

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Taidegallerioiden ja -tapahtumien vuositilastointi

Tilastotieto alan kehittämisen työkaluna ja seurannan välineenä

Jenni Pekkarinen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 5 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jenni Pekkarinen	Sivumäärä 109 ja 15 liitesivua
Työn nimi Taidegallerioiden ja -tapahtumien vuositilastointi. Tilastotieto alan kehittämisen työkaluna ja seurannan välineenä.	
Ohjaava opettaja Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Frame Contemporary Art Finland	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö koskee taidegallerioiden ja -tapahtumien toiminnan mittaamista ja tilastointijärjestelmän kehittämistä. Työn tavoitteena oli selvittää alan tilastoinnin mahdollisuuksia ja tarvetta, koostaa ensimmäiset taidegalleria ja -tapahtumatilastot sekä luoda edellytykset säännöllisen tilastoinnin jatkumiselle ja kehittämiselle.</p> <p>Alan tilastoinnissa oli tutkimusta tehtäessä vielä paljon puutteita. Gallerioiden ja tapahtumien toimintaa ei oltu aiemmin tilastoitu lainkaan ja erityisesti taidetapahtumista oli muutenkin heikosti tietoa saatavilla. Nykytaidealan toimijoiden sekä tilastoinnin ja kulttuuripolitiikan asiantuntijoiden haastattelujen kautta saatiin kerättyä tärkeää tietoa ja hahmotettua erilaisia näkökulmia liittyen kuvataidealan tilastoinnin tarpeisiin, odotuksiin ja haasteisiin. Esikuva-analyysi tarjosi hyödyllistä tietoa muiden taiteenalojen tilastointitavoista ja hyviksi todetuista käytännöistä.</p> <p>Kvantitatiiviseen tietoon perustuva tutkimus taiteen alalla ongelmallinen, sillä taiteellisen työn keskiössä ovat pikemminkin laadulliset ja sisällölliset asiat, eikä kvantitatiivinen data tavoita alan koko todellisuutta. Tilastollisen tutkimuksen tarkoituksena ei ollutkaan laadullisten kriteerien syrjäyttäminen tai huomiotta jättäminen. Tarkoituksena oli tuottaa määrämutoista, yhtenäistä ja luotettavaa tietoa alan toiminnasta esimerkiksi kävijä-, taiteilija- ja näyttelymäärien, myyntilukujen ja taloustietojen valossa.</p> <p>Pikkuhiljaa tutkimuksen edetessä tilastoinnin merkitys ja tarpeellisuus, mutta samalla myös siihen liittyvät rajat ja uhat hahmottuivat ja konkretisoituivat. Käsitelmä, mihin numeerinen tieto taiteen alalla pystyy ja mihin ei, selkeytyi. Kvantitatiivista dataa tarvitaan kuvaamaan alan tilannetta ja toimintaa. Tilastotieto nostaa alan keskusteluun ja auttaa perustelemaan alan olemassaoloa ja merkitystä. Se tekee alaa tunnetuksi ja parantaa yleistä ymmärrystä alan toiminnasta. Tilastot mahdollistavat muutoksen ja kehityksen seurannan, auttavat hahmottamaan trendejä ja jopa ennakoimaan tulevaa.</p> <p>Työn tuloksena syntyivät ensimmäiset galleria- ja taidetapahtumatilastot kävijä-, näyttely ja taiteilijamäärien osalta. Vastausprosentti oli taidegallerioiden osalta 55 % ja taidetapahtumien osalta 50 %. Taidegallerioiden osalta tilastoja voidaan pitää jossain määrin luotettavina, mutta taidetapahtumien osalta tietojen luotettavuuteen liittyy monia haasteita, jotka on esitelty työn loppupuolella. Kyselyvastausten pohjalta tuotetut tilastot julkaistaan kokonaisuudessaan Framen toimesta myöhemmin vuonna 2017.</p> <p>Työn loppupuolella esitellään jatkotoimenpide- ja kehittämis ehdotukset, joiden tarkoitus on tarjota hyvät edellytykset tilastoinnin jatkamista ja kehittämistä varten. Tarjotut ehdotukset ovat sovellettavissa myös muiden taiteen ja kulttuurin alojen tilastointiin.</p> <p>Opinnäytetyö toimii osana Frame Contemporary Art Finlandin vetämää kuvataiteen tilastointihanketta, joka pyrkii ratkaisemaan nykytaiteen tilastointiin liittyviä haasteita. Työ pyrkii omalta osaltaan vastamaan hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin.</p>	
Asiasanat taidetapahtumat, taidegalleriat, nykytaide, tilastointi, taide, kuvataide, kulttuuritapahtumat	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Cultural Management; Bachelor's Degree

ABSTRACT

Author Jenni Pekkarinen	Number of Pages 109 + 15
Title Annual contemporary art gallery and art event statistics. Quantitative data as a tool for the development and evaluation of the contemporary art field.	
Supervisor Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Frame Contemporary Art Finland	
Abstract <p>The aim of this thesis is to provide new information of the contemporary art galleries and events in Finland in form of a statistical study. The thesis aims to create a relevant, reliable and sustainable statistical system for the yearly compilation of art gallery and art event statistics.</p> <p>Before this study the quantitative data about art galleries and events, and the contemporary art field as whole, insufficient. Previous studies about the art event field were hard to find. Important information and valuable points of view about the needs, expectations and challenges related to the gathering of statistical information from the art field were gained by interviewing professionals from the fields of art, cultural policy and statistics and by benchmarking the ways of gathering and presenting statistics in other fields of art.</p> <p>A study based solely on quantitative data is problematic in the field of art. Art is not about quantities and numbers, but about quality and content. Therefore, it is important to recognize that quantitative data cannot fully describe the realities of the art field. The purpose of this study was not to ignore a more qualitative approach, but at this moment the priority was to collect solid and reliable qualitative information about the number of visitors, exhibitions, sales and economies.</p> <p>Little by little, as the study proceeded, the need for and the meaning of collecting statistical data, as well as the limits and threats related to it, became more and more clear. The understanding of the limits and possibilities of quantitative information became visible. Quantitative data is needed to describe the situation and realities of the field. It makes the art gallery and event fields visible and helps to justify the existence and significance of the field. It makes the contemporary art field better known and understood. Statistical information enables the observation and evaluation of changes and developments, makes trends visible and can indicate future directions.</p> <p>As a product of the thesis, the first art gallery and art event statistics were collected. In this study the numbers of visitors, exhibitions and artists are presented. The statistics as whole will be published by Frame Contemporary Art Finland later in 2017. The response rates were 55 % in the art gallery survey and 50 in the art event survey. The problems and reliabilities of the numbers are explained together with the results.</p> <p>Suggestions and ideas for further actions are presented at the end of the thesis. The aim of the suggestions is to create a good basis for the continuation and development for the regular compilation of art gallery and art event statistics. The suggestions can also be applied to similar studies of other fields of art and culture.</p> <p>This thesis forms part of a project managed by Frame Contemporary Art Finland. The aim of project is to solve the challenges related to compiling statistical information of the contemporary art field.</p>	
Keywords art galleries, art events, contemporary art, statistics, art, visual art, cultural events	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
1.1 Tilastoinnin nykytila	7
1.2 Tavoitteet ja tuotokset	8
2. VALITUT MENETELMÄT	11
2.1 Kyselytutkimus	13
2.2 Tilastot ja tunnusluvut	20
3. TAIDEGALLERIAM SUOMESSA	24
3.1 Kaupalliset galleriat	29
3.2 Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen galleriat	30
3.3 Muut taiteilijavetoiset galleriat	31
3.4 Kaupunkien ja kuntien galleriat	32
4. TAIDETAPAHTUMAT SUOMESSA	33
5. TILASTOINTI NYKYTAIDEALALLA	35
5.1 Tilastoinnin nykytila ja haasteet	35
5.3 Tilastotiedon merkitys	41
5.4 Hyvän tilaston kriteerit	44
5.5 Kuvataiteen tilastoinnin tarve ja prioriteetit	45
5.6 Asiantuntijoiden odotukset tuotettavasta galleria- ja taidetapahtumatilastosta	48
5.7 Tilastotiedon kansainvälinen vertailu	50
5.8 Tilastointi muilla taiteen aloilla	52
6. TILASTOINTI TAIDEGALLERIOIDEN JA -TAPAHTUMIEN TOIMINNASSA	62
6.1 Oman toiminnan mittaaminen gallerioissa ja tapahtumissa	63
6.2 Tilastoinnin merkitys oman toiminnan kannalta	67
6.3 Tilastotieto toiminnan suuntaamisen ja päätöksenteon tukena	71
6.4 Tilastotiedon merkitys yksittäisten toimijoiden ja koko kentän kannalta	73
6.5 Palaute ja odotukset vuositilastokyselystä	76
7. VUOSITILASTOKYSELYN TULOKSET	78
7.1 Vastausmäärät ja vastaajien toimintamallit	81
7.2 Gallerioiden kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärät	83
7.3 Taidetapahtumien kävijä- ja taiteilijamäärät	90
8. JATKOTOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	92
8.1 Taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnin keskeiset periaatteet ja prioriteetit	93
8.2 Tilastoinnin kehittäminen	96
8.3 Alan sisäinen keskustelu tilastoinnin kehittämisen tukena	102
9. JOHTOPÄÄTÖKSET	103

1. JOHDANTO

Taidegalleriat ja -tapahtumat ovat tärkeä osa suomalaista taidekenttää ja niillä on keskeinen asema kuvataiteen välittäjäportaassa. Niiden toiminnalla on merkitystä niin taiteilijoiden kuin yleisönkin kannalta, mutta niin taidegallerioista kuin tapahtumistakin tiedetään loppujen lopuksi melko vähän. Meillä ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka monta taidegalleriaa Suomessa on, missä ne sijaitsevat maantieteellisesti, kuinka paljon näyttelyitä niissä järjestetään, kuinka suuret niiden kävijämäärät ovat, kuinka moni taiteilija niiden näyttelyihin osallistuu vuosittain tai kuinka paljon ne myyvät taiteilijoiden teoksia. Emme myöskään tiedä, minkä verran kävijöitä kuvataidetapahtumat tavoittavat, kuinka monta taiteilijaa niihin osallistuu, minkä verran ne myyvät taiteilijoiden töitä tai miten kulut niissä jakautuvat taiteilijoiden ja tapahtumajärjestäjän kesken. Taidegallerioiden ja -tapahtumien toiminnasta ei ole kerätty tilastotietoa lähes ollenkaan, joten keskeiset kenttää koskevat lukumääräiset tiedot puuttuvat melkein täysin.

Tarkempaa tietoa taidegallerioiden ja -tapahtumien toiminnasta ja tilanteesta tarvitaan, jotta saataisiin parempi käsitys niiden roolista suomalaisella taidekentällä ja ymmärrettäisiin paremmin niiden merkitys niin taiteilijoiden, yleisön ja alan kannalta. Taiteessa on kyse paljon muustakin kuin numeerisesta tiedosta, mutta kvantitatiivinen data on tärkeää, jotta kentän todellisuus hahmottuisi paremmin ja jotta alan ymmärrys lisääntyisi. Tilastotietoa tarvitaan myös kentän toimijoiden oman toiminnan tueksi; asioiden mittaaminen mahdollistaa oman toiminnan seuraamisen ja analysoinnin ja tarjoaa faktatietoa esimerkiksi päätöksenteon ja kehittämistoimenpiteiden pohjaksi. Koko kenttää koskevasta tilastotiedosta yksittäiset toimijat voivat saada vertailukohtaa omalle toiminnalleen. Kuvataiteen ala on marginaalinen, ja taidegallerioiden ja -tapahtumien kentät muodostavat siitä pienen osan. Niiden toiminnasta, tilanteesta ja merkityksestä tiedetään vain vähän, ja ilman suunnitelmallista ja systemaattista tilastointijärjestelmän kehittämistä ja tiedon keräämistä alaa koskeva tieto ja ymmärrys jäävät puutteellisiksi.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa gallerioiden ja taidetapahtumien tilastoinnin tarvetta ja merkitystä sekä selvittää siihen liittyviä haasteita, asenteita ja odotuksia.

Tavoitteena on koostaa ensimmäiset galleria ja taidetapahtumatilastot ja luoda edellytykset tilastoinnin jatkuvuudelle. Opinnäytetyöni toimii osana Frame Contemporary Art Finlandin vetämää tilastointihanketta, joka pyrkii kehittämään kestävästä tilastointijärjestelmän koko nykytaiteen alalle ja tuottamaan keskeisiä alaa koskevia tunnuslukuja. Tavoitteena on mahdollistaa säännöllisen tiedon saaminen, alan erityispiirteiden ja haasteiden tunnistaminen sekä muutosten seuranta. (Frame Contemporary Art Finland 2017.)

Opinnäytetyöni tilaaja on Frame Contemporary Art Finland, josta käytetään yleisesti myös lyhennystä ”Frame”. Frame on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama säätiö, joka toimii nykytaiteen asiantuntijaorganisaationa ja tiedotuskeskuksena (Frame Contemporary Art Finland 2017).

Hankkeen ohjausryhmän jäseninä toimivat toiminnanjohtaja Juha Huuskonen (HIAP - Helsinki International Artist Programme), erityisasiantuntija Paula Karhunen (Taiteen edistämiskeskus), erikoisasiantuntija Anu Niemelä (Museovirasto), puheenjohtaja Hannele Nyman (Galleristit ry), viestintäpäällikkö Miisa Pulkkinen (Suomen Taiteilijaseura), erikoistutkija Kaisa Weckström (Tilastokeskus), erikoistutkija Sari Karttunen (Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore) sekä Framen johtaja Raija Koli ja viestintäpäällikkö Heljä Franssila. (Frame Contemporary Art Finland 2017).

Tilastotieto on relevanttia ja luotettavaa vain, jos se on tehty alan toimintalogiikka, erityispiirteet ja toimijat huomioiden. Jotta gallerioiden ja tapahtumien tilastointia voitaisiin kehittää oikealla tavalla ja oikeaan suuntaan, on tunnettava kenttä ja sen erilaiset toimijat. On tiedostettava, mistä alalla on kyse, mitä alan toimijat tekevät ja mikä toiminnassa on keskeistä ja tärkeää. Ennen, kuin tilastointia lähdetään tekemään, on tärkeää hahmottaa, mitä tietoa tarvitaan ja miksi, mihin tietoa käytetään ja ketkä sitä käyttävät. Lisäksi on ymmärrettävä tilastoinnin mahdollisuudet ja rajat; mitä ylipäänsä voidaan tilastoida ja mitä asioita tilastotieto ei tavoita.

Erityisesti puhuttaessa taiteen kentästä, alasta, jolla laadulliset ja sisällölliset asiat ovat keskiössä, on ymmärrettävä, että numeerinen tieto ei tavoita alan koko todellisuutta. Näin ollen onkin korostetun tärkeää määrittää, mihin tilastollista tutkimusta ja

kvantitatiivista dataa taiteen alalla tarvitaan, miten sitä käytetään ja miksi se on tärkeää. Niin tilastontuottajan kuin lukijankin on myös tietoja tarkastellessaan tärkeää huomioida, että numeerinen tieto tavoittaa vain osan alan todellisuudesta. Taiteellisen työn laatua numerotieto ei tavoita.

Selvittääkseni tilastotiedon tarpeita ja mahdollisuuksia galleria- ja tapahtumakentän kontekstissa olen tutustunut aiempiin alaa koskeviin selvityksiin ja tutkimuksiin sekä muiden taide- ja kulttuurialan tilastoihin ja tilastointia tekeviin organisaatioihin. Olen haastatellut kuvataiteen, tilastoinnin ja kulttuuripolitiikan asiantuntijoita liittyen tilastotiedon tarpeeseen ja tarkoitukseen ja tiedon keräämiseen haasteisiin. Olen haastatellut myös taidegalleria- ja tapahtumakentän toimijoita liittyen toiminnan mittaamiseen, määrällisten mittareiden hyödyntämiseen ja tilastotiedon tarpeeseen. Lisäksi olen selvittänyt hyväksi todettuja tilastoinnin käytäntöjä esikuva-analyysin avulla.

1.1 Tilastoinnin nykytila

Kuten jo edellä totesin, kuvataiteen kentän tilastoinnissa on nykyisin vielä paljon puutteita ja haasteita. Kulttuuri- ja taidealoja on tutkittu ja tilastoitu, mutta nykytaide ja kuvataide ovat yleensä isojen kokonaisuuksien sisällä, josta niitä on vaikea hahmottaa. Galleria- ja -taidetapahtumakentät ovat vain yksi osa kuvataiteen marginaalista kenttää, joten niihin rajattua ja kohdennettua tietoa ei ole helposti löydettävistä. Galleriakenttää koskevia tutkimuksia, selvityksiä ja opinnäytetöitä on jonkun verran tehty, mutta taidetapahtumakentän osalta aiempien tutkimusten löytäminen osoittautui haasteelliseksi. Tilastotietoa nimenomaan gallerioista ja taidetapahtumista en löytänyt lainkaan.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissätiö on tärkein kuvataiteen tietoa tuottava tutkimuslaitos. Lisäksi myös Taiteen edistämiskeskus Taike kokoaa kuvataiteilijoita koskevaa tutkimustietoa, ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisee alaan liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä. Myös Frame tekee nykytaiteen alaan liittyviä selvityksiä. Alaan liittyen on tehty myös paljon opinnäytetöitä.

Museovirasto kerää ja julkaisee vuosittain tilastotietoa museoalalta. Museotilastoon kootaan tiedot museoiden taloudesta, henkilökunnasta ja toiminnasta. Mukana tilastoissa ovat ammatillisesti hoidetut museot, niin taidemuseot kuin muutkin museot. (Museoliitto 2017; Museovirasto 2017.) Museovirasto on mukana kuvataiteen tilastointihankkeessa, ja heidän tilastonsa ovat hyviä vertailun ja esikuva-analyysin kohteita myös taidegalleria- ja tapahtumakenttien tilastointia kehitettäessä.

Tilastokeskuksen kulttuuritilasto kuvaa kulttuurialan tuotantoa, tarjontaa, taloutta, julkista tukea, työvoimaa, koulutusta, harrastusta ja kulutusta taiteen ja kulttuurin eri aloilla. Tilastokeskus julkaisee näiden tietojen pohjalta joka toinen vuosi kokoomajulkaisun nimeltä ”Kulttuuritilasto - Cultural Statistics”, jonka lisäksi se laatii muita selvityksiä ja raportteja ajankohtaisista aiheista. (Tilastokeskus 2017.) Tilastokeskuksen tietokannoista löytyy kulttuuriin liittyviä lukuja myös muualta kuin Kulttuuri-otsikon alta, kuten esimerkiksi työvoimatilastoista tai koulutuksen alta. Tilastot eivät kuitenkaan juurikaan avaa galleria- ja tapahtumakenttään liittyviä lukuja, sillä ne hukkuvat tilastoissa isompiin kategorioihin.

Festivaalien osalta Finland Festivals kerää tilastotietoa jäsenfestivaaliensa osalta. Kuvataidetaapahtumien osalta Finland Festivalsin tilastot kattavat kuitenkin vain pienen osan, sillä yhdistyksen jäsenistössä on vain kaksi kuvataidetaapahtumaa: Mäntän kuvataideviikot ja Taidekeskus Salmela. (Finland Festivals 2017.)

Myös Cupore ja OKM ovat tehneet joitain festivaaleja tai kulttuuri- ja taidetaapahtumia koskevia selvityksiä. Kuvataidetaapahtumat ovat kuitenkin melko pieni osa kulttuuri- ja taidetaapahtumien kokonaisuutta. Kuten todettu, oli kuvataidetaapahtumien kentän kartoittaminen ja selvittäminen haastavaa. Olen koonnut tietoa erinäisten selvitysten avulla ja haastattelujen kautta, mutta tiedon puutteellisuuden vuoksi tutkimukseni jää väistämättä taidetaapahtumien osalta taidegallerioita suppeammaksi.

1.2 Tavoitteet ja tuotokset

Tutkimukseni tavoitteena on kehittää galleria- ja taidetapahtumakenttien tilastointia, tuottaa ensimmäistä kertaa tilastotietoa niiden toiminnasta sekä luoda edellytykset relevantin ja tärkeän tilastotiedon keräämiseen ja tilastoinnin jatkuvuuteen.

Pyrin tuottamaan tietoa siitä, minkälaista tietoa galleria- taidetapahtumakentiltä tarvitaan, miksi tilastotieto alalta on tärkeää ja mihin sitä tarvitaan, minkälaisia haasteita kentän tilastointiin liittyy, minkälaisia asioita tulisi ottaa huomioon ja mitkä asiat pitäisi nostaa prioriteeteiksi alan tilastointia kehitettäessä. Selvitän, minkälaista tilastotietoa kuvataiteen alalta on jo olemassa ja tarkastelen alan tilastoinnin nykytilaa suhteessa muihin taiteenaloihin.

Yksi tilastointihankkeen keskeisistä tavoitteista on koostaa nykyaikaisen taiteen alalta tärkeitä tunnuslukuja. Opinnäytetyöni pyrkii näin ollen koostamaan tunnuslukuja gallerioiden ja taidetapahtumien osalta. Nykyisellään tunnusluvut, kuten keskimääräiset kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärätiedot sekä myynti- ja muut talousluvut puuttuvat, samoin kuin esimerkiksi tieto gallerioiden ja tapahtumien kokonaismäärästä, niiden kokonaismääräisestä myynnistä ja niiden saavuttamasta yleisöstä.

Toteutan vuositilastokyselyn, jonka tarkoituksena on mahdollistaa ensimmäisten taidegallerioiden ja taidetapahtumien vuoden 2016 toimintaan liittyvien tilastojen kokoaminen ja joka toimii mallina ja pohjana tulevien vuosien tilastointia varten. Kyselyn avulla kartoitetaan gallerioiden ja taidetapahtumien toimintaa kävijämäärien, näyttely- ja taiteilijamäärien, myynti- ja taloustietojen, kulujen jakautumisen, työntekijöiden ja palkkakulujen sekä näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytäntöjen osalta. Opinnäytetyössäni käsittelen vuositilastokyselyn tuloksia kävijä-, taiteilija- ja näyttelymäärien osalta. Muilta osin tilastot eivät aikataulullisista ja opinnäytetyön laajuuteen liittyvistä syistä sisälly tutkimukseeni. Erityisesti talousasioihin ja työllisyyteen liittyvät asiat vaativat lukujen tarkistamista ja arviointia siitä, mitä lukuja voidaan pitää luotettavina. Vuositilastokyselyn vastausten tarkastus ja arviointi sekä tilastojen laatiminen jatkuvat vielä opinnäytetyön päättymisen jälkeen; Framen projektiasiantuntija Kaisa Herranen koostaa vuositilastokyselyn vastausten pohjalta loput tilastot, jotka julkaistaan kokonaisuudessaan Framen toimesta syksyllä 2017.

Konkreettisenä tavoitteena kyselytutkimuksen osalta voidaan pitää riittävän kattavaa vastausprosenttia. Mitä sitten voidaan pitää riittävän kattavana vastausprosenttina tiedon luotettavuuden näkökulmasta, on toinen kysymys. Kulttuuri- ja taidealoja koskevien tutkimusten vastausprosentit ovat usein jääneet pieniksi. Alan toimijoiden resurssit ovat yleensä rajalliset, mikä osaltaan vaikuttaa toimijoiden mahdollisuuksiin osallistua. Resurssien puutteen lisäksi vuositilastokyselyyn liittyy myös muutamia muita tekijöitä, jotka asettavat haasteita kattavien vastausprosenttien saamiselle; yksi keskeinen haaste on se, että kyselyssä kysytään luottamuksellisia ja osin arkaluontoisia tietoja esimerkiksi talouslukuihin liittyen, toiseksi on huomioitava, että tilastotietoa kerätään nyt ensimmäistä kertaa, minkä vuoksi osa toimijoista voi suhtautua tutkimukseen varauksella tai jättää sen huomiotta, ja kolmanneksi, on mahdollista, että alan toimijat eivät suhtautuvat puhtaasti määrälliseen tietoon keskittyvään kyselyyn epäillen. Kysely on myös suhteellisen pitkä, vastaamiseen on arvioitu menevän noin puoli tuntia, joten vastaaminen saattaa jäädä tekemättä, ellei vastaaja ole motivoitunut ja koe asiaa tärkeäksi.

Ottaen huomioon vastausten saamiseen liittyvät haasteet, voidaan minimitavoitteena pitää 50 % vastausprosenttia. Ensisijainen tavoite on kuitenkin korkeampi prosentti; 80 % voitaisiin olla jo erittäin tyytyväisiä. Vasta vastauksia analysoitaessa voidaan tehdä arvioita ja analyysiä niiden luotettavuudesta ja yleistettävyydestä.

Vaikka vuositilastokysely keskittyy määrällisiin mittareihin, tarkoituksena ei kuitenkaan ole sivuuttaa kvalitatiivisen tutkimuksen ja laadullisten kriteerien merkitystä. Tilastoinnissa on tehtävä priorisointia ja tässä vaiheessa oli tärkeää keskittyä alan toimintaan liittyvien tunnuslukujen kokoamiseen ja alan hahmottamiseen numeerisen tiedon valossa. Voidaan pohtia, onko laadullisesta tutkimuksesta ja laadullisista kriteereistä edes mahdollista puhua tilastoinnin yhteydessä. Laadullisen mittariston kehittäminen on ehdottomasti tärkeä ja kiinnostava selvityksen kohde, mutta keskiössä tässä opinäytetyössä on tilastollinen tutkimus. Palaan lyhyesti laadullisen tutkimuksen kehittämiseen työn loppupuolella.

Ensimmäistä vuositilastointikyselyä varten yhdessä Framen kanssa toteutettu lomake toimii vielä eräänlaisena pilottina, ja sitä on tarkoitus parantaa ja kehittää eteenpäin, kun tilastoinnin prioriteetit sekä lomakkeen ongelmakohdat selkeytyvät selvitykseni ja

ensimmäisen vuositilastokyselyn toteuttamisen myötä. Työni päätteeksi laadin ehdotelman kyselylomakkeeseen tehtävistä parannuksista ja tarkennuksista jatkoa varten.

Tutkimuksen kohteen hahmottamiseksi on syytä määritellä, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan taidegallerialla ja taidetapahtumalla. Vuonna 1993 perustetun valtakunnallisen gallerioiden yhdistyksen Galleristit ry:n määritelmän mukaan taidegalleria on pysyvässä osoitteessa ympäri vuoden toimiva, yleisölle ilmainen näyttelytila ja uusimman kuvataiteen näyttämö (Galleristit ry, 2017). Tässä tutkimuksessa määritelmää on rajattu vielä tarkemmin koskemaan sellaisia gallerioita, jotka esittävät pääasiassa elossa olevien ammattitaiteilijoiden tekemää kuvataidetta ja joissa on säännöllisesti vaihtuvaa, aktiivista näyttelytoimintaa, joilla on taiteen esittämiseen osoitettua rahoitusta ja joiden pääasialliset tulot liittyvät näyttelytoimintaan.

Nykytaidetapahtumalle tai taidetapahtumalle ei ole yhtenäistä tai selkeää määritelmää. Tämän tutkimuksen yhteydessä rajasimme taidetapahtumat tarkoittamaan sellaisia pysyviä taidetapahtumia, jotka esittävät ammattitaiteilijoiden tekemää kuvataidetta, joilla on taiteen esittämiseen osoitettua rahoitusta ja joiden tulot tulevat pääasiassa kuvataiteen esittämisestä. Kyselyyn ei otettu mukaan museoiden järjestämiä tapahtumia, kuten Rauma Biennale Balticum ja Turku Biennaali, sillä niiden lasketaan kuuluvan museoiden toiminnan piiriin.

2. VALITUT MENETELMÄT

Sovellan opinnäytetyössäni niin kvantitatiivisia kuin kvalitatiivisiakin menetelmiä. Keskeisin kvantitatiivinen, eli määrällinen menetelmä on taidegallerioille ja -tapahtumille suunnattu ja suunniteltu kyselytutkimus. Tärkeimmät hyödyntämäni kvalitatiiviset eli laadulliset menetelmät ovat esikuva-analyysi eli benchmarkkaus ja asiantuntijahaastattelut. Määrälliset ja laadulliset menetelmät ovat molemmat oleellisen tärkeitä osia työssäni; ne tukevat toisiaan, eivätkä ne ole toisistaan irrallisia asioita.

Kvalitatiivinen tutkimus auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään asioiden ja ilmiöiden syitä, ja sen avulla voidaan selvittää esimerkiksi kohderyhmän arvoja, asenteita, tarpeita ja odotuksia (Heikkilä 2014, 15). Kvalitatiivinen tutkimusote on tarpeen, kun selvitän tilastoinnin tarvetta ja merkitystä sekä siihen liittyviä odotuksia ja asenteita. Laadullisten menetelmien kautta pyrin saamaan tarpeellista tietoa relevantin, luotettavan ja toimivan tilastointimallin rakentamiseksi.

Kvantitatiivisen, eli tilastollisen tutkimus mahdollistaa lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyvien asioiden selvittämisen ja auttaa kartoittamaan ja hahmottamaan olemassa olevaa tilannetta, mutta se ei kykene selittämään syitä asioiden taustalla (mt., 15). Tilastollisen tutkimuksen tuottama kvantitatiivinen data kuitenkin tukee laadullista tutkimusta antaen eväitä esimerkiksi pohdintojen, analyysien ja tulkintojen tekemiseen sekä ilmiöiden taustalla piilevien syiden selvittämiseen. Näin ollen määrälliset ja laadulliset menetelmät kulkevat työssäni käsi kädessä, tukevat toisiaan ja osin myös riippuvat toisistaan.

Opinnäytetyössäni yhdistyvät teoreettinen tutkimus ja käytännönläheinen ongelmanratkaisu; työn lähtökohdissa, toteuttamistavoissa ja tavoitteissa on elementtejä niin tapaustutkimuksesta kuin konstruktiiivisesta tutkimuksestaakin. Tapaustutkimuksessa käytetään useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä ja pyritään tuottamaan uutta tutkittua tietoa kohteesta. Tavoitteena on saada tutkimuksen kohteesta syvälinen ja kokonaisvaltainen kuva, ja usein tavoitteena on myös tuottaa kehittämissuhteita ja -ideoita. Konstruktiiivisen tutkimuksen tavoitteena taas on tarjota käytännön ongelmaan uudenlainen ja teoreettisesti perusteltu ratkaisu, joka tuo uutta tietoa; tutkimus siis pyrkii käytännönläheiseen ongelmanratkaisuun. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014, 36-37, 52.)

Tapaustutkimus sopii hyvin kuvaamaan opinnäytetyöni lähestymistapaa, sillä pyrkiäni on muodostaa kokonaisvaltainen kuva galleria- ja tapahtumakenttien tilastoinnin tarpeesta ja saada kentän toiminnasta ja tilastointiin liittyvistä asioista syvällistä tietoa, jonka pohjalta alan tilastointia voidaan kehittää. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa alalta ensimmäisten galleria- ja taidetapahtumatilastojen muodossa. Keräämäni tiedon ja ensimmäisestä vuositilastosta esiin nousevien asioiden pohjalta pyrin tarjoamaan konkreettisia ehdotuksia tilastoinnin kehittämiseen.

Konstruktiiivinen tutkimus taas kuvaa opinnäytetyöni lähestymistapaa ongelmanratkaisun näkökulmasta; pyrin tarjoamaan konkreettisia ja teoreettisesti perusteltuja ratkaisuja galleria- ja taidetapahtumien tilastoinnin haasteisiin. Tarjotut kehittämissuositukset perustuvat haastattelujen, esikuva-analyysin ja taustatutkimuksen avulla saatuun tietoon sekä ensimmäisen vuositilastokyselyn onnistumisen analysointiin ja kyselystä saatuun palautteeseen. Konstruktiiiviselle tutkimukselle on myös ominaista tilaajaorganisaation tiivis osallistuminen työn toteuttamiseen ja ratkaisun laatimiseen sekä tutkimuksen hyödyntäjien toteuttajien välinen vuorovaikutus (mt., 36-37, 65). Nämäkin asiat kuvaavat hyvin työni toteuttamista; tilaajaorganisaatio Frame on tiiviisti mukana kyselyn suunnittelussa ja rakentamisessa sekä vastausten analysoinnissa. Tutkimusta ja sen pohjalta syntyviä tilastoja voivat Framen lisäksi hyödyntää myös monet muut tahot, kuten taiteen ja kulttuurin organisaatiot, Tilastokeskus sekä galleria- ja taidetapahtuma-alojen toimijat itse, minkä vuoksi kyselyä ja kehittämistoimenpiteitä suunniteltaessa haastattelen eri toimijoita ja käyn keskustelua jatkossa tietoa mahdollisesti hyödyntävien tahojen kanssa.

2.1 Kyselytutkimus

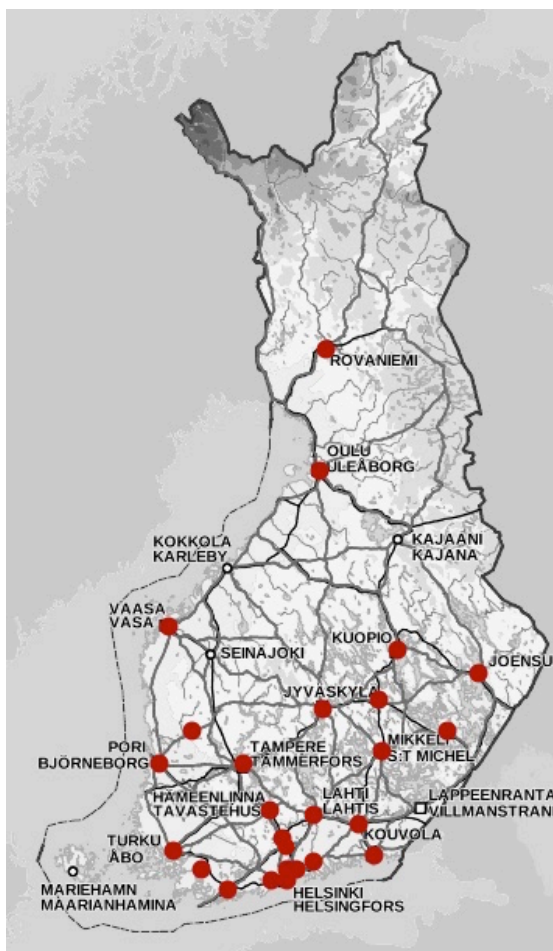
Taidegallerioiden ja -tapahtumien vuositilastointia varten toteutettu kyselytutkimus oli luonteeltaan survey-tutkimus, eli suunnitelmallinen kyselytutkimus. Survey-tutkimus on tehokas ja taloudellinen tiedonkeruun tapa, ja sen aineisto kerätään valmiiksi jäsennellyä tutkimuslomaketta käyttäen. Survey-tutkimus mahdollistaa tiedon analysoinnin useilla eri menetelmillä. (Heikkilä 2014, 17; Holopainen & Pulkkinen 2012, 21.)

Vuositilastokysely toteutettiin internet-kyselynä, jonka pohjana käytettiin Google Forms-alustaa, sillä se on ilmainen, sen avulla vastaukset on helppo kerätä anonyymisti, ohjelma luo valmiita graafeja ja taulukoita analysointia varten, vastausten jako osioihin oli helppoa ja selkeää ja käyttöoikeudet voitiin helposti jakaa niitä tarvitseville. Olimme varautuneet myös lähettämään tarvittaessa paperisen kyselylomakkeen, mikäli joku vastaajista ei olisi pystynyt tai halunnut täyttää sähköistä lomaketta. Toteutin

kaksi erillistä kyselylomaketta; yhden taidegallerioille (Liite 1) ja toisen taidetapahtumille (Liite 2).

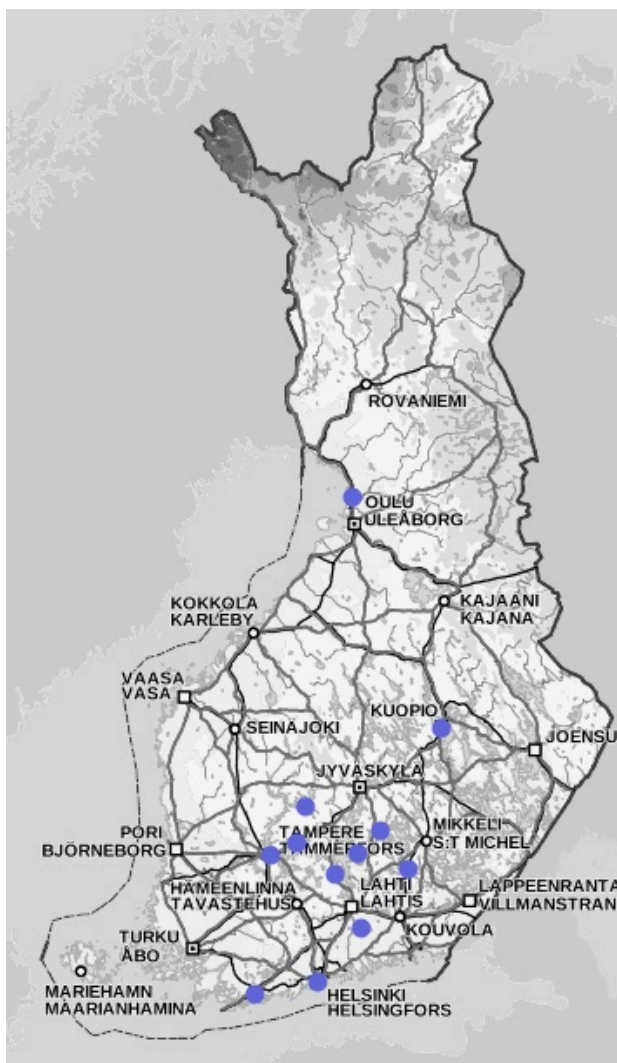
Kyselytutkimuksen tavoitteena oli tutkia mahdollisimman kattava otos gallerioita ja taidetapahtumia. Tavoitteena oli koko perusjoukon tutkiminen, eli kokonaistutkimus. Galleriatutkimuksen perusjoukon muodostavat ne Suomessa toimivat galleriat, jotka täyttävät tutkimuksessa sovelletun gallerian määritelmän. Tapahtumatutkimuksen perusjoukon muodostavat ne Suomessa toimivat taidetapahtumat, jotka täyttävät tutkimuksessa sovelletun taidetapahtuman määritelmän. Koko perusjoukon tutkiminen on kuitenkin haastavaa, sillä tietoa gallerioiden ja taidetapahtumien kokonaismäärästä ei ole saatavilla. Pysin koostamaan mahdollisimman kattavan listan molempia, mutta on mahdollista ja jopa todennäköistä, että joitain yksittäisiä toimijoita ei ole onnistuttu sisällyttämään listoihin. Galleriakentällä parhaiten tunnetaan pääkaupunkiseudun ja suurimpien kaupunkien toimijat, joten eniten puutteita on näiden kaupunkien ulkopuolisen kentän tuntemuksessa. Tapahtumien joukko on pienempi, mutta myös niiden osalta voi esiintyä puutteita. Mielestäni määriä voidaan kuitenkin pitää melko hyvinä arvioina gallerioiden ja tapahtumien kokonaismäärästä, ja uskon kokonaismäärien hahmottuvan paremmin tilastoinnin edetessä, kehittyessä ja vakiintuessa.

Taidegallerioiden perusjoukko muodostui 116 galleriasta, yhteensä 26 eri paikkakunnalta. Kuten kuvioista 1 nähdään, gallerioita joko on tai niitä tunnetaan vähän Pohjoisen Suomen osalta. Gallerioiden jakautuminen kartalle näyttää epätasaiselta, mutta on hyvin mahdollista, että gallerioiden osalta tyhjiltä näyttävillä alueilla on gallerian määritelmän täyttäviä toimijoita, joita ei tässä yhteydessä olla onnistuttu löytämään. Tutkimuksen perusjoukon muodostavista gallerioista 59 sijaitsee Helsingissä, 11 Turussa, yhdeksän Tampereella, viisi Porissa ja neljä Oulussa. Muita paikkakuntia ovat Espoo, Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kankaanpää, Karjaa, Kemiö, Kotka, Kouvola, Kuopio, Lahti, Mikkeli, Pieksämäki, Porvoo, Riihimäki, Rovaniemi, Savonlinna, Sipoo, Vaasa ja Vantaa. Näiden paikkakuntien osalta perusjoukossa on yhdestä kolmeen galleria kaupunkia kohden.

Kuvio 1. Taidegallerioiden sijoittuminen Suomen kartalla. Karttapohja on Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 04/2017 aineistoa (Maanmittauslaitos 2017).

Gallerioiden lista muodostui erilaisten olemassa olevien listauksien, hakukonehakupien ja alan ammattilaisten avulla. Koostin gallerialistan hyödyntämällä Framen toimialahakukoneen gallerialistausta, Framen tietokannan gallerialistaa ja Galleristit ry:n jäsenrekisteriä. Näiden listojen avulla sain koottua 80 gallerian listan. Lisäksi etsin gallerioita Google-hakukoneen avulla koko Suomesta ja kaupungeittain, esimerkiksi hakusanoilla ”Taidegalleria Suomi”, ”Taidegalleria Turku”, ”Galleria Tampere”, ”Galleria Kuopio” jne. Listojen lisäksi Framen työntekijät ja Galleristit ry:n puheenjohtaja kävivät laatimani listan läpi, minkä jälkeen listalle lisättiin muutamia gallerioita ja siitä rajattiin pois muutamia gallerioita, jotka eivät täyttäneet tutkimuksessa sovellettua gallerian määritelmää.

Kuvio 2. Taidetapahtumien vuositilastokysely lähetettiin 16 tapahtumalle, jotka sijaitsevat 12 eri paikkakunnalla. Karttapohja on Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 04/2017 aineistoa (Maanmittauslaitos 2017).

Taidetapahtumien perusjoukkoon kuuluu 16 taidetapahtumaa, jotka sijaitsevat yhteensä 12 eri paikkakunnalla. Tapahtumat sijaitsevat Helsingissä, Padasjoella, Raaseporissa, Iissä, Joutsassa, Kuopiossa, Mäntässä, Mäntyharjulla, Orimattilassa, Orivesellä, Sysmässä ja Tampereella. Tapahtumista viisi sijaitsee Helsingissä ja tasaisesti yksi paikkakuntaa kohden. Kuvio 2 nähdään, että gallerioiden tapaan myös taidetapahtumien osalta Pohjois-Suomi näyttää tyhjältä. Pohjoisin taidetapahtumapaikkakunta on Ii.

Tapahtumien lista muodostui Framen nettisivun toimialahakukoneen ja Framen tietokannan listauksista. Täydensin listaa hakukonehakujen avulla, ja myös Framen työntekijät täydensivät listaa.

Ennen varsinaisen kyselylomakkeen lähettämistä toteutimme pilottikyselyn saadaksemme palautetta ja voidaksemme tehdä tarpeelliset muutokset ennen varsinaisen kyselylomakkeen lähettämistä koko otokselle. Pilottikysely lähetettiin pilottijoukolle tammikuussa 2017.

Pilottikyselyyn osallistui kahdeksan galleriaa ja kolme tapahtumaa. Kaikkia osallistuneita pyydettiin täyttämään lomake, kertomaan, kauanko vastaamiseen kului aikaa ja antamaan palautetta kyselystä joko puhelimitse, sähköpostitse tai kasvotusten yhteisessä tapaamisessa. Kaikki vastaajat antoivat palautteensa joko puhelimitse tai sähköpostitse.

Saimme pilottikyselyn avulla paljon tärkeää palautetta, hyviä parannusehdotuksia ja arvokkaita huomioita. Kävimme saadun palautteen läpi Framen ja Galleristit ry:n edustajien kanssa, keskustelimme mahdollisista muutoksista ja teimme päätökset kyselylomakkeen muokkaamisesta. Jokainen saatu palaute käytiin erikseen läpi ja niiden pohjalta tehtiin muutoksia lomakkeeseen. Vastaajilla oli myös kyselystä ja sen sisällöstä osin erilaisia näkemyksiä. Kävimme kuitenkin jokaisen palautteen kohta kohdalta läpi ja teimme keskustelun ja harkinnan jälkeen oleellisiksi katsomamme korjaukset, tarkennukset, parannukset ja muutokset lomakkeeseen. Saimme myös kuvataiteen tilastointihankkeen ohjausryhmän jäseniltä palautetta, joka käytiin läpi ja jonka perusteella tehtiin tarkennuksia lomakkeeseen.

Suunnittelin ja toteutin vuositilastokyselyn yhdessä Framen viestintäpäällikkö Heljä Franssilan ja tiedottaja Laura Boxbergin sekä Galleristit ry:n puheenjohtaja Hannele Nymanin. Heidän asiantuntemuksensa oli ensiarvoisen tärkeää, jotta saatiin rakennettua relevanttia ja alan kannalta oleellista tietoa tuottava kysely, jonka tulokset vastaisivat hankkeelle asetettuja tavoitteita. Tilastointiprojektin edistymistä seurasi ja sen sisältöä kommentoi myös hankkeen ohjausryhmä. Riittävä aiempi tieto, hyvä suunnittelu sekä huolellinen ja asiantunteva toteutus ovat luotettavien vastausten ja tuloksien edellytyksiä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 122).

Kyselyn vastausaika oli 6.2.-7.4.2016. Ennen kyselylomakkeen lähettämistä lähetimme kaikille otokseen valituille ennakkoviestin, jossa kerroimme tilastointihankkeesta sekä pian alkavasta vuositilastokyselystä. Ennakkoviestin mukana lähetimme lomakkeen sisältämät kysymykset PDF-tiedostona, jotta vastaajat voisivat tutustua niihin etukäteen.

Kyselyn vastausaikana taidegallerioille ja tapahtumille lähetettiin yhteensä kolme info-kirjettä kyselytutkimukseen liittyen: yksi kyselylomakkeen auettua 6. helmikuuta, toinen maaliskuussa ja kolmas kyselyn suunnitellun vastausajan viimeisellä viikolla. Varsinaisen vastausajan jälkeen lähetettiin vielä yksi tiedote, jossa kerrottiin, että kyselyn vastausaika oli jatkettu. Lisäksi teimme Framen viestintäpäällikkö Heljä Franssilan, tiedottaja Laura Boxbergin ja harjoittelija Maija Grönqvistin kanssa kaksi soittokierrosta, joilla soitimme kaikki taidegalleriat ja -tapahtumat läpi. Niille, joita emme saaneet kiinni, lähetettiin vielä erillinen sähköposti tai tekstiviesti. Ensimmäinen soittokierros tehtiin kyselylomakkeen auettua helmikuussa ja toinen huhtikuun ensimmäisellä viikolla. Kun vastausaika pidennettiin pienten vastausprosenttien vuoksi, teimme vielä yhden soittokierroksen saadaksemme nostettua vastausprosentteja.

Gallerioiden ja taidetapahtumien kyselylomakkeisiin sisältyi varsinaisen kyselylomakkeen lisäksi myös saatekirje (liitteet 3 ja 4), jossa kerrottiin kaikki oleelliset asiat liittyen kyselyn taustoihin ja tarkoitukseen, toteuttajiin, vastaamiseen ja tietojen luovuttamiseen.

Heikkilän (2014, 59) mukaan saatekirjeen tarkoituksena on motivoida vastaajia täyttämään lomake sekä kertoa tutkimuksen taustoista ja siihen vastaamisesta, ja siitä tulisi ilmetä ainakin 1) tutkimuksen toteuttaja ja rahoittajat, 2) tutkimuksen tavoite, 3) tutkimustietojen käyttötapa, 4) tieto siitä, miten vastaajat on valittu, 5) mihin mennessä on vastattava, 6) lomakkeen palautusohje, 7) luovutettujen tietojen ehdottoman luottamuksellinen käsittely, 8) kiitos vastaamisesta ja 9) tutkijan allekirjoitus. Sähköisen lomakkeen ollessa kyseessä ei tässä yhteydessä ollut tarpeen antaa lomakkeen palautukseen liittyviä ohjeita, paitsi tarkat päivämäärät. Saatekirjeen lopussa oli Framen viestintäpäällikön yhteystiedot ja myös omani, jotta vastaajat voisivat halutessaan ottaa yhteyttä kommentoidakseen tai kysyäkseen jotain kyselyyn liittyvää.

Varsinainen kyselylomake oli jaettu toimintamallien mukaan osioihin. Niin tapahtumien kuin gallerioidenkin kyselyssä ensimmäisessä osiossa kysyttiin toimijan toimintamallia, minkä jälkeen vastaajat siirtyivät kullekin toimintamallille nimettyyn osioon. Kaikki osiot sisälsivät täsmälleen samat kysymykset toimintamallista riippumatta, mutta näin tulokset saatiin heti jaoteltua toimintamalleittain, mikä nopeutti vastausten käsittelyä. Kaikki loput kysymykset sijaitsivat yhdellä sivulla, jotta vastaajat pystyivät heti näkemään kysymysten määrän ja selaamaan aihepiirit läpi ennen vastauksen aloittamista.

Taidetapahtumien ja gallerioiden kyselyt ovat keskenään hyvin samankaltaiset ja niissä kysytään samanlaisia asioita, ottaen kuitenkin huomioon niiden erilaiset toimintaperiaatteet. Taidetapahtumilta ei esimerkiksi kysytä näyttelyiden määrää, sillä ne käsitellään kokonaisuuksina, vaikka yhden tapahtuman sisältöä, ohjelmaa ja teoksia voi olla useammassa eri paikassa. Kävijöiden osalta taas tapahtumilta kysytään erikseen ilmaiskävijöiden ja pääsylipun ostaneiden kävijöiden määrää, kun taas gallerioilla on vain ilmaiskävijöitä.

Toteuttamissani kyselylomakkeissa oli sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Osaan kysymyksiä suljetut vastausvaihtoehdot riittivät hyvin, mutta toisissa kohdissa piti antaa mahdollisuus avoimille vastauksille. Nyt ensimmäistä kertaa toteutettuun vuositalokyselyyn päätimme jättää melko paljonkin avoimia kenttiä, jotta näkisimme vastausten hajonnan ja sen, oliko joihinkin kysymykseen vaikea vastata ja pitäisikö kysymyksiä jatkossa muotoilla paremmin. Avoimet kysymykset teettävät tilastonlaatijalla enemmän työtä kuin suljetut kysymykset, mutta koimme ne ainakin tässä vaiheessa vielä tarpeelliseksi. Ensimmäisestä kyselystä opittujen asioiden pohjalta voidaan kyselylomaketta ja kysymystyyppjä muokata jatkoa varten paremmiksi.

Kyselyn lopussa oli kohta, johon vastaajat pystyivät jättämään yhteystietonsa tietojen tarkistamista varten. Koimme tässä vaiheessa tärkeäksi, että vastaaja pystyi jättämään tietonsa anonymisti, sillä muuten osa toimijoista voisi jättää vastaamatta. Jatkossa voidaan miettiä, voidaanko yhteystiedot pyytää kaikilta vastaajilta, jotta tiedot voidaan tarvittaessa tarkastaa. Yhteystiedot jäävät vain Framen käyttöön ja niitä käytetään vain tietojen tarkistamiseen.

2.2 Tilastot ja tunnusluvut

Yksi hankkeen tavoitteesta liittyy alan keskeisten tunnuslukujen määrittämiseen. Tunnusluvut auttavat hahmottamaan tilastollista tietoa ja tekemään siitä johtopäätöksiä. Tunnuslukujen avulla muuttujien arvoissa oleva informaatio voidaan pelkistää muutamaa muuttujaa kuvaavaan lukuun. Osa informaatiosta häviää, kun käytetään tunnuslukuja, mutta ne auttavat hahmottamaan tietoa, sillä tunnuslukujen avulla suurtenkin aineistojen tietoa saadaan tiiviiseen muotoon. (Heikkilä 2014, 82.)

Tunnusluvuilla on tärkeä rooli tilastollisen muuttujan jakauman tulkinnessa ja johtopäätösten tekemisessä. Tilastollisen muuttujan jakaumaa kuvataan taulukoilla ja graafisilla esityksillä, ja tunnuslukujen rooli on valottaa jakaumaa. Tunnuslukuja on erilaisia, ja niistä jokainen antaa eri näkökulman muuttujan jakauman tarkasteluun. (Holopainen & Pulkkinen 2012, 78.)

Tunnusluvut voidaan jakaa sijaintilukuihin, hajontalukuihin ja muihin tunnuslukuihin. Keskiluvut, esimerkiksi keskiarvo ja mediaani, ovat sijaintilukuja, joiden avulla voidaan osoittaa jakauman keskikohtaa. Keskiarvo tai aritmeettinen keskiarvo on eniten käytetty keskiluku. Keskiarvoon liittyy kuitenkin tiettyjä ongelmia ja siihen pitää suhtautua kriittisesti; jos muutama arvo poikkeaa huomattavasti valtaosasta arvoja, soveltuu keskiarvo silloin huonosti kuvaamaan havaintosarjan keskimääräistä arvoa. (Mt., 78–85.)

Keskiarvo on tärkeä ja hyödyllinen tunnusluku tilastollisessa tutkimuksessa, joten tarkastelen kyselytutkimuksen tulosten keskiarvoja kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärien osalta. Sen lisäksi tarkastelen myös arvojen mediaaneja. Mediaani on järjestetyn havaintoaineiston keskimäinen arvo. Mediaani sopii käyttöön esimerkiksi silloin, kun havaintoarvojen jakauma on hyvin epäsymmetrinen tai jos havaintoarvoissa on paljon hajontaa. Mediaanin arvoon vaikuttavat vain havaintoaineiston keskimäinen arvo tai keskimäiset arvot, eli mediaani ei ota lainkaan huomioon aineiston ääriarvoja. (Mt., 80–85.)

Kumpikaan mainituista keskiluvuista ei anna riittävää tai todellisuutta vastaavaa kuvaa

taidegallerioiden tai tapahtumien tilastoista. Tarkastelen rinnakkain molempia lukuja, jotta ne antaisivat paremman käsityksen todellisuudesta.

Tulosten tarkastelu myös hajontalukujen näkökulmasta on tärkeää, sillä taidegallerioiden ja -tapahtumien joukko on heterogeeninen ja luvuissa on paljon vaihtelua. Hajontaluvut kuvaavat, kuinka hajallaan havaintoarvot ovat, eli ne ilmaisevat, kuinka paljon mittaustuloksissa on vaihtelua. Mitä pienempi hajonta on, sitä lähempänä havaintoarvot ovat toisiaan tai keskimääräistä arvoa. Tarkoitukseeni soveltuu mielestäni parhaiten vaihteluväli, joka kertoo, millä välillä havainnot vaihtelevat, eli ilmoittaa pienimmän ja suurimman havaintoarvon tai keskihajonta, joka kuvaa sitä, miten hajallaan arvot ovat keskiarvon ympärillä. Keskihajonta on eniten käytetty hajonnan mitta. (Heikkilä 2014, 85–86.)

Vaihteluväli olisi kiinnostava tarkastelun kohde, mutta vastaajien anonymiteetin takamiseksi olen päättänyt tarkastella vaihteluväliä vain puhuttaessa vastaajien kokonaismäärästä. Esittäessäni vain tiettyjä toimintamalleja kuvaavia arvoja olen jättänyt vaihteluvälin kokonaan pois tarkastelusta. Keskihajonta antaa hyvän kuvan arvojen hajonnasta ja se soveltuu taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastojen tarkasteluun hyvin myös siksi, että se ei paljasta kenenkään yksittäisen vastaajan tietoja. Keskihajontaa käytetään yhdessä aritmeettisen keskiarvon kanssa, joten on myös loogista, että esittäessäni keskiarvon esitän sen yhteydessä myös keskihajonnan. Keskihajonta kertoo, miten kaukana muuttujan havaintoarvot keskimäärin ovat aritmeettisestä keskiarvosta. (Holopainen & Pulkkinen 2012, 90–91.)

Pelkät keskiluvut eivät kuitenkaan riitä kuvaamaan alan todellisuutta numeroiden valossa. Esittelen myös taiteilija-, näyttely- ja kävijämäärien kokonaisluvut, joiden perusteella on mahdollista tehdä arvioita absoluuttisesta määrästä. Tarkkoihin absoluuttisiin lukuihin ei päästä, sillä taidegallerioiden ja -tapahtumien määrästä ei ole tarkkaa tietoa, eikä myöskään kaikki kyselyn saaneet vastaa siihen. Esitän tuloksissa absoluuttisten lukujen arvioita, joihin on kuitenkin syytä suhtautua kriittisesti.

Tarkastelen lukuja gallerioiden kokonaismäärässä sekä erikseen eri toimintamalleissa, jotta kentän eri tyyppisten toimijoiden väliset eroavaisuudet hahmottuisivat suhteessa

kokonaisuuteen ja suhteessa toisiinsa. Tilastojen esittämisessä on tärkeää, että vastaajien anonymisuus säilyy, eikä yksikään heistä ole identifioitavissa. Tähän on kiinnitetty erityistä huomiota, eikä kaikkia yksittäisiä lukuja ole voitu esittää.

Nyt ensimmäistä kertaa toteutettavan vuositilastokyselyn tulokset muodostavat poikkileikkauksen vuodesta 2016, mutta kyseessä ei ole silti poikkileikkaustutkimus, sillä tavoitteena on tilastoinnin jatkuvuus ja aikasarjan muodostuminen. Jatkossa säännöllisesti tehtävä vuosittainen taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastointi tulee muodostamaan aikasarjan, joka mahdollistaa muutosten ja kehityskulkujen seuraamisen, trendien hahmottamisen ja mahdollisesti myös tulevaisuuden ennakkoinnin.

Taidegallerioiden ja tapahtumien vuositilastoinnin tulevaisuudessa muodostama aikasarja tulee olemaan diskreetti tai epäjatkua aikasarja, eli sarjan havaintoarvot tullaan ottamaan tiettyinä, tasavälisinä ajankohtina (Holopainen & Pulkkinen 2012, 305). Taidegallerioiden ja -tapahtumien vuositilastointia tullaan alustavan suunnitelman mukaan tekemään jatkossa vuosittain.

2.3 Kvalitatiiviset menetelmät

Esikuva-analyysi eli benchmarkkaus oli tärkeä menetelmä työssäni. Tutkin muiden taiteenalojen tilastointia ja perehdyin kuvataiteen alalta olemassa oleviin tilastotietoihin ja tehtyihin tutkimuksiin, erityisesti muiden taiteenalojen tiedotuskeskusten tilastoihin, Museoviraston tilastoihin, tilastokeskuksen kulttuuritilastoon sekä Cuporen ja OKM:n julkaisuihin.

Music Finlandin ja teatterin tiedotuskeskus TINFO:n tilastointitavat olivat erityisen tärkeitä esikuva-analyysin kohteita, sillä niin musiikin kuin teatterinkin alalla tilastointi on huomattavasti kuvataidealaa pidemmällä. Tutkin mainittujen organisaatioiden tilastoja ja pohdin tapoja, joilla heidän käyttämiään mittareita ja tilastointimenetelmiä voitaisiin hyödyntää taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnissa. Lisäksi haastattelin Music Finlandin ja TINFO:n edustajia ja sain kattavasti tietoa musiikin ja teatterin alojen tilastoinnin nykytilasta, sisällöstä, menetelmistä ja haasteista.

Saadakseni monipuolista ymmärrystä ja näkökulmaa tilastoinnin kehittämiseen haastattelin alan toimijoita ja nykytaiteen sekä tilastoinnin asiantuntijoita. Jaoin haastattelut neljään eri osaan: 1) organisaatiohaastattelut, 2) tiedotuskeskukset, 3) taidegalleriat ja 4) taidetapahtumat.

Organisaatiohaastatteluiksi kutsun kulttuuripolitiikan, taiteen edistämisen ja tilastoinnin asiantuntijoiden haastatteluja. Haastattelin kulttuuriasianneuvos Petra Havua opetus- ja kulttuuriministeriöstä, erikoistutkija Sari Karttusta Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporesta, erityisasiantuntija Henri Terhoa Taiteen edistämiskesuksesta, erikoistutkija Kaisa Weckströmiä Tilastokeskuksesta sekä Galleristit ry:n puheenjohtajaa Hannele Nymania.

Organisaatioiden edustajille osoittamani kysymykset koskivat muun muassa tilastotiedon tärkeyttä, hyvän tilaston kriteerejä, tilastotietoa vaikuttamisen välineenä ja alan kehittämisen työkaluna sekä kuvataidekentän tilastoinnin puutteita, kehittämistarpeita ja prioriteetteja.

Tiedotuskeskuksilla viitataan jo mainittujen Music Finlandin ja TINFO:n edustajien haastatteluihin. Haastattelin Music Finlandilta tutkuspäällikkö Tuomas Ilmavirtaa ja TINFO:lta sain sähköpostitse vastauksia johtaja Hanna Helavuorelta sekä tilastonlaajaja Piia Volmarilta. Selvitin haastatteluissa musiikin ja teatterin tilastoinnin nykytilaa, tilastojen sisältöä, tiedonkeruun ja tilastojen esittämisen käytäntöjä, tilastoinnin säännöllisyyttä, tiedon hyödyntämisen tapoja ja hyväksi todettuja käytäntöjä.

Taidegallerioiden ja -tapahtumien osalta haastattelin eri toimintamallien edustajia ja selvitin heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan tilastointiin liittyen. Käsittelen gallerioiden ja tapahtumien haastattelut anonymisti identifioimatta vastaajia kolmesta syystä: 1) vastaajat voivat vapaammin kertoa omista toimintatavoistaan, kokemuksistaan ja näkemyksistään, kun galleriaa ja vastaajaa ei mainita nimeltä, 2) osa haastattavista toivoi vastaukset käsiteltävän anonymisti ja 3) huomion ei haluta kiinnittyvän liikaa yksittäisiin toimijoihin, vaan kerättyyn tietoon, tiedon keräämisen tapoihin sekä alan toimijoiden tilastointia koskeviin ajatuksiin, kokemuksiin ja odotuksiin. Tuon kuitenkin esiin haastattavien edustaman gallerian tai tapahtuman toimintamallin.

Lähetin vastausten pohjalta laatimani tekstit haastatelluille jälkeinpäin sähköpostitse ja annoin heille mahdollisuuden vielä täydentää ja tarkentaa vastauksiaan. En tavoittanut yhtä galleriatoimijaa lainkaan tietojen tarkistamiseksi, joten kyseisen gallerian osalta vastauksia ei ole tarkennettu jälkeinpäin.

3. TAIDEGALLERIAT SUOMESSA

Galleriakentän kokonaisuuden hahmottaminen on osittain haastava tehtävä, sillä ala on moninainen ja marginaalinen ja numeerista tietoa on saatavilla vain vähän. Gallerioiden sijoittumista Suomen kartalle havainnollistaa Kuvio 1. Toimijoiden määrää ja luonnetta on kuitenkin mahdollista jossain määrin selvittää aiempien tutkimusten ja selvitysten sekä Tilastokeskuksen tietokantojen avulla.

Suomen valtakunnallisella taidegallerioiden yhdistyksellä, Galleristit ry:llä on opinnäytetyön kirjoittamisen ajankohtana 26 jäsengalleriaa (Galleristit ry 2017). Tilastokeskuksen Kulttuurilaston mukaan Suomessa toimi 212 taideliikettä tai -galleriaa vuonna 2012 (Tilastokeskus 2014, 10). Taideliikkeet löytyvät Tilastokeskuksen vuoden 2008 toimialaluokituksen luokasta 47781, johon kuuluu taidegallerioiden palvelujen lisäksi myös taulujen ja muiden taide-esineiden vähittäiskauppa sekä taulujen kehystäminen myynnin yhteydessä. Antiikkiliikkeet sekä päätoiminen taulujen kehystäminen sen sijaan eivät kuulu tähän toimialaluokkaan. (Tilastokeskus 2015.)

Taideliikkeiden toimialaluokka ei kuitenkaan anna tarkkaa tai kattavaa tietoa Suomessa toimivien taidegallerioiden määrästä, sillä ensinnäkin luokkaan sisältyy gallerioiden lisäksi myös muita toimijoita ja toiseksi siihen eivät sisälly esimerkiksi monet sellaiset galleriat, joiden taustaorganisaatio on esimerkiksi taiteilijaliitto, yhdistys tai epämuodollinen taiteilijakollektiivi.

Galleriakentällä on hyvin erilaisia ja erilaisin toimintaperiaattein toimivia gallerioita. Tässä tutkimuksessa ja vuositilastokyselyssä on mukailtu OKM:n taidenäyttelyiden sopimus- ja korvauskäytäntöihin liittyvässä selvityksessä tehtyä jaottelua: 1) kaupalliset

galleriat, 2) yhdistysten, järjestöjen tai liittojen ylläpitämät galleriat, 3) muut taiteilijavetoiset galleriat, kuten osuuskunnat tai kokeilevat projektit ja 4) kaupunkien ja kuntien ylläpitämät galleriat (OKM 2016, 32).

Jako toimintamalleittain mahdollistaa kentän todellisuuden ja toimijoiden erilaisuuden hahmottamisen sekä tilastojen analysoinnin erilaisten toimintamallien kontekstissa. Gallerioiden erilaiset toimintamallit ja omistusohjat vaikuttavat toiminnan edellytyksiin ja periaatteisiin monella tapaa; esimerkkeinä mainittakoon rahoitukseen liittyvät asiat sekä näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytännöt.

Galleriatoimintaa rahoitetaan joko myyntiprovisioilla tai sekä myyntiprovisioilla että näyttelyvuokrilla ja joidenkin toimintamallien kohdalla myös ulkopuolisella rahoituksella. Yhdistysten, liittojen ja järjestöjen galleriat ja taiteilijavetoiset galleriat saavat usein julkista tai säätiökentän rahoitusta toiminta- tai projektiavustusten muodossa. Myös gallerioissa näyttelyitä pitävät taiteilijat voivat saada yksityiseltä tai julkiselta taholta apurahaa tai avustusta näyttelyvuokran maksamiseen. (Raatikainen 2013, 15.)

Näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytännöt ovat olleet vahvasti esillä alaa koskevassa keskustelussa. Niiden suhteen käytäntöjä on monenlaisia; vuokria ja provisiota perivät niin kaupalliset kuin ei-kaupallisetkin toimijat, mutta määrät ja käytännöt vaihtelevat toimintamalleittain ja myös osittain toimintamallien sisällä. Osa gallerioista perii sekä vuokraa että myyntiprovisiota, toiset vain jompaakumpaa ja osa perii näyttelyvuokran sijaan korkeampaa myyntiprovisiota. (Mänttari-Buttler 2010, 41, 42, 60, 138.)

Vuositilastokyselyn yhteydessä gallerioiden jaottelu toimintamalleittain on tärkeää, jotta tuloksia voidaan tarkastella vastaajien erilaisuus ja toimijoiden moninaisuus huomioiden. Tehty jako ei kuitenkaan ole ainut mahdollinen tai ainoa oikea tapa, ja useissa aiemmissa tutkimuksissa jaottelu onkin tehty eri tavalla. Jaotteluun vaikuttaa tutkimuksen lähtökohta, tarkoitus, päämäärä ja prioriteetit.

Alina Mänttari-Buttler on Helsingin galleriakentän muutoksia ja positioita vuosina 1982-2009 koskevassa gradussaan jaotellut galleriat kahteen ryhmään: yksityisiin gallerioihin ja muihin gallerioihin. Alkuvaiheen jaottelussa hän tosin oli jakanut galleriat kol-

meen ryhmään: 1) yksityiset galleriat, 2) taiteilijaliittojen galleriat ja Helsingin taidemuseoon kuuluva Kluuvin galleria 3) taiteilijakollektiivien, yhdistysten ja osuuskuntien galleriat. Hän päätyi muuttamaan jaotteluun yhdistäen ryhmät 2 ja 3, sillä osa gallerioista oli vaikeasti määriteltävissä kolmen ryhmän jaottelun mukaisesti. Mänttari-Buttler kuitenkin toteaa käsittelevänsä taiteilijavetoisia ja liittojen gallerioita osin erikseen. (Mänttari-Buttler 2010, 7.)

Kysyin Mänttari-Buttlerilta tarkemmin hänen päätöksestään jakaa galleriat yksityisiin ja muihin toimijoihin; hän kertoi harkinneensa tarkemman jaottelun tekemistä, mutta joutui luopumaan ajatuksesta voidakseen taata vastaajien anonymiteetin. Hänen mielestään valittu neljän toimintamallin jaottelu oli tässä tilastointia koskevan opinnäytteen yhteydessä hyvä, mutta hänen pro gradu -tutkielmassaan anonymiteetille oli suurempi tarve, sillä sen keskiössä olivat kentän sisäiset asemat ja valtarakenteet.

Antti Hyrkäs taas on pro gradu -tutkielmassaan jakanut taidegalleriat yksityisiin ja vaihtoehtoisiin gallerioihin. Hyrkkään mukaan uusia, vuosituhannen vaihteessa perustettuja gallerioita on kutsuttu vaihtoehtogallerioiksi, sillä ne haastavat perinteiselle yksityiselle gallerialle tuttuja tekemisen tapoja. Vaihtoehtogalleriat erottautuvat yksityisistä gallerioista imagon, galleriatilan ja rohkean näyttelyohjelman avulla. Hän viittaa yksityisiin ja vaihtoehtoisiin gallerioihin myös termein ”kaupallinen” ja ”taiteellinen” galleria. (Hyrkäs 2007, 1–2.)

Hyrkkään tutkimuksen tarkoituksena on selvittää taiteellisen ja kaupallisen rajan piirtymistä galleristien puheessa sekä sitä, miten vaihtoehtogallerioiden ja perinteisten yksityisten gallerioiden puhe taiteesta ja siihen liittyvästä kaupallisuudesta eroavat toisistaan. (Hyrkäs 2007, 2). Hyrkkään tutkimuksen luonteen, lähtökohtien ja tavoitteiden valossa katson, että siinä rajaus kaupallisiin ja ei-kaupallisiin gallerioihin on järkevä ja riittävä. Sen sijaan opinnäytetyöni aihe ja tavoitteet vaativat tarkempaa jaottelua myös ei-kaupallisten gallerioiden ryhmän sisällä.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen yliaktuaari Sini Askelo on jakanut taidegalleriat omistussuhteensa mukaan yksityisiin ja ammattitaiteilijoiden etujärjestöjen tai muiden järjestöjen ylläpitämiin gallerioihin. Hän käyttää gallerian määritelmänä Galleristit ry:n määritelmää galleriasta. Kaupunkien ja kuntien gallerioita julkaisussa ei ole erikseen

mainittu, muuta Askelo kuitenkin mainitsee, että taiteen näyttelytiloina on taidemuseoiden ja taidegallerioiden ohella käytetty myös kirjastoja, kahviloita, ravintoloita ja myymälöitä, joista osa tosin on ollut taidenäyttelykäytössä vain satunnaisesti tai lyhytaikaisesti. Hän ei ole laskenut muita näyttelytiloja gallerian määritelmään kuuluviksi. (Askelo 2004, 50–53).

Framen Cuporelta tilaamassa, vuonna 2016 ilmestyneessä ”Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin”-selvityksessä Suomen galleriakenttä on jaettu neljään eri kategoriaan: 1) kaupallisesti suuntautuneet kansainväliset galleriat, 2) taiteilijavetoiset galleriat, 3) taiteilijajärjestöjen ja osuuskuntien galleriat ja 4) kaupalliset kotimaiset galleriat. Selvityksessä todetaan, että karkeasti galleriakentän toimijan voidaan jakaa taloudellista voittoa tavoitteleviin, kaupallisiin gallerioihin sekä voittoa tavoittelemattomiin taiteilijavetoisiin gallerioihin. (Virolainen & Karttunen 2016, 54.)

Toteuttamassani vuositilastokyselyssä tehty jako poikkeaa mainitusta kansainvälisyys-selvityksestä kahdella tavalla. Ensimmäinen ero koskee osuuskuntien sijoittumista; kansainvälisyys-selvityksessä osuuskunnat on sijoitettu samaan kategoriaan taiteilijajärjestöjen kanssa, kun taas vuositilastokyselyssä ne ovat samassa kategoriassa muiden taiteilijavetoisten kanssa. Osuuskuntien sijoittuminen toimintamallijaottelussa ei ole yksiselitteinen asia, sillä ne ovat toimintamuodoltaan yrityksiä, mutta ne eivät kuitenkaan sijoitu luontevasti myöskään kaupallisten gallerioiden ryhmään, sillä galleriaa pyörittävien osuuskuntien toiminta on yleensä voittoa tavoittelematonta. On siis perusteltua sijoittaa osuuskunnat kaupallisten gallerioiden sijaan taiteilijavetoisten gallerioiden toimintamalleihin; niiden sijoittamista yhdistysten, järjestöjen ja liittojen kategoriaan voidaan perustellusti pohtia, mutta päädyimme ainakin ensimmäisen vuositilastokyselyn yhteydessä sijoittamaan ne samaan kategoriaan muiden taiteilijavetoisten gallerioiden kanssa. Tämäkään jako ei ole ongelmaton, sillä muiden taiteilijavetoisten gallerioiden kategoria sisältää hyvin erilaisia toimijoita; osuuskuntien ohella siihen sisältyvät esimerkiksi galleriat, joiden taustalla ei ole mitään rekisteröityä organisaatiota sekä erilaiset kokeilevat projektit.

Toinen huomattava ero suhteessa kansainvälisyys-selvitykseen on kaupallisten gallerioiden sijoittuminen toimintamallijaottelussa; kansainvälisyys-selvityksen kaupalliset

galleriat on jaettu kahteen eri kategoriaan sen mukaan, onko galleria suuntautunut kansainvälisesti vai ei. Kyseisen tutkimuksen kohdalla jako on looginen ja tarkoituksenmukainen, sillä sen keskiössä on nimenomaan suomalaisen nykytaiteen kansainvälistyminen. Gallerioiden perustietojen tilastoinnin kannalta taas riittää hyvin, että kaikki kaupalliset galleriat ovat samassa kategoriassa. Kansainvälisyyteen liittyviä asioita tosin kysytään jonkun verran myös vuositilastokyselyssä, mutta ei niin yksityiskohdaisesti, että jaottelua kannattaisi tehdä kansainväliseen toimintaan perustuen. Tuotettavien tilastojen avulla pyritään kuitenkin jossain määrin hahmottamaan myös kansainväliseen toimintaan liittyviä eroja eri toimintamallien välillä.

Täydellisen jaottelun tekeminen lienee mahdotonta, sillä asiaa voi tarkastella monesta eri näkökulmasta. Jakoa voisi jatkaa edelleen pienempiin osioihin, mutta liian pitkälle tehty jaottelu voi tehdä kentän hahmottamisesta ja tulosten analysoinnista sekavaa ja turhan moniselitteistä. Jako pienempiin kategorioihin myös aiheuttaisi sen riskin, että yksittäiset vastaajat olisivat tilastosta tunnistettavissa.

Jaottelu on tärkeä ja perusteltu mutta kyselyn toteuttamisessa ja tulosten analysoinnissa ja tilastojen toteuttamisessa on tärkeää ottaa huomioon galleriatyyppien erilaisuuden lisäksi myös jaottelun problematiikka. Jaottelu on pakko tehdä, jotta tulokset voitaisiin paremmin ja syvällisemmin ymmärtää ja analysoida, mutta samalla on muistettava, ettei jaottelu ole yksiselitteinen ja että yhden kategorian sisälle mahtuu erilaisia toimijoita ja osan toimijoista voi myös olla vaikea hahmottaa, mihin kategoriaan oma galleria sijoittuu.

Kyselyn vastaukset, saatu palaute ja haastattelut saattavat antaa vinkkejä selkeämpään tai parempaan jaotteluun tai mahdollisesti ne voivat vahvistaa ajatusta nykyisen jaottelun järkevyydestä. Täydellistä ratkaisua tuskin onkaan, joten tärkeintä on pyrkiä tarkoitukseen ja tavoitteisiin nähden parhaaseen mahdolliseen jaotteluun. Mikäli haastatteluissa tai kyselyn vastausten analysointivaiheessa käy ilmi, että jaottelu olisi kyselyn kannalta järkevää tehdä toisin, voidaan jaottelua pohtia uudestaan tulevien vuosien tilastointia suunniteltaessa.

3.1 Kaupalliset galleriat

Opinnäytetyössäni sekä vuositilastokyselyssä kaupallisella gallerialla tarkoitetaan galleriaa, jonka taustaorganisaatio on voittoa tavoitteleva yritys. Mänttäre-Buttler toteaa pro gradu -tutkielmassaan termin ”kaupallinen” olevan ristiriitainen; toisinaan termillä viitataan yksityisiin, kaupallisten periaatteiden mukaisesti toimiviin ja taiteilijoiden asemaa vahvasti edistäviin gallerioihin, joiden koetaan muodostavan yksityisten gallerioiden kärjen ja jotka perivät korkeaa myyntiprovisiota, ja toisinaan taas niihin yksityisiin gallerioihin, joiden koetaan olevaan ikään kuin keskitason gallerioita tai vain myyntigallerioita. Termiä kaupallinen on myös käytetty kuvaamaan ja arvottamaan taiteen laatua. (Mänttäre-Buttler 2010, 34–36.)

Termeihin ”kaupallinen” ja ”epäkaupallinen” liittyy jonkin verran arvolatautuneita enakkokäsityksiä. Mänttäre-Buttler toteaa pro gradu -tutkielmassaan termiin ”kaupallinen” liitettäneen usein negatiivisia konnotaatioita, usein myös ilman tarkoituksellisuutta. Hänen tekemiensä haastattelujen perusteella niin sanotuille ”ei-kaupallisille” gallerioille on tärkeää korostaa pikemminkin toiminnan erilaista luonnetta yksityisiin gallerioihin verrattuna. Erottavina tekijöinä Mänttäre-Buttler nostaa esiin ei-yksityisen omistuspohjan, avoimen haun sekä demokraattiset tai kollektiiviset valintamenettelyt. Esitettyssä taiteessa ei Mänttäre-Buttlerin tutkimuksessa nähty suuria eroja. Näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytäntöjen tai teosmyynnin näkökulmasta termi ”kaupallinen” ei ole lainkaan yksiselitteinen. Myös ei-kaupalliset galleriat perivät yleensä taiteilijalta galleriavuokraa ja/tai myyntiprovisiota, ja lähes kaikissa gallerioissa taide on myynnissä, joten termin kaupallinen liittäminen vain osaan gallerioista on osin ristiriitaista. (Mt. 2010, 34–40.)

Tässä tutkimuksessa kaupallisen käsitteellä viitataan vain yritystoiminnan muotoon, eikä termin käyttöön liity muita käsityksiä tai arvoja. Jatkossa toki kyselyn toteutuksessa voidaan pohtia, halutaanko käyttää termiä ”kaupallinen” vai ”yksityinen” galleria, ainakin mikäli sanan ”kaupallinen” käyttö aiheuttaa väärinymmärryksiä.

Yksi yksityisiin tai kaupallisiin gallerioihin liittyvistä erikoispiirteistä, joka erottaa ne muista toimintamalleista, ovat edustus sopimukset; kaupallisilla gallerioilla on usein

edustusopimuksia taiteilijoiden kanssa. Usein puhutaan myös gallerioiden talleista. Yksityiset tallikäytäntöä noudattavat galleriat edistävät talliinsa kuuluvien taiteilijoiden uraa ja esittävät heidän taidettaan. Galleristi saattaa ottaa taiteilijoita niin sanottuun talliinsa ja näin sopia näyttelyiden järjestämisestä vuosiksi eteenpäin. (Hyrkäs 2007, 13.)

Mänttari-Buttler toteaa tallikäytäntöjen olevan Suomessa vielä toistaiseksi eri asteella kuin kansainvälisellä taidekentällä, mutta hän näkee kuitenkin siirtymää kansainvälisiin käytäntöihin tapahtuneen. Hänen tekemistään haastatteluista käy ilmi, että gallerian talliin kuuluvat taiteilijat nähtiin keskeisenä tekijänä gallerian aseman määrittymisessä ja että yksityiset galleristit pyrkivät liiketoiminnan ohella aktiivisesti edistämään taiteilijoidensa uraa ja näkyvyyttä. Hyrkäs havaitsi tutkimuksessaan, että galleriat ovat ylpeitä omaan talliinsa kuuluvista taiteilijoista ja että galleristin aidolla viehtymyksellä taiteilijan taiteelliseen tuotantoon on keskeinen rooli onnistuneessa markkinoinnissa. (Mänttari-Buttler 2010, 23-24. 27, 35, 36; Hyrkäs 2007, 61.)

3.2 Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen galleriat

Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen galleriat ovat taiteilijavetoisia gallerioita, joiden taustaorganisaatio on voittoa tavoittelematon yhdistys, järjestö tai liitto ja jotka saavat yleensä julkista taloudellista tukea toimintaansa. Taiteilijat ovat yleensä läheisesti mukana gallerioiden toiminnassa. Galleriat toimivat taiteilijavetoisesti, usein ajaen jäsenistönsä asiaa.

Ensimmäiset liittojen galleriat perustettiin 60-luvulla ja alun perin niiden perustamisen taustalla oli taiteilijakunnan halu vaikuttaa taiteen esittelemiseen ja välittämiseen. Mänttari-Buttler toteaa, että järjestöjen gallerioiden perustamisessa on koettu olleen kyse halusta perustaa taiteilijoiden gallerioita ikään kuin kaupallisten gallerioiden vastapainoksi. Hän myös toteaa, että liittojen gallerioiden on koettu edustaneen taiteellista ja tasapuolisuutta taiteilijavalinnoissa. Niiden olemassaoloa on pidetty tärkeänä niin taiteilijoiden kuin kuvataiteen tarjonnankin kannalta. Liittojen gallerioiden toiminnan on

koettu vahvistavan taiteilijoiden ammatti-identiteettiä ja ne on nähty tärkeinä näyttelyjärjestäjinä ja taiteilijoiden edunvalvojina. (Mänttari-Buttler 2010, 47, 77-78.)

Näyttelyvuokrat ovat liittojen gallerioissa jokseenkin samalla tasolla kuin useissa yksityisissä gallerioissa, joskin jäseniltään liitot perivät yleensä pienempää vuokraa (mt. 2010, 138). Gallerioita ylläpitäviä yhdistyksiä sen sijaan on hyvin monenlaisia, joten niiden kohdalla myös näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytäntöjen osalta on erilaisia toimintatapoja.

3.3 Muut taiteilijavetoiset galleriat

Muita taiteilijavetoisia gallerioita ovat esimerkiksi osuuskuntien ja taiteilijakollektiivien galleriat ja erilaiset kokeilevat projektit. Tämä kategoria vastaa parhaiten Mänttari-Buttlerin (2010, 40) käyttämää termiä ”vaihtoehtoiset galleriat” tai ”uudenlaiset taiteilijavetoiset galleriat”. Myös Antti Hyrkäs (2007, 19, 80) käyttää termiä ”vaihtoinen galleria” ja sisällyttää siihen sekä yhdistykset että osuuskunnat.

Mänttari-Buttler (2010, 40) toteaa termin vaihtoehtogalleria yleistyneen ja vakiintuneen Helsingin galleriakenttää koskevassa kirjoittelussa 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Hän myös toteaa termillä tarkoitettavan eri tilanteissa eri asioita; joskus sillä viitataan näyttelytilan vaihtoehtoisuuteen, joskus vaihtoehtoiseen gallerian pitäjään tai toisinaan gallerian toiminnan tai näyttelypolitiikan vaihtoehtoisuuteen. Mänttari-Buttler nostaa vaihtoehtoisten gallerioiden yhteydessä esiin myös termit taiteilijavetoisen galleria, *independent galleria* ja *artist-run galleria*.

Antti Hyrkäs toteaa uusien gallerioiden tarjoavan vaihtoehtoisen esittelykanavan uudelle nykytaiteelle. Erottavina tekijöinä perinteisiin gallerioihin verrattuna Hyrkäs mainitsee yksityisille gallerioille tuttujen tekemisen tapojen haastamisen, arvovaltaisesta imagosta luopumisen, galleriatilan ideaalityypin hylkäämisen sekä rohkean näyttelyohjelman. Hän myös toteaa myynnin olevan vaihtoehtogallerioissa toissijaista. Hyrkään tutkimuksessa käy ilmi, että yksityisten gallerioiden tapaan myös vaihtoehtogalleriat

korostavat tehtävänsä taiteilijan kehityksen edesauttajina, joskin kyse on pikemminkin kasvattavan vapauden suomisesta kuin aktiivisesta kasvattamisesta. (Hyrkäs 2007, 1, 13, 37)

Myyntiprovisioiden ja näyttelyvuokrien osalta taiteilijavetoiset galleriat perivät yleensä huomattavasti alhaisempia vuokria kuin yksityiset tai liittojen galleriat eivätkä ne yleensä peri myyntiprovisioita. (Mt 2010, 138).

3.4 Kaupunkien ja kuntien galleriat

Suomessa toimii myös kaupunkien tai kuntien ylläpitämiä taidegallerioita, jotka sijaitsevat esimerkiksi kunnallisissa kulttuurikeskuksissa, kirjastoissa, kaupunkien taidemuseoiden yhteydessä tai muissa julkisissa tiloissa.

Kaupunkien ja gallerioiden gallerioita ei ole mainituissa tutkimuksissa tutkittu erikseen. Koimme kuitenkin tärkeäksi ottaa ne mukaan tutkimukseen, sillä niissä esitetään ammattitaiteilijoiden taidetta, järjestetään vaihtuvia näyttelyitä ja ne myös parantavat merkittävästi taiteen saatavuutta erityisesti pienemmillä paikkakunnilla. Koimme myös tärkeäksi erottaa kaupunkien ja kuntien galleriat omaksi toimintamalliluokakseen, sillä niiden toimintalogiikka eroaa jossain määrin muista toimintamalleista.

Kaupunkien ja kuntien gallerioiden tilastoinnin haasteet tulivat esille jo pilottikyselyvaiheessa. Kaikilla ei esimerkiksi ole omaa budjettia galleriatoimintaan, jolloin annetut talousluvut perustuvat arvioihin. Kävijämäärienkin mittaaminen on joidenkin gallerioiden kohdalla haastavaa, sillä usein galleria toimii esimerkiksi kaupunginmuseon, kulttuurikeskuksen tai kirjaston yhteydessä, eikä gallerian kävijämäärää ole erikseen tilastoitu.

Kaupunkien ja kuntien osalta vuositilasto kysely on osin haastavaa, mutta niiden poijättäminen ei myöskään ollut vaihtoehto, sillä niiden mukana olisi tilastojen ulkopuolelle jäänyt merkittävä osa taidegallerioiden toimintaa koskevista luvuista.

4. TAIDETAPAHTUMAT SUOMESSA

Kuten jo opinnäytetyöni alkupäässä nostin esiin, taidetapahtumien kenttä Suomessa on hyvin moninainen ja melko hajanainen. Kentällä toimii hyvin monenlaisia toimijoita, jotka poikkeavat toisistaan esimerkiksi pääsymaksukäytäntöjen, keston, taiteen esittämisaikojen ja -tapojen sekä kohdeyleisöjen osalta. Usein taidetapahtumista puhutaan festivaaleina, vaikka kestoiltaan esimerkiksi kesänäyttelyt ovat usean kuukauden mittaisia. Kuvio 2 havainnollistaa taidegallerioiden sijoittumista Suomen kartalla.

Taidetapahtumia on tutkittu ja kartoitettu festivaalien sekä taide- ja kulttuuritapahtumien käsitteiden alla. Kuvataidetapahtumat kuitenkin marginaalisena toimijana jäävät isompien kategorioiden jalkoihin ja hukkuvat niihin. Näin ollen nimenomaan taidetapahtumia koskevaa tietoa ja lukuja on lähes mahdoton löytää. Yksittäisistä tapahtumista löytyy kyllä tietoa toimijoiden vuosikertomuksista ja nettisivuilta sekä esimerkiksi Cuporen Festivaalien Suomi -julkaisussa. Yksittäisten tapausten valossa on kuitenkin hankalaa puhua kentästä yleisesti, sillä oman toiminnan arviointiin ja mittaamiseen ei ole yhtenäisiä käytäntöjä. Kuten jo aiemmin totesin, jää taidetapahtumien käsittely tässä tutkimuksessa tiedon puutteellisuuden vuoksi melko suppeaksi. Pyrin kuitenkin taustoittamaan ja kartoittamaan kentän toimijoita ja alan toimintalogiikkaa siltä osin, kun tietoa on saatavissa.

Osa taidetapahtumista toiminta keskittyy julkisen taiteen esittämiseen ja tarjoamiseen. Festivaalien Suomi -kirjassa on käsitelty Kuopiossa toimivat ANTI-festivaalin toimintaa. Tutkimukseni tarkoituksena ei ole avata yksittäisten toimijoiden toimintaa, mutta ANTI-festivaalin esimerkki antaa käsitystä myös muista samankaltaisista, julkisen taiteen toimijoista. Kirjassa kerrotaan, että ANTI-festivaalin kaltainen julkisen taiteen toimija tarjoaa yleisölle ja taiteilijoille uudenlaisia ja vaihtoehtoisia tapoja kokeilla ja tehdä asioita. Julkisen taiteen todetaan edesauttavat inhimillisen ja merkityksellisen kaupunkitilan luomista ja kokemista. (Tuukkanen 2016, 55.)

Osa taidetapahtumista taas järjestetään muualla kuin julkisissa tiloissa ja niihin on usein pääsy vain pääsylipun ostaneilla. Taiteen esittämisen tavat ja paikat vaikuttavat

ratkaisevasti tapahtuman järjestämiseen liittyviin asioihin ja yleiseen toimintalogiikkaan. Tilastoja laadittaessa on pohdittava, missä määrin eri toimijoiden ilmoittavat luvut ovat yhtenäisiä ja keskenään vertailukelpoisia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on selvittänyt taide- ja kulttuurifestivaalien merkitystä muun muassa osallistumisen ja osallisuuden, kulttuurin perustan vahvistamisen ja työllisyyden näkökulmasta. Ministeriön esityksessä todetaan, että kokonaiskuvan muodostaminen ja vaikutusten esittäminen on taide- ja kulttuurifestivaalien osalta haastavaa johtuen esimerkiksi tiedon hajanaisuudesta ja tutkimusten erilaisista lähtökohdista, menetelmistä ja aineistoista. Kentän tilastoinnissa ja tutkimuksessa todetaan olevan selkeitä kehittämistarpeita. (OKM 2016, 15, 18.)

Festivaalien todetaan olevan yhteisöllistä toimintaa, jolla on merkitystä ihmisten hyvinvoinnille ja identiteetin rakentumiselle. Ensimmäiset suomalaiset kulttuurifestivaalit järjestettiin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa; mallia haettiin muista Euroopan maista. Monet nykyisin jo vakiintuneita taide- ja kulttuurifestivaaleista ovat syntyneet 60- ja 70-luvuilla. (Mt., 16.)

Suomessa on asukaslukuun nähden paljon kulttuuri- ja taidetapahtumia ja niissä on myös paljon kävijöitä. Tapahtumiin osallistuminen näyttää lisääntyneen erityisesti nuorten keskuudessa. Kulttuuri- ja taidetapahtumia järjestetään eri puolilla maata, ja niiden alueellinen ja paikallinen saatavuus on hyvä. Taide- ja kulttuurifestivaalien toistuvuus muodostaa ympärivuotisen jatkumon, ja tapahtumilla onkin OKM:n esityksen mukaan keskeinen asema kulttuurin perustan vahvistamisessa. (Mt. 19–20.)

Työllisyyden näkökulmasta taide- ja kulttuurifestivaaleilla on myös tärkeä rooli. Useat taide- ja kulttuurifestivaalit työllistävät pääosin kausiluonteisesti, muuta isommat toimijat myös ympärivuotisesti (mt., 22).

Esityksessä puhutaan taide- ja kulttuuritapahtumien kokonaisuudesta. Arviota kuvataidetapahtumien osuudesta antaa valtionavustusten jakautuminen: valtakunnallisesti merkittävien taide- ja kulttuurifestivaalien vuosina 2000–2014 jaettujen valtionavustuksien kokonaismäärästä kuvataidealan tapahtumille myönnetty osuus oli 10 % (mt., 22).

Samoin kuin gallerioiden määrästä, myös taidetapahtumien määrästä on vaikeaa saada tarkkaa tietoa, eivätkä toimialaluokitukset tarjoa tapahtumienkaan kohdalla ratkaisua asiaan. Tässä tutkimuksessa tapahtumat on jaettu toimintamalleittain kolmeen kategoriaan: 1) kaupallinen yritys, 2) voittoa tavoittelematon yhdistys, säätiö tai osuuskunta ja 3) kaupungin tai kunnan ylläpitämä. Ensimmäisen tilastointikyselyn toteuttamisen jälkeen voidaan pohtia toimintamallijaon toimivuutta.

5. TILASTOINTI NYKYTAIDEALALLA

Tekemissäni asiantuntijahaastatteluissa selvitin eri toimijoiden näkökulmasta kuvataidealan tilastoinnin nykytilaa, sen haasteita ja mahdollisuuksia, hyvän tilaston kriteerejä, tilastoinnin merkitystä ja tärkeyttä, gallerioiden ja taidetapahtumien tilastoinnin kannalta tärkeimpiä prioriteetteja sekä pohjoismaisen vertailun mahdollisuuksia. Haastattelin asiantuntijoita Taiteen edistämiskeskukselta, Galleristit ry:stä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Tilastokeskuksesta ja Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporesta. Lisäksi haastattelin gallerioiden ja tapahtumien edustajia liittyen heidän näkemyksiinsä ja kokemuksiinsa tilastointiin liittyen. Haastattelin myös Music Finlandin ja TIN-FOn edustajia, ja selvitin miten ja minkälaista tilastointia musiikin ja teatterin aloilta tehdään.

Eri tyyppisten toimijoiden haastattelut tarjosivat monipuolista ja kattavaa näkemystä kuvataidealan tilastointiin ja sen kehittämiseen. Käyn läpi haastatteluista esiin nousseita asioita verraten niitä aiempiin tutkimuksiin, selvityksiin ja muuhun lähdeaineistoon.

5.1 Tilastoinnin nykytila ja haasteet

Cuporen erikoistutkija Sari Karttusen mukaan kuvataiteesta kokonaisuutena ei ole kovin paljoa tilastotietoa ainakaan millään yhtenäisellä määritelmällä. Monenlaista sekalaista tietoa on hänen mukaansa saatavilla, mutta eri tutkimuksissa ja tilastoissa kuvataiteella tai nykytaiteella voidaan tarkoittaa eri asioita; joskus mahdollisesti tutkija ei

itsekään osaa sanoa, mitä termeillä tarkoitetaan. Kaiken kaikkiaan kuvataiteen tilastointi on Karttusen mielestä vielä melko retuperällä. Hänen mukaansa resurssien puute on yksi kuvataiteen tilastoinnin keskeisimmistä haasteista. Kaikkea ei pystytä tilastomaan, vaikka haluttaisiin, joten priorisointia on tehtävä ja käytettävissä olevat resurssit on käytettävä järkevästi. Karttunen huomautti, että vaikka kuvataiteen tilastoinnissa on paljon puutteita, kuvataidealan koulutuksesta on kuitenkin saatavilla melko hyvin tilastotietoa, sillä koodauksen tarkkuus on parempi kuin esimerkiksi elokuva-alalla.

Galleristit ry:n puheenjohtaja Hannele Nyman kertoi gallerioiden tilastoinnissa olevan paljon puutteita. Hän on omassa roolissaan kaivannut tilastotietoa alalta keskustelun ja perustelun tueksi. Hänen mukaansa mitään kattavaa tutkimusta tai tilastointia ei gallerioiden osalta ole aiemmin tehty, vaan lähinnä jotain satunnaisia kyselyitä. Hän kertoi, että OKM:n taidenäyttelyiden sopimus- ja korvauskäytäntöjä koskevan selvityksen yhteydessä tehtiin gallerioiden toimintaan liittyvä kyselytutkimus, jossa kartoitettiin tutkimukseen liittyviä asioita. Hän myös kertoi eri järjestöjen tehneen joitain osittain gallerioita koskevia selvityksiä. Nymanin mukaan mitään kattavaa tilastointia alalta ei kuitenkaan ole tehty, sillä se on osoittautunut vaikeaksi.

Opetus- ja Kulttuuriministeriön kulttuuriasiainneuvos Petra Havu totesi kuvataiteen tilastoinnissa olevan kehittämisen varaa. Hän kertoi auttaneensa koostamaan luovien toimialojen rahoitusta käsittelevää, vuonna 2011 julkaistua Luova Raha -raporttia kuvataidetta koskevien tietojen osalta ollessaan Suomen Taiteilijaseuran toiminnanjohtaja. Raportin tekovaiheessa oli käynyt ilmi, että muilla aloilla tilastotiedon kerääminen onnistui suhteellisen helposti, mutta kuvataiteen alalla tietojen kerääminen vaati huomattavaa oma-aloitteisuutta ja vaivannäköä.

Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija Henri Terho mainitsi olemassa olevista tilastoista ja tutkimuksista Taiteen edistämiskeskuksen kymmenen vuoden välein julkaiseman taiteilijan asemaan liittyvän perusselvityksen sekä Suomen Taiteilijaseuran pari kertaa toteuttaman julkisen taiteen hankintoihin liittyvän gallup-tyyppisen selvityksen. Taiteen edistämiskeskuksella on myös omat tilastot liittyen kuvataiteen hakijoihin, hakijamääriin sekä hakemus- ja myöntömääriin, joista Terho kertoo myös hahmottuvan jonkin verran trendejä.

Tilastokeskuksen erikoistutkija Kaisa Weckström totesi, että vaikka Tilastokeskuksella on kuvataidealalta melko paljon kerättyä tietoa, on alan tilastoinnissa silti vielä paljon puutteita, esimerkiksi juuri galleriakentän osalta. Weckströmin mukaan alan tilastointiin liittyvät haasteet johtuvat pitkälti alan marginaalisuudesta. Hän kertoi, että useissa rekistereissä pienet toimijat, kuten taidegalleria- ja tapahtumatoimijat hukkuvat isompiin ryhmiin, eikä tarkkaa tietoa nimenomaan galleria- ja tapahtumakentistä löydy. Myös Sari Karttunen totesi kulttuurialan olevan koko kansantaloutta ja työvoimaa ajatellen hyvin marginaalinen, minkä vuoksi kulttuurialan eriteltyjä lukuja on vaikea saada ulos toimiala- ja ammattiluokituksista ja muista yleisistä rekistereistä ja tilastoista, joihin alan luvut on sisällytetty.

Tilastokeskuksen tilastoissa taidegalleria- ja tapahtuma-alaan liittyvät luvut ovat kätöksässä laajempien kategorioiden alla. Esimerkiksi vuoden 2010 ammattiluokituksen kulttuuriammateista ei selviä, mihin luokkaan gallerioissa ja taidetapahtumissa työskentelevät sijoittuvat. Ammattiluokituksissa on yksi suoraan gallerioihin viittaava luokka: gallerioiden, museoiden ja kirjastojen tekniset työntekijät (3433)¹. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan kyseisen ammattiluokan edustajat käsittelevät taideteoksia, näyttöitä ja artefakteja kokoelmia varten, järjestävät ja rakentavat gallerioiden näyttelyitä sekä avustavat kirjastonhoitajia järjestämään ja käyttämään tallennettujen aineistojen ja arkistojen käsittelyjärjestystä. Määritelmä ei siis sisällä kaikkia galleriakentän työntekijöitä. Muita kulttuuriammatteja, joiden lukujen uskon voivan sisältää gallerioiden ja taidetapahtumien työntekijöitä ovat ainakin mainos- ja tiedotusjohtajat (1222), mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat (2431), tiedottajat, toimituspäälliköt ja -sihteerit, ohjelmapäälliköt (26421), taiteilijat (643), muut liike-elämän asiantuntijat (3339), valokuvaajat (3431) sekä muut taide- ja kulttuurialan asiantuntijat (3435). (Tilastokeskus 2015.)

Sama haaste taidegallerioiden ja tapahtumien lukujen selvittämisen osalta liittyy myös toimialaluokituksiin. Tilastokeskuksen vuoden 2008 toimialaluokituksen mukaisissa kulttuuritoimialoissa on erillisenä kategoriana taideliikkeet (47781)². Tilastokeskuksen

¹ Kulttuuriammattien jälkeen suluissa mainitut numerokoodit tarkoittavat Tilastokeskuksen vuoden 2010 ammattiluokituksen eri ammatteihin viittaavia koodeja.

² Kulttuuritoimialojen jälkeen suluissa mainitut numerokoodit tarkoittavat Tilastokeskuksen vuoden 2008 toimialaluokituksen eri toimialoihin viittaavia koodeja.

määritelmän mukaisesti taideliikkeiden toimialaan kuuluu 1) taulujen ja muiden taidesineiden vähittäiskauppa, 2) taidegallerioiden palvelut, eli taiteilijan teosten näytteille asettaminen ja myynti sekä 3) taulujen kehystäminen myynnin yhteydessä. Kuten määritelmästä käy ilmi, sisältyy taideliikkeiden toimialaluokkaan paljon muitakin toimijoita kuin taidegallerioita. Toisaalta Suomessa toimii myös suuri määrä gallerioita, jotka eivät kuulu taideliikkeiden toimialaluokkaan.

Gallerioiden osalta luokittelu toimialoittain on haastavaa siksi, että niiden taustalla on hyvin erilaisia organisaatioita, joiden toimintaan voi usein kuulua paljon muutakin kuin gallerian pyörittäminen. Taideliikkeiden toimialaluokan ulkopuolelle jäävät suurelta osin esimerkiksi sellaiset galleriat, joiden taustaorganisaatio on esimerkiksi taiteilijaliitto, yhdistys tai epämuodollinen taiteilijakollektiivi. Kuitenkin myös osa taiteilijaliittojen, yhdistysten ja muiden taiteilijavetoisten organisaatioiden gallerioista löytyy taideliikkeiden toimialaluokasta.

Kaupallisista gallerioista suurin osa näyttäisi löytyvän taideliikkeiden toimialan alta, kun taas muun tyyppisten gallerioiden toimialaluokissa on paljonkin hajontaa. Osa yhdistysten, järjestöjen ja liittojen ylläpitämistä gallerioista löytyy Tilastokeskuksen kulttuurin toimialaluokista Taiteellinen luominen (90030), Esittävät taiteet (90010) ja Museoiden toiminta (91020). Osuuskuntataustaisista gallerioista osa löytyy Esittäviä taiteita palvelevan toiminnan (90 020) ja osa Taideliikkeiden (47781) kulttuuritoimialoista.

Osa gallerioiden taustaorganisaatioista kuitenkin löytyy muualta kuin kulttuuritoimialoista. Iso osa galleriaa pyörittävistä yhdistyksistä löytyy toimialaluokasta Muualla luokittelemattomat muut järjestöt (94999), josta löytyy myös osuuskuntataustaisia gallerioita. Lisäksi gallerioita ylläpitäviä yhdistyksiä löytyy toimialaluokista Ammattialajärjestöjen toiminta (94120) ja Ammattiyhdistysten toiminta (94200). Osa Suomessa toimivista gallerioista on kaupunkien tai kuntien ylläpitämiä, jolloin niiden taustaorganisaatiot löytyvät toimialaluokasta Julkinen yleishallinto (84110).

Suomessa toimii myös gallerioita, joiden taustalla ei ole mitään muodollista, rekisteröityä organisaatiota, eivätkä ne näin ollen myöskään näy yritysrekisterissä tai toimialaluokitusten alla.

Kyselyyn osallistumaan kutsutuista tapahtumista suurin osa on yhdistyksen järjestämiä, mutta joukosta löytyy kuitenkin myös yrityksiä ja säätiöitä. Pieni osa taidetapahtumien taustaorganisaatioista näyttäisi löytyvän Tilastokeskuksen kulttuuritoimialoista Taiteellinen luominen (90030) ja Museoiden toiminta (91020). Iso osa kuitenkin löytyy toimialaluokasta Muualla luokittelemattomat muut järjestöt (94999) ja yksi toimija löytyi luokasta Teollinen muotoilu ym. (74109).

Isoista ja laajoista toimialaluokista on hyvin vaikea kaivaa kuvataiteen, saati sitten taidegallerioiden ja -tapahtumien lukuja. Galleria- ja tapahtumatoimijoiden sijoittumisessa Tilastokeskuksen toimialaluokkiin on paljon hajontaa ja toisaalta toimialaluokat sisältävät suurimmaksi osaksi muita kuin taidegallerioita ja -tapahtumia tai ylipäätään kuvataidealan toimijoita. Näin ollen esimerkiksi taidegallerioiden ja -tapahtumien lukumäärää, työllisyyttä, palkkatasoa, myyntiä ja muita tietoja on vaikea arvioida.

Toimialaluokituksiin liittyvä haaste taidegallerioihin liittyen nostettiin esiin myös OKM:n selvityksessä liittyen taidenäyttelyiden sopimus- ja korvauskäytäntöihin.

Taidegallerioiden määrästä ei ole tarkkaa tietoa. Vuoden 2012 Kulttuurin ja joukkoviestinnän toimialojen yrityksiä koskevassa Tilastokeskuksen tilastossa taideliikkeitä oli 209. Taideliikkeiden määrästä ei kuitenkaan voi sellaisenaan päätellä taidegallerioiden määrää, sillä taideliikkeisiin tilastoidaan myös muita taiteen myyntikanavina toimivia yrityksiä kuin taidegalleriat, esim. kehystysliikkeet, jotka myyvät taidetta kehystystoiminnan ohessa. Toisaalta merkittävä osa gallerioista on yhdistysmuotoisia ja siten voittoa tavoittelemattomia eikä tule ko. tilastossa luokitelluksi taidealan yritykseksi. (OKM 2016, 32.)

Myös Kaisa Weckström totesi toimialaluokitusten olevan haasteellisia. Hän kertoi niihin voivan sisältyä myös virheitä, sillä Tilastokeskuksen rekisteritiedot perustuvat toimijoiden omiin ilmoituksiin, minkä vuoksi ne sisältävät inhimillisen mahdollisuuden virheellisiin tietoihin. Galleriat ovat melko pieniä toimijoita, joten tietojen tarkistamiseen ei välttämättä ole resursseja. Tilastokeskuksen tiedot ja tilastot antavat kuitenkin tärkeää tietoa taiteen ja kulttuurin aloista, niiden tilanteesta ja kehityksestä. Weckström korostaa, että vaikka täydellisyyteen ei päästäkään, mahdollistavat tilastoinnin aikasarjat alan tilanteen seuraamisen sekä kehityksen arvioinnin.

Jos toimiala on riittävän homogeeninen, eivät pienet virheet Weckströmin mukaan haittaa. Gallerioiden ja taidetapahtumien joukot ovat kuitenkin melko heterogeenisiä, joten jos tilastossa näkyy jatkossa isoja muutoksia tai merkittäviä ja suuria asioita jollain mittarilla mitattuna, on asia Weckströmin mukaan selvitettävä, jottei yksittäinen asia vääristäisi tilastoa. Kun syy on selvitetty, voidaan päättää, jätetäänkö asia kokonaan pois keskiarvosta tai sitten syy selitetään auki. Weckström muistutti, että jos syy päätetään selittää, on oltava varovainen, jottei yksittäistä vastaajaa voi identifioida. Kun aineisto on kasassa, voidaan tarkemmin katsoa, mitä on keskiarvot, hajonnat ja mediaanit.

Weckström piti kävijämäärien mittaamista tärkeänä, mutta haastavana asioita. Hyvin iso osa alan toimijoista ei mittaa kävijämääriä, minkä lisäksi Weckström nosti kävijämäärien laskemista vaikeuttavana tekijänä esiin gallerioiden, kuten myös ilmailumuseoiden kohdalla sen, että ne ovat sisäänpääsytään ilmaisia, eikä siis kävijämääriä voida selvittää lipunmyynnin perusteella, eikä kävijöiden taustoja voida selvittää ostotapahtumien yhteydessä.

Weckström huomautti, että galleria- ja kuvataidekentät eivät ole helppoja tilastoitavia. Hän totesi, että aina tulee myös uusia taidemuotoja ja ilmiöitä, jotka ovat vasta nousussa, joten tilastoihminen saa tottua siihen, että tilastoinnissa ollaan aina jälkijunnassa. Vasta kun joku ilmiö on riittävän merkittävä ja vakiintunut, se kannattaa erottaa omaksi luokakseen. Hän huomautti, että kyselyssä voi tulla myös sellaisia tuloksia ja tietoja, joita ei voi julkaista, jos esimerkiksi tietoa ei voi pitää luotettavana. Hän kehotti varautumaan siihen, mutta huomautti samalla, että ainakin tällaiset asiat antavat tietoa siitä, minkälaista tietoa pystyy jatkossa tuottamaan.

Taidealaa tilastoitaessa on myös otettava huomioon, että tilastot eivät tavoita alan koko todellisuutta. Laatu nousi haastatteluihin esiin asiana, jota ei voi mitata. Tilastotieto antaa numeerista dataa mitattavista asioista, mutta taidekenttä sisältää paljon muutakin kuin lukuja. Henri Terho muistuttikin, että taide ei ole matemaattista peliä, eikä määrä korvaa laatua. Omassa työssään virkamiehenä Terho työskentelee vertaisarviointipäätösten parissa, joissa arvioidaan toisten työnlaatua, jota tilasto ei tavoita.

Sari Karttunen totesi, että osa alan toimijoista varmasti haluaisi tilaston tavoittavan myös laadullisia asioita, mutta määrittely on hankalaa; kriteerit pitäisi jotenkin rakentaa, mutta tilaston laatija tuskin voi sitä itse tehdä. Yleisesti hyväksytyjä ja auki kirjoitettuja laadun kriteereitä ei Karttusen mukaan oikeastaan ole; esimerkiksi vertaisarviointiin perustuvien apurahapäätösten yhteydessä ääneen purettuja kriteerejä ei ole.

Petra Havu huomautti, että tilastot pystyvät esittämään ja kuvaamaan asioita, jotka voidaan määramuotoistaa, mutta tilastot eivät pysty pohtimaan. Tilastot voivat tukea pohdintaa ja toisaalta pohdinnan pohjalta voi syntyä tarvetta tilastoinnille.

Yksi haaste tilastoissa on niiden moniselitteisyys. Hannele Nyman korosti, että tilastoja voi tulkita hyvin monella eri tavalla, minkä vuoksi onkin tärkeää suunnitella ennalta, miten missä yhteydessä tilastoja käytetään ja mihin ne liitetään sekä selittää tilastot auki alan kontekstissa. Sari Karttunen huomautti, että tilastotietoa voidaan käyttää myös tahallisesti väärin tai se voidaan sivuuttaa tai sitä voidaan käyttää hyvin valikoivasti.

Karttusen mukaan määritelmät muodostavat yhden keskeisistä tilastoinnin haasteista. Tutkija tai tilaston tekijä joutuu jatkuvasti myös itse pohtimaan määritelmiä. Esimerkiksi kulttuuri, taide ja nykytaide eivät suinkaan ole itsestään selviä asioita, eikä niille ole olemassa mitään selkeitä tai yksiselitteisiä määritelmiä. Määritelmät ovat Karttusen mukaan osittain myös makukysymyksiä ja niissä on myös kulttuurisia eroja ja vaihtelua eri maiden ja maantieteellisten alueiden välillä.

5.3 Tilastotiedon merkitys

Sari Karttunen kertoi kulttuuritilastoinnin lähteneen aikanaan kehittymään rinnan kulttuuripolitiikan kanssa. Kulttuuritilastoja tarvittiin hänen mukaansa alkuvaiheessa legitimoimaan kulttuuripolitiikkaa, ja sama pätee edelleen. Kulttuuripolitiikan tarvetta vahvistavat suuret erot eri väestöryhmien kulttuuriosallistumisessa. Kulttuuritilastojen tuoma tieto on Karttusen mukaan osoittanut, että tarvitaan valtion ja kuntien kulttuuripolitiikkaa tasaamaan eroja, jotta kaikki pääsisivät kulttuurista ja sen tuomasta hyvästä

osallisiksi. Karttunen totesi, että tilastotiedon avulla voi osoittaa tarpeita ja nostaa esiin sosiaalisia ongelmia.

Karttusen mielestä tilastotietoa voi verrata lehdistöön valtiomahtina, riippumattomana vahtikoirana. Tilastontekijöillä on kansainväliset eettiset standardit. Hän muistutti, että esimerkiksi Kreikassa korruptoitunut ja väärää tietoa tuottanut tilastokeskus oli yksi osasyllisistä siihen, että maa ajautui niin syvälle talouskriisiin. Tilastotiedolla voi Karttusen mukaan olla hyvinkin keskeinen rooli yhteiskunnassa, mutta sitä voidaan käyttää myös väärin.

Henri Terhon mukaan tilastotieto on tärkeää historiatiedon saamiseksi ja trendien käsittämiseksi. Hän totesi tilastotiedon vahvistavan kentän analyysia ja tilanteen hahmottamista. Tilastokeskuksen erikoistutkija Kaisa Weckström korosti tilastotiedon merkitystä päätöksenteon pohjana ja yhteiskunnan ilmiöiden seuraajana.

Terhon mukaan ihmisillä on usein mielikuvia kentän tilanteesta, mutta näkemykset voivat pohjautua oletuksiin, jotka eivät enää välttämättä pidä paikkaansa. Hän korosti, että kentän todellinen selvittäminen vaatii, että kvantitatiivista dataa on olemassa riittävästi. Myös Hannele Nymanin mukaan alan tilanteesta on paljon mututuntumia, mutta ne eivät kuitenkaan ole faktatiedon veroisia.

Niin Henri Terho kuin Petra Havukin korostivat tilastotiedon merkitystä vaikuttavuuden osoittajana. Kun rahaa myönnetään johonkin tarkoitukseen, on tärkeää tietää, mitä sillä saadaan aikaan. Terho totesi taiteen määrärahojen olevan niukat, minkä vuoksi on oltava tarkka ja valikoiva siitä, mihin resursseja kannattaa sijoittaa, jotta sillä olisi mahdollisimman paljon vaikuttavuutta. Terhon mukaan tilastotieto auttaa nimenomaan hahmottamaan sitä, mihin panostamisella on suurin vaikuttavuus ja mihin panoksia kannattaa laittaa.

Kaisa Weckströmin mukaan esimerkiksi poliitikot käyttävät tilastoja perustellessaan näkemyksiään. Weckström totesi tilastotiedon toimivan tietopohjana, jonka pohjalta yhteiskunnassa tehdään päätöksiä ja jonka avulla seurataan politiikan onnistumista. Tilastotieto auttaa ilmiöalueiden ja vaikuttavuuden seuraamisessa.

Terhon mielestä tilastotieto auttaa määrittelemään asioiden painoarvoa. Hän kuvaa taidekentän tavoitteita vuoristona, jossa on erilaisia tavoitteiden keskittymiä. Oleellisia voivat olla esimerkiksi suomalaisen taiteen kansainvälinen näkyvyys, suomalaisen taiteen vienti, museoiden kävijämäärät, taidelainaamojen myynti tai galleriakenttää ajatellen esimerkiksi taidegallerioiden myynti. Terhon mukaan yksi keskeinen tavoite kentällä on se, kuinka paljon galleriat myyvät taidetta; miten taide myy, miten galleriat löytävät asiakkaita, miten galleriat pystyvät tukemaan välittäjätehtävässään ja miten taide löytää yleisönsä.

Terhon mielestä on tärkeää pohtia myös toimintojen vaikuttavuuskertoimia ja miettiä rahoituksen ohjausta ottaen huomioon, millä toiminnoilla on mitään vaikutuksia. Esimerkkinä hän mainitsi julkisen taiteen hankinnat, joista on voitu osoittaa, että valtion julkisen vallan panostus julkisen taiteen kehittämistehtäviin on johtanut arvoltaan kolminkertaiseen määrään hankintoja, mikä tarkoittaa kolminkertaista panos-tuotos-suhdetta. Terho kuitenkin painotti, että tällaiset laskelmat eivät saa olla suoraviivaisia, sillä taide ei ole matemaattista tai kerroinpelejä.

Petra Havun mukaan lisää tietoa tarvittaisiin kuvataidealan kehittämisen tueksi. Hän totesi, että mitä enemmän asioista on tietoa, sitä helpompi kehittämistoimenpiteitä on määrittää ja sitä helpompi niistä on päättää. Valmistelutyö edellyttää asioiden huolellista selvittämistä ja huolellinen selvittäminen edellyttää tiedon koostamista.

Kaisa Weckström uskoi tilastotiedon voivan edesauttaa alan kehittämistä, erityisesti ministeriön ja rahoituksen näkökulmasta; kun tilastotietoa on saatavilla, voi se ohjata esimerkiksi korjaamaan joitain toimintatapoja. Toisaalta Weckström uskoi tilastotiedon auttavan myös yksittäisiä toimijoita kehittämään omaa toimintaansa, kun he voivat suhteuttaa itsensä kenttään.

Myös Sari Karttusen mielestä tilastotieto on tärkeä alan kehittämisen väline. Nykyisellään puuttuu vielä paljon perustietoja, minkä vuoksi kuvataidepolitiikan kehittäminen on Karttusen mukaan vaikeaa. Hän piti tilastotietoa myös tärkeänä seurannan ja ennakoinnin välineenä; kun aikasarja alkaa muodostua ja siitä alkaa näkyä trendejä, voi tilastolukuja suhteuttamalla ja tärkeät taustatekijät huomioimalla tehdä indikaattoreita, jotka osoittavat suuntaa.

5.4 Hyvän tilaston kriteerit

Terho ja Weckström painottivat, että hyvä tilasto vastaa tiedon tarpeeseen ja antaa vastauksen siihen kysymykseen, mitä varten se on suunniteltu. Weckströmin mukaan hyvässä tilastossa lähdetään aina kysymyksenasettelusta, jotta saadaan relevanttia tietoa juuri haluttuihin kysymyksiin. Relevanttius on myös Karttusen mielestä tärkeä kriteeri, eli ei kerätä mitä tahansa tietoa, vaan tilastotiedolla on tärkeä käyttötarkoitus. Karttunen mainitsi hyvän tilaston kriteereinä myös luotettavuuden, riippumattomuuden, läpinäkyvyyden, yleisen ymmärrettävyyden ja monikäyttöisyyden. Monikäyttöisyydellä hän tarkoitti sitä, että tieto ei ole liikaa kiinni jostain tietystä käyttötarkoituksesta, vaikka taustalla olevan käyttötarkoituksen tulisi jollain tapaa näkyä, jotta tilastojen rakentumisen logiikka ja olemassaolon peruste kävisivät ilmi.

Terho korosti, että tilaston on oltava yksiselitteinen; kun vastaaja vastaa kysymyksiin, hänen on tiedettävä, mitä häneltä odotetaan, jotta saadaan yksiselitteisiä ja vertailukelpoisia tuloksia. Weckströmin mukaan tilastotiedon pitäisi mielellään olla myös ajantasaista.

Kaikki haastateltavat mainitsivat erityisen tärkeänä kriteerinä asioiden seurattavuuden. Tilastotiedon tulisi muodostaa aikasarja, joka mahdollistaa asioiden seuraamisen sekä muutosten ja kehityksen havainnoinnin. Karttunen korosti, että yksi tilasto on ikään kuin läpileikkaus, eikä siitä vielä pysty lukemaan trendiä. Hänen mukaansa yksi läpileikkausvuosi voi olla ongelmallinen, sillä vuodet eivät ole keskenään samanlaisia, vaan niiden välillä voi olla isoja eroja. Jonain vuonna esimerkiksi gallerioissa voi olla esillä jotain, mikä vetää ison määrän ihmisiä ja houkuttelee monia myös ostamaan, kun taas toisena vuotena voi olla näyttelyitä, jotka vetävät paljon ihmisiä, mutta joista kukaan ei osta, tai näyttelyitä, joiden teokset eivät edes ole ostettavissa. Karttusen mielestä on tärkeää, että kyselyssä on myös vapaita kenttiä, joihin toimijat voivat kertoa, jos vuoden aikana on ollut jotain poikkeavaa. Itse tilastoihin voi asian avata alaviitteeseen, mikä auttaa lukijaa lukemaan tilastoja.

Karttusen mukaan myös vertailukelpoisuus on yksi hyvän tilaston kriteereistä. Vertailukelpoisuudella hän tarkoitti paitsi aikasarjan seurantaa ja eri vuosien vertailua, myös vertailukelpoisuutta suhteessa esimerkiksi muihin toimialoihin sekä kansainvälisiin toimijoihin. Aikasarjan ylläpitäminen johtaa kuitenkin monesti siihen, että tilastot eivät esimerkiksi luokituksissa kykene seuraamaan nopeita muutoksia.

Terho nosti esiin myös tärkeän näkökulman liittyen tilaston saavutettavuuteen ja datan avoimuuteen. Hänen mielestään esitettävissä tilastoissa tulisi olla riittävästi avointa dataa, mutta toisaalta tarpeen vaatiessa myös ei-avointa dataa, jos puhutaan esimerkiksi liikevaihtoasioista tai muista arkaluontoisista asioista, joista on hyvä tietää, mutta joita ei välttämättä kannata julkaista.

Karttusen mukaan tiedon on oltava julkista, sillä samoin kuin tieteessä, myös tilastoissa julkisuus on eräänlainen koetinkivi; tiedon on oltava niin läpinäkyvää, että lukija tietää, miten se on syntynyt ja pystyy myös kritisoimaan sitä, jos tieto on joltain osin vinoutunutta.

5.5 Kuvataiteen tilastoinnin tarve ja prioriteetit

Hannele Nymanin mielestä tilastoinnin tässä vaiheessa prioriteetiksi tulisi nostaa perustiedot, kuten kävijämäärät, myynti ja taiteilijamäärät. Nyman totesi, että median suuntaan perustiedot eivät välttämättä ole riittäviä isomman näkyvyyden saavuttamiseksi, mutta sen sijaan päättäjien suuntaan hän uskoo perustiedoilla olevan käyttöä.

Weckström ja Karttunen korostivat, että tilastointia suunniteltaessa ja toteutettaessa resurssikysymys on otettava huomioon niin vastaajan kuin tilastontuottajankin näkökulmasta. Weckströmin mukaan on tärkeää, että vastaustaakka minimoidaan, jottei lomakkeeseen vastaaminen käy vastaajalle liian raskaaksi. Karttunen totesi, että tilastoja täytyy resurssien puutteen vuoksi tehdä tilastoekonomisesti ja priorisoiden; on mietittävä, mitkä asiat ovat niitä kaikkein tärkeimpiä ja miten usein niitä pitää seurata.

Sari Karttusen mielestä kuvataiteen tilastoinnissa tarvitaan systematisointia, tiedon koostamista, arvioimista ja suunnitelmallista edistämistä. Hän kertoo, että tilastoinnissa on edettävä asteittain, sillä resurssit eivät riitä siihen, että kerättäisiin systemaattisesti ideaalista ja täsmällistä tietoa. Suunnitelmia tehtäessä Karttusen mukaan on tärkeää pitää resurssit ja realiteetit mielessä. Hän pohti, voidaanko sellaista suunnitelmaakaan tehdä, että tulevaisuudessa kaikki halutut asiat tilastoitaisiin tarkasti ja systemaattisesti, sillä ei tiedetä, kuka sen tekisi ja millä rahalla. Karttunen kertoo, että kansainväliset tilastointisuunnitelmat, esimerkiksi Euroopan tilastoalueen suunnitelmat lähtevät liikkeelle pragmaattisesti olemassa olevista tiedoista, kuten rekisteritiedoista, työvoimatutkimuksista tai yritysrekisterin tiedoista kansainvälisine luokituksineen tiedostaen, että niissä on kulttuurin osalta ongelmia. Kun olemassa oleva tieto on kerätty, käydään läpi luokituksia ja eri maitten käytäntöjä. Eli käytetään olemassa olevia toimiala- ja ammattiluokituksia sen sijaan, että jokainen yksittäinen maa lähtisi tekemään omia luokittelujaan ja kokoamaan tilastotietoa omalla tavallaan. Karttunen totesi, että rahoitusta tilastoinnin perinpohjaiseen toteuttamiseen ei useinkaan ole mahdollista saada, joten tilastotiedon summittaisuus on pakko hyväksyä. Tiedon ongelmat on syytä kartoittaa ja ilmaista käyttäjälle. Joskus keksitään keinoja, joilla karkeita arvioita voidaan parantaa, esimerkiksi EU-vertailuissa jonkin samankaltaisen maan yksityiskohtaisempien tietojen avulla.

Karttunen nostaisi tässä vaiheessa kuvataidepoliittisen keskustelun pohjalta prioriteeteiksi gallerioiden vuokra- ja provisiokäytännöt sekä kulujen jakautumisen. Tärkeinä asioina hän piti myös kävijämääriä ja liikevaihtoasioita. Hänen mielestään olisi tärkeää, että nykytaidealan tilastoinnissa tehtäisiin jatkossakin yhteistyötä Tilastokeskuksen kanssa laadun, määritelmien ja vertailukelpoisuuden ylläpitämiseksi. Tällöin Tilastokeskus voisi käyttää omissa julkaisuissaan Framen keräämää tietoa.

Kaisa Weckström nostaisi prioriteeteiksi asiat, joiden avulla voidaan saada vertailukelpoista tietoa kulttuurikentältä. Hänen mielestään tilastosta tulisi näkyä alan työllisyys, palkat sekä myynti ja muut taloudelliset luvut, sillä ne ovat sellaista tietoa, jota voi vertailla yli eri kulttuurin alueiden. Lisäksi hän piti tärkeänä käyntimäärien, gallerioiden lukumäärän ja näyttelyiden lukumäärän tilastointia. Vaikka kävijämäärien mittaaminen on Weckströmin mukaan haastavaa, johtuen esimerkiksi gallerioiden henkilöstömäärien ja resurssien pienuudesta sekä ilmaisesta sisäänpääsystä, pitäisi siihen hänen

mielestään kehittää joku vertailukelpoinen menetelmä. Yhtenä esimerkkinä hän nosti esiin Helsingin kaupunginmuseon ehdotuksen, jonka mukaan kävijämäärälaskelma tehtäisiin neljä kertaa vuodessa ja sen pohjalta arvioitaisiin koko vuoden kävijämäärä. Sekin olisi Weckströmin mielestä jo jotain. Hän uskoi myös galleriatoimijoille olevan tärkeää tietää, miten eri näyttelyt vetävät kävijöitä.

Weckströmin mielestä kiinnostavaa olisi tietää gallerioiden ja tapahtumien palkattoman työvoiman, kuten vapaaehtoisten ja harjoittelijoiden määrä. Hän kehotti varautumaan siihen, että kävijämääriä ei usein ole laskettu ja pyytämään sellaisissa tapauksissa arviota.

Kuvataiteen tilastointihankkeen ohjausryhmässäkin mukana oleva Weckström piti hyvänä asiana sitä, että hankkeessa on tehty yhteistyötä Museoviraston kanssa. Museoviraston tilasto on Weckströmin mukaan laadultaan melko hyvä ja jo vakiintunut ja hän piti sitä ehkä lähimpänä vertailukohtana nyt tuotettavaan taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoon.

Terhon mielestä olisi kiinnostavaa saada tilastotietoa gallerioiden määrästä, gallerioissa mukana olevien taiteilijoiden määrästä, gallerioiden myynnistä ja taloudellisesta tilanteesta sekä vientiin ja kansainväliseen toimintaan liittyvistä asioista, kuten suomalaisen taiteen markkina-alueista, kriittisistä kontakteista sekä suomalaisten taiteilijoiden osallistumisesta ulkomaisiin näyttelyihin ja ulkomaalaistaustaisten taiteilijoiden pitämistä näyttelyt Suomessa. Myös kävijämääriä Terho piti kiinnostavana tilastoinnin kohteena.

Prioriteeteiksi tilastoinnissa Terho nostaisi taiteen myynnin, myynnin potentiaalin ja sen seuraamisen. Häntä kiinnosti myös mahdollisuus seurata tilastojen avulla, korreloivatko kävijämäärät taiteen myyntiin. Jos havaitaan, että kävijämäärät korreloivat myyntiin, voidaan pohtia, miksi näin on, ja päinvastaisessa tapauksessa voidaan pohtia, miksi ne eivät korreloi myyntiin.

Terho piti myös koulutusta ja välittäjäammatteja tärkeinä tutkimuksen kohteina; keitä galleristit ovat ja millaisella taustalla he tekevät työtä, miten he päätyvät kentälle ja miten kenttä uusiutuu, keitä ovat gallerioiden käyttämät kuraattorit. Kuraattorikysymys

voisi Terhon mielestä olla oma teemansa kyselyssä. Hän piti kiinnostavana tutkittavana asiana myös esimerkiksi julkisen taiteen hankintapuolella välittäjinä toimivien taideasiantuntijoiden roolia, määrää ja taustaa.

Myös galleriakentän uusiutuminen oli Terhosta kiinnostava tutkimuskohde; miten paljon tulee uusia gallerioita ja miten paljon vanhoja katoaa kentältä. Lisäksi hän mainitsi taidelainaamokysymyksen kiinnostavana tilastoinnin kohteena. Taidelainaamojen myynneistä tai muusta toiminnasta ei ole ainakaan toistaiseksi julkisesti saatavia tilastoja.

Havun mukaan tilastoja luotaessa on tärkeää ajatella asioita alan ominaisuutensa, todellisuuden ja toimintamallien näkökulmasta. Keskeistä on kuvata ja todentaa asioita siten, että ymmärrys lisääntyy ja kehittämistarpeet tulisivat esiin. Havu korosti, että kuvataidealalla on tarpeen tilastointia kehitettäessä ottaa huomioon niin taiteilija, välittäjäporras kuin yleisökin ja kuvata niihin liittyviä asioita mahdollisuuksien mukaan myös alan kansainvälisyys huomioiden. Havu summasi keskeisinä teemoina, joihin kannattaisi kiinnittää huomiota tilastointia kehitettäessä taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden sekä digitalisaation.

5.6 Asiantuntijoiden odotukset tuotettavasta galleria- ja taidetapahtumatilastosta

Haastateltavilla oli osin samanlaisia ja osittain toisistaan poikkeavia odotuksia liittyen tuotettavan tilaston sisältöön ja ominaisuuksiin.

Henri Terho toivoi sekä galleria- että taidetapahtumakyselyn osalta tietoa kävijämääristä, taiteilijamääristä sekä gallerioiden myyntimääristä niin kappaleina kuin euroinaikin. Hän nosti esiin myös taiteilijoiden toimeentulonäkökulman ja toivoi tietoa gallerioiden ja tapahtumien vaikutuksesta taiteilijoiden tuloihin ja ansioihin. Lisäksi Terho toivoi kyselyssä kysyttävän järjestö- tai muihin avoimen haun periaatteella toimiviin gallerioihin tulevien hakemusten määrästä, sillä se kertoo gallerioihin liittyvistä odotuksista sekä taiteilijakunnan tarpeesta näyttelytiloille.

Terhon mielestä myös julkisuuden määrä ja sitä kautta tavoitetun yleisön määrä olisi kiinnostava tilastoinnin kohde taiteen yleisötyön näkökulmasta. Hänen mielestään olisi tärkeää saada tietoa tai arviota niistä isommista kohderyhmistä, joita tapahtumat ja galleriat pystyvät puhuttelemaan, laskien mukaan niin kohteessa käyvän kuin myös median tavoittaman yleisön.

Petra Havu toivoi ennen kaikkea luotettavaa tilastoa. Hän tarkensi, ettei tilaston tarvitse olla täydellinen, mutta sen on oltava läpinäkyvä siinä, miten aineisto on koostettu. Luotettavuuden lisäksi hän toivoi tilastoinnilta säännöllisyyttä ja että tilastoa kehitettäisiin sen mukaan, mitä tarpeita nähdään olevan. Havun mielestä tärkeää olisi saada tilaston kautta esiin alalle tyypillisiä piirteitä. Hän korosti myös jo aiemmin mainitun vaikuttavuuden merkitystä; jos johonkin satsataan tietty määrä rahaa, on tärkeää saada tietää, mitä sillä saadaan aikaan.

Havu toivoi, että tilastotutkimuksessa otettaisiin organisaation toiminnan ja taiteilijan näkökulmien lisäksi huomioon myös yleisönäkökulma; keitä ovat gallerioiden kävijät, kuinka paljon kävijöitä on, miksi he käyvät gallerioissa, ketkä taidetta ostavat ja miksi, kuinka paljon taidetapahtumissa käydään ja mitä taidetapahtumat antavat ihmisille. Erityisesti rahoituksen ja veronmaksajien kannalta asiakas- ja yleisönäkökulmat ovat Havun mukaan tärkeitä; mitä he saavat siitä, että toimintaa tuetaan valtion varoista. Keskeisinä yleisönäkökulmaan liittyvinä asioina hän mainitsi ministeriön näkökulmasta tärkeät periaatteet, taiteen saatavuuden ja saavutettavuuden. Digitalisaation osalta hänen mielestään olisi kiinnostavaa selvittää gallerioiden toiminnassa digitalisaation myötä tapahtuvia muutoksia; nettikaupan roolia taiteen myynnissä sekä digitalisaation vaikutusta taiteen myyntiin ylipäätään.

Kaisa Weckströmin mielestä vertailukelpoinen tieto yli eri kulttuurin osa-alueiden olisi toivottavaa. Hän totesi tämän olevan haastavaa, mutta kuitenkin toivottavaa ja hänen mielestään olisi tärkeää tilastoida sellaisia asioita, joita voidaan vertailla myös eri taiteen- ja kulttuurin alojen yli.

Sari Karttusen mielestä olisi kiinnostavaa saada tietoa toimijoiden määrästä, liikevaihdosta, kävijämäärästä sekä maantieteellisestä jakaumasta eli siitä, missä kaikkialla

Suomessa ihmisillä on mahdollisuus nähdä elävien taiteilijoiden tuotantoa ja ostaa heidän teoksiaan. Hänen mielestään olisi tärkeää saada tietoa siitä, mitä kuvataiteessa tapahtuu metropolialueen ulkopuolella ja miten galleriat sijoittuvat. Hän toivoi tilastotietoa myös taidelainaamoista ja niiden toiminnasta.

5.7 Tilastotiedon kansainvälinen vertailu

Henri Terhon mukaan pohjoismaiset vertailutiedot olisivat todella hyödyllisiä, sillä alan kehittämis- ja lainsäädännöllisissä asioissa lähes aina käydään läpi muut Pohjoismaat.

Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisee vuosittain Pohjoismaiden tilastollisen vuosikirjan, joka sisältää tilastotietoa ja vertailua eri Pohjoismaiden välillä. Kulttuurin osa-alueesta vuoden 2014 vuosikirjasta löytyy tilastotietoa valtion myöntämästä tuesta kulttuurille eri Pohjoismaissa sekä tilastotietoa museoista, teattereista, musiikista sekä kirjastoista ja kirjoista. (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2014, 92-96)

Lisäksi Pohjoismaat julkaisevat kukin oman maansa osalta tilastollisia vuosikirjoja. Suomen tilastollisessa vuosikirjassa 2015 kulttuuri ja viestintä ovat saman otsikon alla. Vuosikirja sisältää taiteen alalta tilastotietoa museoista, kirjallisuudesta ja kirjastoista, teattereista, Suomen Kansallisoopperasta, orkestereista, äänitemarkkinoista, elokuvateattereista sekä taide- ja kulttuurimäärärahoista valtion talousarviossa. (Tilastokeskus 2015.)

Tanskan tilastollisessa vuosikirjassa 2016 kulttuuri ja valtionkirkko muodostavat yhdessä oman osa-alueensa. Taiteen osalta vuosikirjassa on tietoa museoista, kirjastoista, elokuva-alasta, musiikista, teattereista sekä julkisesta tuesta kulttuurille. (Statistics Denmark 2016, 155-159.)

Islannin tilastollisessa vuosikirjassa kulttuuri ja media muodostavat yhden osa-alueen, joka kattaa taiteen saralta teatterit, kirjastot ja kirjallisuuden, elokuvateatterit ja elokuvat sekä museot. (Statistics Iceland 2015, 219-234.)

Norjan vuoden 2013 vuosikirjassa kulttuuri, vapaa-aika ja urheilu on niputettu samaan kategoriaan. Taiteeseen liittyen vuosikirja sisältää tilastotietoa elokuvateattereista, teattereista, oopperasta, baletista ja muusta tanssista, konserteista, kuvataide- tai käsityönäyttelyistä, museoista, kirjastoista ja festivaaleista sekä taiteilijoiden tuloista, stipendeistä ja apurahoista. (Statistics Norway 2013, 217-225.)

Ruotsin tilastollisessa vuosikirjassa 2014 kulttuurin ja vapaa-ajan osa-alueen tilastoista löytyy tietoa musiikkialasta, kirjoista ja kirjastoista, elokuvista ja elokuvateattereista, museoista ja kulttuurin julkisesta rahoituksesta. (Statistics Sweden 2014, 484-508.)

Färsaarten vuoden 2016 tilastoissa on kulttuuri-otsikon alla tilastotietoa teattereista, museoista, kirjoista ja elokuvateattereista. (Statistics Faroe Islans 2016, 23-25.) Grönlandi sen sijaan ei julkaise enää nykyään vuosikirjaa, vaan ylläpitää tilastotietokantaa nettisivulla. Nettisivun tilastotietopankista löytyi kulttuurin osalta tietoa vain kirjastoista. (Statbank Greenland 2017.)

Kuvataide on siis melko suppeasti läsnä Pohjoismaisissa vuosikirjoissa. Museot sisältyvät lähes kaikkien maiden vuosikirjoihin sekä Pohjoismaiden yhteiseen vuosikirjaan, mutta museoihin toki sisältyy muitakin kuin taidemuseoita. Taidegallerioiden toimintaan viittaa ainoastaan Norjan vuositilastoissa näkyvä kuvataide- ja käsityönäyttelyiden kävijämäärä. Muiden maiden tilastollisista vuosikirjoista ei löydy mitään taidegallerioihin viittaavaa. Taidetapahtumia ei erikseen löydy minkään maan vuosikirjasta. Norjan vuosikirjassa on kuitenkin tilastoitu festivaalien kävijämäärä, joka saattaa sisältää myös taidetapahtumien kävijöitä. Norjan vuosikirjassa on myös kulttuuriosiossa tietoa taitelijan tuloista. Muissa vuosikirjoissa voi olla muiden osioiden, kuten esimerkiksi työvoiman alla taiteen kenttään liittyviä lukuja, mutta tarkastelen tässä yhteydessä vain kulttuuri-otsikon alla tilastoituja lukuja.

Sari Karttunen kertoi kansainvälisesti vertailukelpoisten tilastojen kokoamisen olevan haastavaa. Eri maiden, jopa Pohjoismaiden, välillä on Karttusen mukaan eroja siinä, kuinka kulttuurin kentät ovat rakentuneet ja kuinka ne toimivat; esimerkiksi teatterin,

museon, gallerian tai ammattimaisen kuvataiteen määritelmät voivat vaihdella maittain. Annetut tiedot samoihin kysymyksiin voivat siis tarkoittaa eri asioita maasta riippuen, eikä tietojen kansainvälinen vertailu näin ollen ole yksiselitteistä tai helppoa.

Kaisa Weckström kertoi pohjoismaisen yhteistyön Tilastokeskuksessa olleen tauolla, mutta alkaneen uudestaan vuoden 2016 lopulla. Hän kertoi yhteistyön tähtäävän harmonisointiin – toisin sanoen Pohjoismaiden tietoja pyritään asteittain harmonisoimaan, jotta saataisiin vertailukelpoista tietoa. Weckström totesi vertailukelpoisen tiedon keräämisen olevan haastavaa, sillä erot ovat suuria jopa Pohjoismaiden välillä johtuen erilaisista yhteiskuntarakenteista ja siitä, että esimerkiksi rahoitusjärjestelmät ja tilastointimallit ovat kehittyneet historiassa eri tavoin.

5.8 Tilastointi muilla taiteen aloilla

Kuvataiteen tilastointi näyttäisi olevan haastavaa verrattuna muihin taiteenaloihin. Eriytisesti musiikin ja teatterin aloilla tilastointi on jo huomattavasti pidemmällä, kuin kuvataiteen alalla. Haastattelin Music Finlandin ja teatterin tiedotuskeskus TINFO:n edustajia saadakseni tietoa ja ymmärrystä siitä, miten he toteuttavat edustamiensa alojen tilastointia.

Music Finland

Music Finland on organisaatio, joka pyrkii edistämään suomalaisen musiikin ja musiikkialan elinvoimaisuutta ja kansainvälistymistä (Music Finland 2017). Organisaation tutkimuspäällikkö Tuomas Ilmavirta kertoi Music Finlandin keräävän tilastotietoa, joka tukee heidän kaksijakoista toimintamissiotaan; yhtäältä tukea musiikkikentän kehittämistä ja toisaalta tukea suomalaisen musiikin vientiä. Hän totesi molempien toimintamission osa-alueiden olevan laajoja, mutta niitä tukevaa tilastotietoa pyritään keräämään.

Music Finlandin keskeisimpiä selvityksiä ovat suomalaisen musiikkialan kokonaisarvo, jossa nimensä mukaisesti pyritään kartoittamaan alan kokonaisarvo, sekä suomalaisen musiikkiviennin markkina-arvo, jossa kartoitetaan ulkomailta musiikista Suomeen tuleva tulo. Musiikkialan viennin arvoa tarkastellaan neljästä pääasiallisesta näkökulmasta, jotka ovat elävä musiikki, tekijänoikeudet, äänitemyynti ja muut tulonlähteet. Tarkastelussa otetaan lisäksi huomioon viideskin näkökulma, nimittäin musiikkialaan liittyvät palvelut, kuten esimerkiksi studioteknologia ja soitinrakennus. Ilmavirta kertoi, että suomalaisen musiikin kokonaisarvo ja viennin markkina-arvo ovat vuosittain pyöriviä selvityksiä, mutta niitä ei aina raportoida vuosittain. Esimerkiksi musiikkialan kokonaisarvoon liittyvät luvut julkaistiin edellisen kerran vuodelta 2014 ja nyt parhaillaan ollaan päivittämässä vuosien 2015 ja 2016 tietoja.

Ilmavirta kertoi Music Finlandin tilastoivan tarkkaan kaikkien heidän järjestämiensä kansainvälisten verkostoitumis- ja muiden tapahtumien sekä vientihankkeiden osallistujamääriä ja -tahoja sekä tuloksia ja vaikutuksia. Kansainvälistä toimintaa koko alan osalta selvitetään musiikkialan viennin arvoa koskevan selvityksen avulla.

Music Finlandilla on ollut myös uusia avauksia, joista Ilmavirta mainitsi esimerkkinä vuoden 2016 alussa ilmestyneen biisivientiselvityksen, jossa tarkastellaan pop-musiikin teosvientiä. Ilmavirta kertoi, että kappaleidentekotavat ovat muuttuneet, kun yhä enemmän muut artistit tai kappaleenkirjoittajat tekevät kappaleita pop-artisteille. Samalla myös kustannustoiminta on kasvanut. Näiden muutosten ja myötä oli havaittu tarve kartoittaa ilmiötä ja tehdä pop-musiikin teosvientiä kartoittava selvitys.

Music Finland kerää osan tiedosta kysymällä suoraan asiakkailta. Esimerkiksi musiikkiviennin markkina-arvoa selvitetessä kysytään tietoja suoraan vientiä tekeviltä yrityksiltä ja live-kenttään liittyviä tietoja kysytään suoraan yrityksiltä ja artisteilta, minkä pohjalta tehdään arviointia. Suoraan asiakkailta Music Finland kerää tietoa kyselylomakkeen avulla. Toimijat on jaoteltu eri suuruusluokkiin ja niistä on eri suuruiset otokset. Ilmavirta kuvasi menetelmää ositetuksi satunnaisotannaksi.

Lisäksi Music Finland kerää tietoa julkisista lähteistä sekä järjestöiltä, jotka keräävät tietoa asiakkaidensa puolesta, kuten esimerkiksi Teostolta ja Suomen musiikkikustan-

tajilta. Ilmavirta kertoi Music Finlandin julkaisevan tietoja raporttimuodoissa, joissa valitut luvut julkaistaan, mutta mitään varsinaisia tilastotietokantoja organisaatio ei itsekään ylläpidä. Music Finland kerää tietoa useista eri lähteistä, joiden tiedot ja tilastot on kerätty eri menetelmin. Osa lähteistä on avointa dataa ja osa ei.

Ilmavirta kertoi, että kyselyissä vastaajilta pyydetään yleensä yhteystiedot mahdollista lukujen tarkistamista varten. Hän totesi, että on mahdollista, että yhteystietojen kysyminen karsii jotain vastaajista pois. Toisaalta hän kertoi, ettei ole lähettänyt yhtään sellaista lomaketta, jossa olisi yhtäkään pakollista kenttää, sillä on parempi saada edes jotain tietoa, kuin ei mitään.

Haasteena tilastoinnissa on Ilmavirran mukaan se, että tekijöitä itseään joudutaan melko paljon vaivaamaan tilastotiedolla, mikä koetaan usein rasittavana. Esimerkiksi Music Finlandin hankkeiden kohdalla tukea saaneet asiakkaat joutuvat ensin raportoimaan tuen käytön yksityiskohtaisesti, minkä lisäksi myös Music Finland kysyy tietoja talousluvusta, toimenpiteistä ja onnistumisesta. Tiedon toimittaminen koetaan ikään kuin ylimääräisenä työnä. Ilmavirta kertookin, etteivät he saa kovin kattavia vastausprosentteja, minkä lisäksi osa kysytyistä tiedoista on hyvin yksityiskohtaisia ja vaikeasti tilinpäätöksistä kaivettavissa, minkä vuoksi arviointia on väistämättä mukana.

Esimerkiksi vuonna 2016 tehty musiikkiviennin markkina-arvoa koskeva sähköinen kyselytutkimus oli lähetetty 160 yrityksen otokselle. Vastauksia kyselyyn tuli 63 yritykseltä. Selvityksessä todetaan vientilukujen selvittämisen olevan haasteellista, sillä lukujen selvittäminen on yrityksille työlästä ja toisaalta myös siksi, ettei liikesalaisuuksien piiriin kuuluvaa tietoa haluta luovuttaa ulkopuoliselle taholle. Lisäksi tulovirtoihin liittyvien lukujen oikeellisuuden tarkistus ja niiden tulkinta on haastavaa. Raportin mukaan kaikilla musiikkiliiketoiminnan osa-alueilla ei myöskään ole oman osa-alueensa säännöllisesti ja kattavasti keräävää kattojärjestöä. Haasteiden vaikutuksia tutkimuksen tuloksiin on pyritty kompensoimaan asiantuntija-arvioita hyödyntämällä. (Muikku & Ilmavirta 2015, 6.)

Ilmavirran mukaan suurin osa alan toimijoista ymmärtää tietojen keräämisen tärkeyden, minkä vuoksi toimijoiden keskuudessa on arvostusta Music Finlandin tekemää

työtä kohtaan ja halukkuutta osallistua. Arjessa kuitenkin kyselyihin vastaaminen saattaa tuntua turhauttavalta. Music Finland pyrkii korostamaan, kuinka tärkeää on saada kattavasti vastauksia ja kertomaan, että luotettavan datan tuottaminen hyödyttää kaikkia, sillä sen avulla voidaan kehittää toimintaa ja raportoida rahoittajille. Tukien osalta tuen saajat ovat myös sitoutuneita kertomaan kokemuksistaan ja antamaan palautetta.

Ilmavirta totesi, että tietoa on monenlaista, mutta sitä olisi hyvä olla enemmänkin ja tilastollisesti laadukkaampaa. Tärkeänä tilastoinnin kohteena hän mainitsi digitalisaation ja sen myötä tulevat muutokset, joista ei kuitenkaan ole tarkkaa tietoa saatavilla. Ilmavirran mukaan tietoa pitävät hallussaan yksityiset yritykset, kuten Spotify, joilta tietoa ei juurikaan saa johtuen siitä, että iso osa tiedosta on näiden yritysten liikesalaisuuden piirissä. Music Finland kuitenkin kerää musiikkialan digitalisaatioon liittyvää tietoa siltä osin, kun sitä on saatavilla. Ilmavirran mielestä digitalisaatio on musiikkialalla tärkeä tutkimisen ja tilastoinnin kohde, sillä se muuttaa ja on jo muuttanut musiikkibisnestä paljon.

Hän kertoi Teoston ja Suomessa toimivien äänitetuottajien kattojärjestö Musiikintuottajat IFPI Finland ry:n julkaisseen vuoden 2016 lokakuussa kulutustutkimuksen selityksen. Tutkimuksessa oli kysytty laajalta otokselta ihmisiä, miten, minkälaista musiikkia ja millä laitteilla he kuuntelevat musiikkia. Tietoja oli kysytty suoraan musiikin kuuntelijoilta, vaikka suoratoistopalvelujen toimittajilla olisi Ilmavirran mukaan osaan kysymyksistä tarkka vastaus olemassa.

Ilmavirta kertoi Music Finlandilla olevan tutkimuksissa paljon määrällisiä mittareita, joiden avulla selvitetään esimerkiksi taloudellista arvoa, keikoilla kävijöiden määrää, keikojen määrää, radiosoiton määrää sekä kappaleiden määrää ja niiden menestystä. Hän kuitenkin kertoi määrällisten mittareiden rinnalle nousseen myös laadullisen ja kokemuspohjaisen tiedon. Toimijoilta esimerkiksi kysytään, miten he ovat kokeneet Music Finlandin tukimuodot ja niiden hyödyllisyyden, mistä toimijat ovat huolissaan, missä he näkevät potentiaalia ja niin edelleen. Esimerkiksi Music Finlandin keväällä 2016 julkaisemassa musiikkialan barometrissä oli Ilmavirran mukaan selkeästi laadullisempi ote. Kysymykset oli esitetty joko avoimina kysymyksinä, joihin vastaajat saivat vapaasti

kertoa asioista ja yhdestä viiteen -asteikoilla, joissa vastaajan pitää arvioida esimerkiksi jonkun asian tärkeys asteikolla yhdestä viiteen. Ilmavirran mukaan laadullisempi tutkimus oli saanut hyvän vastaanoton.

Musiikkialan barometri 2016 -julkaisussa kerrotaan, että kysely toteutettiin anonyyminä verkkokyselynä, johon kerättiin vastauksia niin yksityishenkilöiltä kuin yrityksiltäkin. Kysely oli jaettu seitsemään teemaan: 1) musiikkialan taloudellisen toimintaympäristön näkymät, 2) digitalisaatio, 3) kansainvälistyminen ja vienti, 4) mediaympäristö, 5) elävä musiikki, 6) kehittämiskohteet ja 7) oma työskentelyni musiikkialalla. Julkaisussa todetaan, että alan tilannenäkymiä ja ammattilaisten hiljaista tietoa ei ole aiemmin näin laajasti kartoitettu. Faktoihin pohjautuvan tiedon sijaan barometrillä on pyritty kartoittamaan ammattilaisten näkemyksiä ja kokemuksia musiikkitoimialaan ja omaan toimintaansa liittyen. Barometrissä keskitytään alan talouteen, rakennemuutoksiin, kansainvälistymiseen sekä mediaympäristöön liittyen. (Hiltunen & Ilmavirta 2016, 2, 8–10.)

Laadullinen ote tutkimuksessa ei siis tarkoita musiikin tai alan toimijoiden laadun mittaamista, vaan pikemminkin kokemusperäisten asioiden selvittämistä ja hiljaisen tiedon hyödyntämistä.

Ilmavirran mukaan ymmärrys siitä, miten ala toimii ja miten tekijät ajattelevat auttaa ennakoimaan kehityskulkuja. Hän myös huomauttaa, että vaikka tilastotiedosta näkee mennyttä kehitystä, voi ala kuitenkin mennä ihan toiseen suuntaan jatkossa. Tärkeää hänen mielestään on hiljaisen tiedon ja kokemuksen selvittäminen ja ymmärrys siitä, miten tulonmuodostus toimii.

Kysyin Ilmavirralla, pyrkiikö Music Finland tekemään muiden Pohjoismaiden kanssa vertailukelpoisia tilastoja. Hän kertoi, että tilastoinnin yhdenmukaistamista on selvitetty monta kertaa. Viime marraskuussa Music Finland järjesti pohjoismaisten vientitoimistojen päälliköiden ja tutkijoiden kanssa seminaarin, jossa pohdittiin muun muassa pohjoismaista yhteistyötä alan tutkimuksessa. Ilmavirran mukaan alalla ollaan päästy yhteisymmärrykseen siitä, että yhteistyötä olisi tarpeen syventää. Vertailukelpoista tietoa eri maista on kuitenkin hänen mukaan vaikea saada, sillä eri maissa on erilaisen logiikat ja perinteet tietojenkeruutavat ja lisäksi voi olla, että joissain maissa tiettyjä tietoja

on vaikeampi saada, jolloin tietoa pitää koittaa hakea kiertoteitä pitkin. Ilmavirta kuitenkin kertoi, että vertailua jonkin verran tehdään siltä osin, kuin se on luotettavaa. Hän kertoi, että on tehty selvitystä siitä, kuinka luotettavaa vertailtavuus on tällä hetkellä ja miten sitä voitaisiin parantaa.

Music Finlandilla on tilastointiin ja tutkimukseen jonkin verran resursseja, mutta Ilmavirran mukaan ei mitenkään tavattoman paljoa. Tutkimuspäällikkö, jonka virkaa Ilmavirta itse on toimittanut kesäkuusta 2016 saakka, vastaa tutkimuksesta ja tilastoinnista. Yhden ihmisen työvuodesta osa siis on varattu tilastotiedon keräämiseen, mutta toimenkuvaan kuuluu tilastotiedon keräämisen ohella paljon muutakin. Ilmavirta kertoo tutkimuksen ja lukujen keräämisen olevan pitkälinen prosessi. Hän kertoo Music Finlandin tekevän jonkun verran myös alihankintaa, eli joitain tiedonkeräyksen osia voidaan ostaa joltain tutkijalta, tutkijatiimiltä tai oppilaitokselta. Ilmavirta kertoi, että musiikin alalla eletään murrosaikaa erityisesti musiikin kuluttamisen logiikassa, ja uskoo sen vaikuttaneen siihen, että tutkimustiedolle on tällä hetkellä laajasti halua ja tarvetta. Halutaan ymmärtää, mitä tapahtuu, jotta pystyttäisiin reagoimaan siihen, ja näin ollen on myös halua käyttää resursseja tutkimukseen.

Music Finlandin perusajatus on Ilmavirran mukaan se, että toimitaan koko kentän hyväksi. Tarkoituksena on palvella musiikkialaa sen koko laajuudessa ja tukea koko alan kehitystä. Tuotettu tutkimus- ja tilastotieto on siis koko alan yleiseen käyttöön, mutta ennen kaikkea siihen tarkoitukseen, että alan toimijat pystyvät kehittämään ja mahdollisesti tarkentamaan toimintaansa. Lisäksi median suuntaan pyritään viestimään suomalaisen musiikin menestyksestä ja kehityksestä tilastojen ja tutkimuksen valossa.

Ilmavirta korosti, että tilastotieto sinällään on vain numeroita Excel-taulukoissa, mutta tärkeintä on ymmärrys siitä, mitä tilastotieto kertoo, miten se on merkityksellistä niille, kenelle tietoa tuotetaan ja miten tietoa sovelletaan. Pyrkimyksenä on jäsentää tietoa ja tuoda esiin sellaisia asioita, jotka voivat hyödyttää musiikkikenttää tai laajemmin koko kulttuurikenttää. Tilastointi itsessään ei Ilmavirran mukaan ole mikään arvo, vaan se, miten tieto saadaan hyödynnettyä.

Ilmavirran mielestä alan tilastointia voitaisiin kehittää entisestään parantamalla luotettavuutta, otoskokoa tai vastausprosenttia ja edustavuutta sekä tuottamalla entistä monipuolisempaa tietoa, jotta tieto olisi mahdollisimman luotettavaa ja käyttökelpoista.

TINFO

TINFO, eli teatterin tiedotuskeskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka taustalla vaikuttaa 12 teatterikentän toimijaa: alan organisaatioita sekä koulutus-, tutkimus- ja festivaalikenttän toimijoita. TINFO kerää vuosittain tilastotietoa Suomen ammattiteattereiden ja teatteri- ja orkesterilain piirissä olevien tanssiryhmien toiminnasta ja mahdollisuuksien mukaan myös lain ulkopuolisilta ryhmittä. Tilastoitavia asioita ovat muun muassa ohjelmisto, katsojat, henkilöstö ja talous. (TINFO 2017.)

TINFO:n johtaja Hanna Helavuori kertoi sähköpostihaastattelussa, että TINFO:n teatteria koskeva tilastointi tapahtuu yleisen tilastoja koskevan lainsäädännön ja tilastokäytäntöjen kehyksissä. Tilastoinnin on Helavuoren mukaan perustuttava yhtenäisiin ja luottamusta herättäviin käytäntöihin. Hän kertoo teatteritilastoinnissa pyrittävän siihen, että tilastointi antaa luotettavan ja oikean kuvan teattereista ja niiden kehityksestä.

Teatteritilastojen tekeminen on aikataulutettu tarkkaan, vuoden kierto on selkä ja antaa tilastojen tekemiselle hyvän rytmin. Aikataulu on yhteydessä esimerkiksi tilinpäätösten aikatauluihin ja työehtosopimusneuvotteluihin. Katsojatilastoja päivitetään kaksi kertaa vuodessa; teatterit palauttavat ohjelmistokortin elokuussa ja tammikuussa. Palkkatietoja TINFO kysyy kerran vuodessa, aina huhtikuussa ja harrastajateatteritilastot koostetaan kolmen vuoden välein.

TINFOssa työskentelee yksi kokopäiväinen tilastonlaajaja, jonka työajasta tilastointiin menee noin 85 %. Lisäksi TINFO:n johtajan työajasta tilastointiin menee noin 5 %, ja harrastajateatteritilastoja varten on erikseen palkattu työntekijä noin kahden tai kolmen kuukauden ajaksi. Lisäksi TINFOssa on tilastotyöryhmä. Teatteritilastojen numeraalinen käsittely tehdään Excelissä.

TINFO kerää aineistot tilastoja varten Excel-pohjaisilla lomakkeilla. Heillä on tilastoja varten käytössä seuraavat lomakkeet: 1) ohjelmistokortti, 2) palkkatilastolomake, 3) freelancer-palkkakyselylomake, 4) taloustilastolomake, 5) henkilötyövuosilomake ja 6) ensi-iltakortti. Näitä lomakkeita uudistetaan tarpeen mukaan. Ohjelmistokortti on kaikkein yksityiskohtaisin; siinä eritellään, mitkä esitykset ovat teatterin omia ja mitä vierailuja, mitkä esitykset ovat olleet omassa talossa ja mitkä kiertueella ja kysytään tietoja näytelmien lajeista, yhteistyötahoista, näyttämöistä, paikkaluvuista, myydyistä lipuista, ilmaislipuista, ulkomaan vierailuista, tilausnäytännöistä, yleisötyöstä ja muusta toiminnasta. Aineistolähteitä ovat itse teatterit, eli jokainen teatteri toimittaa itse tietonsa.

Tilastojen raakadata julkaistaan TINFO:n verkkosivulla, josta löytyy myös ohjelmistoa, yleisötyötä ja teatterin sukupuolittuneisuutta analysoivaa aineistoa. Tilastotiedon rinnalla on myös TINFO:n ja Teatterimuseon ylläpitämä Ilona-esitystietokanta, johon syötetään tiedot esityksistä sitä mukaa, kun ne saapuvat ylläpitäjille eri teattereista. ILONA-tietokannasta löytyvät Suomen ammattiteattereiden esitykset 1800-luvulta tähän päivään, ja sieltä voi hakea tietoja esimerkiksi esityksen nimen, esitysjankohdan, teatterin tai näytelmäkirjailijan mukaan (Ilona 2017). Helavuoren mukaan Ilona-tietokanta yhdessä teatteritilastojen kanssa mahdollistaa yksityiskohtaisen ohjelmistoanalyysin tekemisen. TINFOlle on Helavuoren mukaan tärkeää, että tilastot ja niiden sisältämät tiedot ovat avoimesti ja maksuttomasti saatavilla.

Teatteritilastojen sisältämää tietoa hyödyntävät Helavuoren mukaan teatterialan yhteisöt ja organisaatiot, yksittäiset teatterit, opetus- ja kulttuuriministeriö, Taiteen edistämiskeskus sekä kulttuuripolitiikan ja teatterin tutkijat. Teatteritilastojen sisältämää tietoa hyödynnetään myös Tilastokeskuksen Kulttuuritilasto-kokoomatilastossa, ja TINFO myös hyödyntää tilastoja omassa toiminnassaan ja viestinnässään. Helavuoren mukaan tilastotiedosta voitaisiin resurssien salliessa tehdä visuaalisesti käyttäjäsivällisempiä ja TINFO:n tulisi hänen mielestään tarjota entistä enemmän aineistoja avoimena datana jatkojalostettavaksi.

TINFO:n mukaan teatteritilastoilla on seitsemän tehtävää: 1) antaa yleiskuva teattereiden toimintojen volyyymista, voimavaroista ja kehityslinjoista, 2) tehdä näkyväksi ja julkiseksi sitä, mitä toimialalla tehdään, 3) tuottaa aineistoa yksittäisen teatterin toiminnan

kehityksen seurantaan varten, 4) tuottaa aineistoa teattereiden väliseen vertailuun rahoitus- ja henkilöstörakenteen, ohjelmiston ja katsojien suhteen, 5) antaa pohjaa teattereiden itsearviointille ja vertaisarviointille, 6) tuottaa aineistoa teatteritoiminnan kehittämistä varten ja 7) tarjota argumentteja teatterin julkisen rahoituksen tuen merkityksestä ja teatterin vaikuttavuudesta puhumiseen.

Helavuoren mukaan teatterin alalla on pitkät perinteet ja tilastoinnin merkitys ymmärretään. Tiedontuottajien keskuudessa on motivaatiota tiedon tuottamiseen, mutta puutteellisten resurssien vuoksi kaikkea ei ole onnistuttu tilastoimaan, vaikka halua olisi. Rahoituslain ulkopuolisen teatterikentän toimintaa ei pystytä riittävästi tilastoimaan, sillä yhteisöillä itsellään ei ole siihen resursseja. Helavuoren mukaan ammattimaisia teatteriryhmiä on noin 130, joista tilastoinnin piirissä on noin 70.

Teatteritilastoissa keskeistä on Helavuoren mukaan vertailukelpoisuus, yhdenmukaiset periaatteet, käsitteet, määritelmät ja luokitukset, tilastoetiikka, puolueettomuus, luotettavuus, avoimuus, tietosuoja, tarkkuus ja relevanssi käyttäjien kannalta. Helavuori kertoi, että tarkastuskierrokset kuuluvat heillä rutiineihin, eli tiedot tarkastutetaan aina tilastotietojen luovuttajilla. Tietojen tarkastamiseen saattaa mennä useampi viikko tai jopa useampi kuukausi.

Helavuoren mukaan kaiken lähtökohtana on se, että on riittävästi vertailukelpoista aikasarjaa, josta voidaan nähdä kehityskulkuja. Hänen mukaansa pitkistä aikasarjoista on luettavissa trendejä, suhdannevaihtelua, kausivaihtelua ja satunnaisvaihtelua. Hänen mielestään satunnaisvaihtelusta, eli mittaus tulosten vaihtelusta mittauskertojen välillä ilman, että todellista muutosta olisi tapahtunut, ei kannata olla kiinnostunut. Sen sijaan hän piti tärkeänä suhdannevaihtelua, eli muutaman vuoden mittaisista aikasarjoista luettavissa olevaa talouden nousu- ja laskusuhdanteiden mukaista vaihtelua, sekä syvällisistä muutoksista kertovia trendejä, eli pitkän aikavälin muutoksia.

Helavuori korostaa, että teatteritilastot eivät ole brändäystä tai imagonluomista, vaan ensisijaisena tavoitteena on virallisena tilastojana tuottaa luotettavaa tietoa. Hän kertoi tilastojen keräämisen olevan tasapainoilua jatkuvuuden ja muutoksen välillä; TINFO

pyrkii osoittamaan uusia kehityssuuntia ja myös uudistamaan tilastointia vaarantamatta kuitenkaan tilastoinnin peruseriä. TINFOlle on tärkeää olla korkealaatuisen ja puolueettoman tiedon tuottaja, jonka auktoriteettiin voidaan luottaa.

Helavuori totesi, että esittävän taiteen kentälle tulee uusia toimijoita, esitysmuotoja ja tapoja tehdä esityksiä, joten tilastoinnilla pitäisi pystyä mittaamaan myös uutta toimintaa ja vastaamaan tilastojenkäyttäjien uusiin tiedontarpeisiin. Helavuori kertoo, että tilastojen riittävydestä, relevanttiudesta ja kattavuudesta keskustellaan jatkuvasti alan ammattikentän kanssa ja tilastoja kehitetään yhdessä teatterialan kanssa. Tilastointia on pohdittu erilaisissa tilastotyöryhmissä sekä alan asiantuntijoista koostuvassa hallituksessa.

Helavuori painotti, että on tärkeää ymmärtää, että tilastot perustuvat numeeriseen ja mitattavaan dataan. Ne pelkistävät ja tiivistävät asioita, ja niistä näkee vain sen, mitä on nähty tärkeäksi tilastoida. Helavuori myös huomauttaa, että tilastoitavat seikat ovat sidoksissa aikaansa ja ympäristöönsä. TINFO korostaa, että tilastot eivät yksin riitä välineeksi teatterin laatua ja vaikuttavuutta määriteltäessä. Sen sijaan tilastot tarjoavat tietopohjaa tulkinnoille ja laadullisille analyyseille.

Rajoituksistaan huolimatta tilastot ovat kuitenkin Helavuoren mukaan yksi tärkeä apukeino teatterin puolesta puhuttaessa ja sen resurssien turvaamisessa, mutta niiden rinnalla tarvitaan myös laadullista tietoa teattereiden toiminnan eri osa-alueista. Hän totesi, että kulttuurin taloudellisen vaikuttavuuden mittareiden luomiseen on olemassa selkeä paine, mutta ennen kaikkea hän piti tärkeinä laadullisia mittareita. Helavuoren mielestä taiteellinen laatu on uhattuna, jos raha, talous ja määrälliset mittarit alkavat painottaa liikaa. Hän kertoi pelkäävänsä erilaisia talouspolitiikan ja managerialistisen ajattelun myötä tulevia tuottavuusvaatimuksia sekä mittareita, joiden pohjalla on välineellistyminen ja tuotteistamisajattelu, sillä ne soveltuvat huonosti live-esityksiin ja esittämiseen. Tämän vuoksi Helavuoren mukaan mittariston luominen taiteessa syntyvälle aineettomalle ja sosiaaliselle pääomalle on äärimmäisen ongelmallista ja haastavaa, sillä tilastointi ja mittaristo mittaavat useimmiten aineellista pääomaa.

Helavuori kuitenkin piti tärkeänä teatterin taloudelliseen vaikuttavuuteen liittyviä mitta-

ristoja ja tutkimusta. Jo nykyisellään teatteritilastot vastaavat taloudellisen vaikuttavuuden osoittamisen tarpeeseen esimerkiksi teattereiden kunnilta ja valtioilta saaman julkisen tuen, lipputulojen ja muun omarahoituksen sekä työllistämisen osalta. Välillisistä taloudellisesta vaikuttavuudesta taas tiedetään vähemmän.

Helavuori totesi, että olisi hienoa, jos Suomeen kehitettäisiin inhimillistä kehitystä, yhteisöllisyyttä, sosiaalista koheesiota ja hyvinvointia mittaavia laadullisia mittareita sekä mittareita, jotka näyttävät kansalaisten osallisuutta ja taiteen saavutettavuutta. Hän lainasi Sari Karttusta todetessaan, että on kehitettävä jalostuneempia laadullisia mittareita, jotka mittaavat subjektiivisia kokemuksia, identiteettiä, taidekokemusten tuottamia merkityksiä tai taiteellista laatua. Helavuoren mielestä olisi hyvä, jos eri taiteenaloille voitaisiin luoda yhteisiä mittareita. Hän totesi, että yleisen yhteiskuntapolitiikan näkökulmasta olisi hienoa, jos mittareilla pystyttäisiin osoittamaan taiteen vaikuttavuutta.

6. TILASTOINTI TAIDEGALLERIOIDEN JA -TAPAHTUMIEN TOIMINNASSA

Käyn tässä läpi tapahtuma- ja galleriatoimijoiden kokemuksia ja näkemyksiä liittyen heidän oman toimintansa mittaamiseen, tilastotiedon merkitykseen yksittäisten toimijoiden ja koko kentän kannalta sekä asenteita ja odotuksia liittyen toteutettavaan vuositilastokyselyyn.

Käsittelen haastattelut anonyymisti, mutta tuon kuitenkin ilmi, mihin tutkimuksessa sovelletuista toimintamallikategorioista kukin haastatelluista galleria- ja tapahtumatoimijoista kuuluu. Haastattelemistani gallerioista yksi kuului kategoriaan 1) kaupalliset galleriat, kaksi kategoriaan 2) yhdistysten, järjestöjen ja liittojen galleriat ja kaksi kategoriaan 3) muut taiteilijavetoiset galleriat. Käytän jatkossa ensimmäiseen kategoriaan kuuluvasta galleriasta lyhennettä KG, toiseen kategoriaan kuuluvista gallerioista lyhenteitä YG1 ja YG2 ja kolmanteen kategoriaan kuuluvista gallerioista lyhenteitä TG1 ja

TG2. Pysin tavoittamaan myös kaupunkien ja kuntien gallerioiden toimintamalliin kuuluvaa toimijaa haastateltavakseni, mutta en saanut vastausta, eikä siis haastattelua saatu sovittua.

Taidetapahtumien osalta haastattelin kahta toimijaa, jotka molemmat kuuluivat taidetapahtumien toiseen toimintamallikategoriaan; voittoa tavoittelematon yhdistys, säätiö tai osuuskunta. Samaan kategoriaan kuuluivat kaikki kyselyyn vastanneet tapahtumat. Käytän haastattelemistani taidetapahtumista jatkossa lyhenteitä TT1 ja TT2.

6.1 Oman toiminnan mittaaminen gallerioissa ja tapahtumissa

Haastatteluissa kävi ilmi, että galleriatoimijoilla on hyvin erilaisia tapoja, prioriteetteja ja tarpeita oman toiminnan mittaamiseen liittyen.

YG1:n galleristi kertoi hänen edustamansa gallerian tilastoivan kävijämääriä, myyntitietoja, taiteilijamääriä sekä erillisiä tapahtumia ja niiden kävijöitä, joiden lisäksi tehdään myös mediaseurantaa. Kävijämäärät lasketaan tukkimiehen kirjanpidolla, sillä galleriatila mahdollistaa sen, että kävijät saadaan laskettua riittävän tarkasti ilman erillistä laskuria. Hän kertoi, että välillä kävijämääriä joutuu arvioimaan, jos on itse käymässä vessassa tai keittiössä, mutta ei uskonut sen vääristävän tilastoa juurikaan. Mediaseurantaan heillä ei ole käytössä maksullista mediaseurantatyökalua, vaan seuranta tehdään itse manuaalisesti. Printtimedian lisäksi YG1:ssä seurataan myös muun muassa blogeja ja muita internet-julkaisuja.

YG2:n näyttelykoordinaattori kertoi gallerian tilastoivan kävijämääriä, teosmyyntiä sekä tapahtumien määriä ja niiden kävijämääriä. Kävijämäärien laskemista varten gallerialla on käytössä vasta muutama kuukausi sitten käyttöön otettu sähköinen kävijälaskuri ovensuussa. Teosmyynnin osalta galleriassa lasketaan eri tapahtumien ja näyttelyiden myynnit, jotka merkitään kuukausikohtaiseen taulukkoon. Lisäksi galleriassa tehdään mediaseurantaa ja some-kanavien seuraajien ja esimerkiksi tykkäysten määrää, mutta näitä ei tilastoida. Mediaseurantaan ei ole käytössä maksullista ohjelmaa,

vaan sitä tehdään manuaalisesti. Kävijäprofiilien tutkiminen olisi YG2:n näyttelykoordinaattorin mielestä kiinnostavaa, jotta esimerkiksi viestintää pystyttäisiin paremmin kohdentamaan, mutta sellaista ei ainakaan toistaiseksi ole tehty.

KG:n koordinaattori kertoi, että hänen edustamassaan galleriassa tärkein seurannankohde on teosmyynti. Muut yrityksen tärkeimmät taloustiedot tulevat tilinpäätökseen, tuloslaskelmaan ja taseeseen, ja ne ovat tietoja, joita seurataan. Lisäksi kootaan tietoja asiakasrekisteriin, seurataan sosiaalisen median ja verkkosivujen käyttäjätietoja sekä uutiskirjeiden, kutsujen ja tiedotteiden tilaajamääriä.

Kävijämäärien seuranta perustuu KG:ssa arvioon. Gallerian koordinaattori uskoi, että he pystyvät tekemään melko hyviä arvioita. Määrää pidetään silmällä, mutta galleriassa ei oltu koettu, että tarvittaisiin jotain tarkempaa laskentaa tai kirjanpitoa kävijämääristä. Galleriassa järjestetään myös jonkun verran keskustelutilaisuuksia ja muita oheistapahtumia, joiden kävijämäärää myös seurataan silmämääräisesti, mutta ei tilastoida. Galleriassa tehdään mediaseurantaa, jota varten ei ole mitään ostettua ohjelmaa, vaan sitä tehdään manuaalisesti.

TG1:n toiminnanjohtaja kertoi gallerian laskevan kävijämääriä manuaalisella kävijälaskurilla. Hän totesi tähän sisältyvän pienen virhemarginaalin, jos gallerian työntekijä on hetkellisesti esimerkiksi vessassa, mutta piti laskentaa kuitenkin melko tarkkana. Kävijämäärät tilastoidaan jokaisen näyttelyn osalta päiväkohtaisesti Excel-taulukkoon, joka laskee näyttelykohtaiset määrät yhteen koko vuoden osalta. Näin voidaan myös vertailla eri vuosia kävijämäärien osalta. Toiminnanjohtaja kertoi kävijämäärien laskemisen painottuvan näyttelykävijöiden laskemiseen, mutta galleriassa ollaan parhaillaan pohtimassa, miten myös muiden tapahtumien ja tilaisuuksien kävijöiden tilastointia kehitettäisiin.

TG1:ssä tilastoidaan myös näyttely- ja taitelijamääriä ja teosmyyntimääriä. Teosmyynnistä gallerian toiminnanjohtaja kertoi olevan eri tyyppisiä taulukoita eri tarkoituksiin. Lisäksi galleriassa tehdään mediaseurantaa, ja mediaosumat kirjataan samaan taulukkoon kävijämäärien kanssa. Käytössä ei ole ostettua ohjelmaa, vaan

seurantaan tehdään itse. Samaan taulukkoon kirjataan myös niin sanotut tärkeät kävijät, kuten toimittajat ja museo- ja kokoelmaostajat.

TG2:ssa haastattelin yhteensä neljää gallerian edustajaa. He kertoivat laskevansa kävijämääriä tukkimiehen kirjanpidolla ja merkitsevänsä ne aina näyttelyn päätyttyä erilliseen. Galleriassa järjestetään myös paljon muita tapahtumia, joissa kävijämääriä on vaikeampi laskea. Gallerian edustajien mielestä olisi kiinnostavaa tehdä kävijätutkimusta. Teosmyyntiä galleriassa ei seurata, sillä galleria ei itse myy teoksia. Myynti on vähäistä ja se on aina taiteilijan ja ostajan välinen asia. TG2:n edustajat kertoivat myös seuraavansa, miten esimerkiksi sosiaalisessa mediassa jaetaan ja kommentoidaan tapahtumia, mutta varsinaisia tilastoja niistä ei ole.

TT1:ssä haastattelin sekä toiminnanjohtajaa että tiedottajaa. He kertoivat, että määrällisten mittareiden lisäksi heillä on käytössä myös paljon laadullista arviointia. Laadullisen mittauksen kohteita ovat esimerkiksi saavutettavuus, taiteen merkitys koki- jalle ja koko yhteiskunnan mittakaavassa, yhteisöllisyys sekä taiteen ja sen käsitteen muutosten tukeminen ja esiin tuominen. Mittaristo perustuu organisaation toiminnan strategiaan, missioon ja visioon.

Määrällisten mittareiden osalta seurataan ensi kertaa osallistuvien prosentuaalista osuutta, profilointitietoa kävijöistä, yhteistyökumppaneiden määrää, henkilötyövuosia sekä suhdeasteikolla muun muassa työyhteisön ja yleisön tyytyväisyyttä. Mediaseurannan osalta TT1:ssä tehdään mediaosumien mittaamisen lisäksi myös laadullinen analyysi keskustelusta, jota tapahtuman tuotannot ovat herättäneet perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa.

Kävijämäärät lasketaan TT1:ssä osittain kävijälaskurilla ja osin arvioihin perustuen. Julkisissa tiloissa olevien teoksien osalta on vaikea arvioida kävijämäärää, joten niiden osalta tehdään arvioita siitä, minkä verran ihmisiä alueella yleensä liikkuu, ja kävijämäärä arvioidaan sen pohjalta. Muissa kuin julkisissa tiloissa toteutettavien tapahtumien osalta kävijämäärä lasketaan laskurilla.

Ensikertalaisten osuutta kävijöistä tutkitaan palautekyselyn avulla. Kyselyssä kysy-

tään, osallistutko tapahtumiin ensimmäistä kertaa, mitä kautta saadaan arvio ensiker-
talaisten prosentuaalisesta osuudesta. TT1:n tiedottaja totesi, ettei palautekysely toki
kata kaikkia kävijöitä, eli se on vain yksi työkalu, jolla pyritään tilastollisesti edusta-
vaan otantaan.

TT1:ssä kävijöiden profilointia pidetään tärkeänä tutkimisen kohteena, sillä yleisön
tunteminen vaikuttaa ohjelmasisältöjen rakentamiseen ja markkinointiviestinnän koh-
dentamiseen. Oleellista on esimerkiksi tietää, tehdäänkö ohjelmasisältöä ammatti-
yleisölle vai suurelle yleisölle, jonka suhde nykytaiteeseen on ehkä etäisempi. Saavu-
tettavuuden näkökulmasta taas pyritään selvittämään sitä, minkälaisia valmiuksia ja
minkälaisia ohjelmasisältöihin liittyviä toiveita ja tarpeita heillä on. Kävijäprofiileja sel-
vitetään kyselytutkimuksen avulla.

TT1:n edustajat kertoivat tapahtuman keräävän palautetta monilla eri tavoilla. Osit-
tain palautetta kerätään lomakkeina niin verkossa kuin paperilomakkeinakin, osin sitä
saadaan sosiaalisen median kanavien kautta ja lisäksi yleisötyöntekijöitä on tapahtu-
mapaikoilla ikään kuin sieninä, jotka imevät tietoa, jota yleisö kokemuksistaan kertoo.
Välitön ja spontaani, suoraan tapahtumapaikoilta tuleva palaute oli koettu tapahtu-
massa todella arvokkaaksi. Palautetta kerätään myös asiakasraadilta, eli suovitulta
joukolta ihmisiä, jotka seuraavat tapahtuman toimintaa ja osallistuu tapahtumiin.
Asiakasraadille voidaan esittää täsmäkysymyksiä organisaation ja tapahtuman toi-
mintaan liittyen ja välillä he ovat olleet myös mukana keräämässä yleisöpalautetta.
Tiedottaja totesi, että asiakaspaneelin hyödyntäminen on lähempänä palvelumuotoi-
lua kuin tilastointia. Otos on pieni, ja joskus haastateltavia voi olla vain pieni joukko,
mutta menetelmä on silti tärkeä ja sen tarkoituksena on kokemusten syväluotaami-
nen.

TT1:ssä kokeillaan myös uusia menetelmiä; esimerkiksi tämän vuoden tapahtu-
massa tapahtuman tiedottaja kertoi kokeiltavan ensimmäistä kertaa pienryhmäkes-
kusteluna toteutettavia yleisötutkimuksia. Niiden avulla selvitetään muun muassa,
millaista vuorovaikutusta teoksen ja yleisön kohtaaminen on synnyttänyt ja miten en-
simmäistä kertaa osallistuneet ovat kokeneet festivaalin palvelupolun – miten hel-
posti kävijä on esimerkiksi löytänyt tiedon, jota tarvitsee osallistuakseen.

TT2:n toiminnanjohtaja kertoi tapahtuman mittaavan yleisötapahtumien, yksittäisten teosten ja tilaisuuksien yleisömääriä sekä teostuotantojen yhteisöosallistujien, kuten esimerkiksi yleisötyöpajojen, määrää. Lisäksi tapahtuma mittaa teosten esitysmääriä, mediaosumia sekä sosiaalisen median kanavien seuraajamääriä. Tapahtuman toiminnanjohtaja kertoi, että myös yleisökyselyjä on toteutettu, mutta ei joka vuosi.

Hän kertoi, että tilastoja on raportoitu rahoitushakemuksissa ja tanssiteosten osalta Tanssin tiedotuskeskukselle. Vuonna 2017 TT2:ssa työskennellään vaikuttavuuden mittareiden kehittämiseksi. Tapahtuman toiminnanjohtaja uskoi, että vakiintunut valtakunnallinen tilastotieto auttaisi kehitystyössä.

6.2 Tilastoinnin merkitys oman toiminnan kannalta

YG1:n galleristin mielestä asioiden mittaaminen on tärkeää oman toiminnan seuraimisen, suunnittelun ja kehittämisen kannalta. Hänen mielestään on tärkeää seurata myyntiä, ja tietää esimerkiksi, milloin galleriassa käy ihmisiä, mitkä asiat siihen vaikuttavat, miten paljon ihmisiä käy eri tapahtumissa. Hän piti kiinnostavana myös median seurantaan, jotta pysyy ajan tasalla siitä, minkä verran ja missä on tullut osumia ja jotta voi pohtia, tarvitaanko mahdollisesti lisää näkyvyyttä ja mitä voitaisiin tehdä viestinnän tehostamiseksi.

YG1:n galleristi kertoi, että oman toiminnan tilastointia tarvitaan ensinnäkin organisaation hallitusta varten. Toisaalta hän koki, että tilastotiedon olemassaolosta on hyötyä myös ulospäin aina, kun keskustellaan galleriaan liittyvistä asioista – ei vain päättäjille, vaan myös monissa muissa tapauksissa on hänen mukaansa hienoa, jos voi esittää konkreettisia lukuja esimerkiksi kävijämääristä.

Oman toiminnan mittaamisesta on YG2:n näyttelykoordinaattorin mielestä hyötyä siksi, että se auttaa tuntemaan ja kehittämään omaa toimintaa. Tilastoihin on myös hyvä viitata, kun toiminnasta viestitään ulospäin. Hän kertoi tilastotiedon auttavan toiminnan kehittämisessä ja toimenpiteiden suunnittelussa. Vuosittainen seuranta ja eri

vuosien vertailu mahdollistavat hänen mukaansa myös kauaskantoisempien suunnitelmien ja päätelmien tekemisen.

Kävijämäärien reaaliaikainen seuraaminen on YG2:n näyttelykoordinaattorin mielestä kiinnostavaa, ja sen avulla voi pohtia esimerkiksi viestintätoimenpiteiden vaikuttavuutta. Hänen mukaansa seuranta mahdollistaa myös sen, että eri tahoille voidaan osoittaa, että gallerioiden näyttelyt kiinnostavat kävijöitä. Kävijämäärä kiinnostaa hänen mukaansa myös näyttelyä pitäviä taiteilijoita.

Myyntilukujen tilastointi on YG2:n edustajan mukaan tärkeää myös omaan käyttöön, jotta voidaan seurata omaa taloutta ja tilannetta. Tietojen tilastointi ja seuraaminen auttavat hänen mukaansa siinä, että työntekijät ja hallitus pysyvät ajan tasalla siitä, missä mennään. Esimerkiksi näyttelyiden ja tapahtumien kävijämääriä sekä listoja näissä mukana olleista taiteilijoista käytetään myös vuosikertomuksessa.

KG:n koordinaattorin mukaan kotimainen ja kansainvälinen teosmyynti sekä asiakas- ja sidosryhmät ja potentiaaliset asiakkaat ovat hänen edustamassaan galleriassa tärkeimpiä tilastoinnin ja seurannan kohteita. Tärkeää on myös projektikohtainen budjetointi ja sen seuranta. Myös oheistapahtumien seuranta oli hänen mielestään tärkeää, jotta voidaan esimerkiksi pohtia, mikä ajankohta on hyvä tapahtumien järjestämiselle ja miten kävijämäärää saataisiin nostettua. Kävijämäärän mittaamisesta koordinaattori uskoi voivan olla hyötyä joissain tilanteissa. Lisäksi toimintaan liittyvien tietojen keräämisestä on hänen mukaansa hyötyä vuosittaisen toimintakertomuksen laatimisessa, toimintatietojen esittelyssä hallitukselle, yleisessä toiminnan suunnittelussa ja viestinnässä.

Hänen mukaansa mitatusta tiedosta on hyötyä apurahahakemuksissa, joskin kaupallisten gallerioiden mahdollisuudet hakea apurahoja ovat rajalliset. Hän kertoi gallerian kuitenkin saavan jonkin verran tukea kansainvälisille messuille, jolloin numerotieto auttaa hakemuksissa. Koska galleria ei saa ulkopuolista, esimerkiksi julkista tukea, ei koordinaattorin mukaan ole tarvetta tai velvoitetta laajempien tilastojen ja raporttien laatimiseen, vaan kaikki tiedon kerääminen lähtee omista tarpeista.

TG1:n toiminnanjohtajan mielestä tilastotieto kävijämääristä on tärkeää paitsi galleri-alle itselleen, myös rahoittajille ja taiteilijoille. Hänen mukaansa tieto auttaa arvioita-essa oman toiminnan tilannetta ja sitä, miten yleisöjä tavoitetaan, minkälaisia eroja on näyttelyiden välillä, mitä ovat suuret linjat ja minkälaista kehitystä on havaittavissa. Hän kertoi, että apurahahakemuksessa pyydetään enenevässä määrin toiminnan arvioinnin lisäksi myös numerotietoa esimerkiksi kävijämääristä. Hän oli havainnut kasvaneen tarpeen tilastotiedolle esimerkiksi Taiken ja erityisesti toiminta-avustushakemuksissa. Toiminnanjohtajan mukaan myös taiteilijoille on merkityksellistä tietää, paljonko yleis-öä heidän näyttelynsä kerää, ja on tärkeää voida suhteuttaa luku johonkin.

Ylipäätään tilastotiedosta on TG1:n toiminnanjohtajan mukaan hyötyä apurahahake-muksissa. Hän kertoi esimerkiksi Taiken uudistaneen toiminta-avustushakemusta niin, että siinä on erillinen lomake tilastotietoja varten, ja totesi lomakkeen innostaneen heitä tilastoinnin kehittämisessä. Hänen mukaansa tilastotiedosta on hyötyä myös silloin, kun arvioidaan, miten on onnistuttu. Jos hallituksessa keskustellaan esimerkiksi teh-dyistä päätöksistä tai muutoksista, niin voidaan katsoa, miten toimenpiteet ovat vaikut-taneet esimerkiksi myyntiin ja kävijöiden määrään.

Oman toiminnan tilastoinnissa TG1:n toiminnanjohtaja kertoi, että tarvetta olisi esitys-ten kävijämäärien tilastoinnille sekä pidempiaikaiselle, syvemmälle ja yksityiskohtai-semmalle myyntilukujen tilastoinnille. Myös kävijäprofiilien tutkiminen olisi hänen mie-lestään kiinnostavaa.

TG2:n edustajat pohtivat, että kävijämääristä ei ole ollut heille mitään varsinaista konk-reettista hyötyä, joskin apurahahakemuksiin on joskus laitettu joitain tietoja ja taiteili-jatkin joskus kysyvät kävijämääriä. Heidän mielestään oli kuitenkin kiinnostavaa seu-rata kävijämääriä ja sitä, miten päivät vaikuttavat kävijöiden määrään. He kertoivat ih-misten myös usein pysähtyvän katsomaan näyttelyitä ikkunan takaa ja pohtivat, mikä milloinkin lasketaan kävijäksi. Kiinnostavaa TG2:n edustajien mielestä olisi tutkia esi-merkiksi taiteilijoiden ja galleriatoimijoiden taustoja; onko joukossa enemmän miehiä vai naisia, mitä ovat kansalaisuudet, minkälainen ikäjakauma ja niin edelleen. He miet-tivät, onko tilastoinnissa kyse vain kävijämääristä ja rahasta, koska taiteessa on kysy-mys paljon muustakin.

TT1:n yleisiin periaatteisiin kuuluu kaiken arvioiminen. Vuosittain tapahtuman jälkeen tehdään sisäistä arviointia ja käydään läpi eri osa-alueiden niin määrälliset kuin laadullisetkin tavoitteet ja tarkastellaan niiden täyttymistä niin hallituksessa, työryhmän kesken, toimistolla kuin kumppaneidenkin kanssa. Tapahtuman toiminnanjohtaja kertoi, että tapa arvioida omaa toimintaa on kattava ja kaikilla tasoilla on arviointia varten kehitetty työkalu. Useat mitattavat asiat ovat sisäisiä työkaluja, kun taas joistain viestitään myös ulospäin.

TT1:n toiminnanjohtaja ja tiedottaja kertoivat, että heillä mitatut tiedot eivät aina ole vuodesta toiseen vertailukelpoisia. He pyrkivät kuitenkin löytämään aina myös vertailukelpoista dataa, sillä tavoitteiden asetannassa on heidän mukaansa tärkeää tietää, mitä lukuja käytetään vertailun pohjana. He kertoivat, että vertailun tekeminen auttaa seuraavan festivaalin toteuttamisessa. Pyrkimyksenä on aina oppia aiemmin tehdystä, erityisesti, jos on kokeiltu esimerkiksi uusia toimintamalleja tai foorumeita. Tapahtuman edustajat kokivat tilastoinnin ja oman toiminnan arvioinnin määrällisten ja laadullisten mittareiden valossa edesauttavan oppimista. Uusien yleisöjen saavuttaminen on tapahtumalle tärkeää, minkä vuoksi ensikertalaisten määrän mittaaminen on keskeisessä asemassa.

TT1:n tiedottajan mukaan tavoitteenasetanta on mielekästä vain, jos tavoitteille on asetettu sellaiset mittarit, että jälkikäteen voidaan todeta, toteutuivatko tavoitteet vai eivät. Hänen mukaansa mittareiden asettamisessa ongelmallista on usein yhtäältä niiden yleisyys, jolloin tavoitteen toteutumista on mahdotonta seurata, mutta toisaalta myös määrällisten mittareiden irrallisuus, koska kvantitatiiviset mittarit vaativat usein täydennykseen laadullisen analyysin. Hän totesi, että kvantitatiivisuus voi tukea toiminnan vaikuttavuuden seurantaan tilanteessa, jossa ei ole esimerkiksi mahdollista resursoida laajoihin yleisötutkimuksiin. Esimerkiksi arvio siitä, miten hyvin kävijöiden lähtökohdat osallistumiselle on huomioitu, perustuu osaltaan kyselylomakkeisiin, joissa kysytään, kokeeko vastaaja, että tapahtuma on häntä varten. Hänen mukaansa on silti tärkeää, että määrällistä tavoitetta täydentää seurantavaiheessa laadullinen analyysi.

TT2:n toiminnanjohtaja kertoi, että kävijämäärät ja kävijäprofiilit ovat tapahtuman kannalta kaikkein olennaisinta tietoa, sillä ne auttavat hahmottamaan, minkälaisista ihmisistä heidän yleisönsä koostuu. Yleisön tunteminen auttaa myös pohtimaan sitä, miten

tapahtuma voisi tavoittaa uusia ja erilaisia kävijöitä. Tapahtuma haluaa tavoittaa yleisöjä, jotka eivät vielä ole aktiivisia taiteen harrastajia.

6.3 Tilastotieto toiminnan suuntaamisen ja päätöksenteon tukena

YG1:n galleristi kertoi tilastotiedon tukeneen toiminnan suuntaamista esimerkiksi tiedotukseen liittyvissä asioissa; kun seurataan reaaliaikaisesti mediaosumia ja tiedotuksen onnistumista, on mahdollista tehdä päätöksiä siitä, pitääkö tiedotukseen panostaa lisää tai pitäisikö tehdä esimerkiksi uudenlaisia kokeiluja. Hän korosti, että tilastotietoa ei käytetä päätöksenteon tukena esimerkiksi niin, että katsottaisiin, miten minkäkin tyyppiset näyttelyt ovat myyneet ja sitten päätettäisiin sen perusteella taiteilijavalinnoista.

YG2:n näyttelykoordinaattori kertoi, että tilasto tietotietoa on käytetty toiminnan suuntaamisen tukena esimerkiksi viestintätoimenpiteistä päätettäessä. Hän mainitsi esimerkkitapauksena näyttelyn, jonka kävijämäärä oli ollut tavallista vähäisempi, ja sen vuoksi oltiin päätetty tehdä sponsoroitu ilmoitus Facebookissa. Näyttelyn viimeinen viikko oli ollut vilkkaampi, joskaan suoraan ei voida osoittaa, johtuiko kävijämäärän nousu tehdystä toimenpiteestä vaiko jostain muusta.

YG2:n näyttelykoordinaattori ennakoi, että kun kävijämäärätilastoa on vähän pidemmältä ajalta, voi sen pohjalta analysoida omaa toimintaa. Jos esimerkiksi kävijöitä on ollut erityisen paljon, voidaan pohtia, johtuuko se siitä, että näyttelyt ovat olleet erityisen vetäviä vai esimerkiksi tehdyistä viestintätoimenpiteistä tai näkyvyydestä. Hän kuitenkin korosti, että tilastot eivät vaikuta gallerian näyttelyiden valintaan, vaan toimivat tukena niihin liittyviä toimenpiteitä suunniteltaessa.

Talousluvut ja asiakastiedot ovat KG:n näyttelykoordinaattorin mukaan heille tärkein seurannan kohde toiminnan suuntaamisen ja päätöksenteon kannalta. Niiden pohjalta voidaan suunnitella näyttelyohjelmaa ja miettiä, mitkä ovat myyviä, mitkä ehkä vähemmän myyviä ja mitkä ovat gallerian profiilin kannalta tärkeitä näyttelyitä. Lisäksi viestintään liittyvien kävijätietojen seuraaminen on tärkeää.

Hän kertoi, että kävijämääriä heiltä joskus kysytään ja uskoi niiden mittaamisen voivan olla järkevääkin. KG:ssa ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi olla koettu tarpeelliseksi kävijämäärän tarkempaa mittaamista.

TG1:n toiminnanjohtaja kertoi teosmyynnin seuraamisen olevan gallerialle tärkeää esimerkiksi hallituksen päätöksenteon turvaksi liittyen taloustilanteisiin, toiminnan kehittämiseen tai näyttelypolitiikan tarkastelemiseen. Hän totesi toiminnan suuntaamisen ja päätösten tekemisen olevan melko intuitiivista, eikä sitä tehdä pelkästään tilastotietojen pohjalta, vaan tilastojen tarkasteleminen on osana gallerian normaalia toimintaa. Kun gallerian johtaja ja hallitus tarkastelevat esimerkiksi edellisen vuoden toimintaa, otetaan tilastotieto huomioon kaikkien muiden asioiden ohella.

TG2:n edustajat kertoivat, että tilastotiedon perusteella ei olla muutettu gallerian toimintaa. He kuitenkin kertoivat muuttaneensa aukioloaikoja, kun havaittiin, että ihmisiä käy enemmän aukioloaikojen loppupäässä. Varsinaisia tilastoja ei kutienkaan katsottu, vaan päätös perustui kokemuksiin. He korostivat, että näyttelyitä ei olla koskaan päätetty arvioiden tai tilastotietojen mukaan. Valinnat tehdään ryhmässä keskustelemalla ja yhdessä päättämällä. TG2:n edustajista kellekään ei tullut mieleen tilannetta, jossa he olisivat kaivanneet tilastotietoa toimintansa tueksi. He kuitenkin pohtivat, että tilastoista voisi olla siinä mielessä hyötyä, että voitaisiin osoittaa ulospäin, kuinka paljon asioita galleriassa tehdään. He uskoivat myös, että ehkä tilastointiin heräisi, jos galleriassa ei kävisi ketään.

TT1:ssä tilastotiedon koettiin olevan oleellinen työkalu monen asian, kuten ohjelman ja viestinnän suunnittelussa ja sen kerrottiin kattavan kaikki toiminnan osa-alueet. Esimerkiksi ammattiyleisön osuus vaikuttaa siihen, halutaanko heille tarjota ammattiyleisölle linjattua sisältöä, vai halutaanko tehdä joltain muulta pohjalta muun tyyppistä sisältöä.

TT1:n tiedottaja totesi, että markkinoinnin ja viestinnän näkökulmasta olisi kiinnostavaa tehdä myös mielikuva- ja tunnettavuustutkimuksia ei-kävijöiden näkökulmasta. Ensikertalaisilta voi esimerkiksi kysyä, mikä heidät sai tulemaan tapahtumaan. Tapahtu-

massa on myös mietitty tapoja kartoittaa ihmisten osallistumismotivaatiota. Viimeisessä tapahtumassa oli kävijöiltä kysytty paikan päällä, mikä heidän motivaationsa oli ollut.

TT2:n toiminnanjohtajan mukaan tapahtuman näkyvyys ja vaikuttavuus sekä rohkea ja erilainen brändi ovat keskeisiä syitä siihen, miksi yhteistyö tapahtuman kanssa kiinnostaa yhteistyökumppaneita. Hänen mukaansa konkreettiset, esimerkiksi yleisö- ja mediahuomiota kuvaavat luvut ovat tärkeitä yhteistyökumppaneuvotteluissa ja rahoitushauissa. Hän lisäsi, että myös työllistämisaikutus on tärkeä tieto tapahtuman yhteiskunnallista merkittävyyttä perusteltaessa.

6.4 Tilastotiedon merkitys yksittäisten toimijoiden ja koko kentän kannalta

YG1:n galleristin mielestä tilastotieto alalta on tärkeää niin yksittäisten toimijoiden kuin koko kentänkin kannalta. Hän korosti, että alalle koituva hyöty hyödyttää myös yksittäisiä toimijoita.

YG2:n näyttelykoordinaattorin mukaan koko kenttää koskeva tilastotieto hyödyttää yksittäisiä toimijoita esimerkiksi niin, että pystyy itse vertaamaan omaa toimintaa suhteessa muihin ja toisaalta myös niin, että pystyy osoittamaan ulospäin, että samankaltaisia toimijoita on enemmän, mutta että toisaalta kentän sisällä on myös eroja. Hän uskoi, että tilastosta esiin nousevat ongelmat voivat auttaa myös oman toiminnan pohtimisessa ja kehittämisessä ja toisaalta, jos oma toiminta poikkeaa huomattavasti yleisistä vastauksista, voi se rohkaista pohtimaan omaa toimintaa uudestaan

Hän myös uskoi, että tällaisen tutkimuksen tekeminen nostaa galleriakentän keskusteluun ja valokeilaan niin hyvine puolineen kuin mahdollisine ongelmakohtineenkin. Hänen mielestään ylipäänsä tutkimuksen tekeminen on asia, joka kiinnittää huomiota kenttään ja näin myös hyödyttää koko toimintakenttää. Hän koki, että tilastotieto voi auttaa esimerkiksi rahoittajia päättämään paremmin, millaista rahallista tai muuta

tukea galleriat tarvitsevat. Lisäksi hän uskoi kerätyn tiedon auttavan tarpeiden argumentoinnissa ja perustelussa. Hän uskoi, että kentän toimijat voivat tutkimuksen myötä saada hyviä kehitysideoita toisiltaan.

KG:n koordinaattorin mielestä oli todella hienoa, että tilastotutkimusta alalta tehdään. Hän totesi kuvataiteen laahanneen tällaisissa asioissa vähän jäljessä. Hän uskoi tilastotiedon auttavan siinä, että ymmärretään, mikä ja millainen galleriakenttä oikeasti on, mitä kentällä tehdään ja kuinka paljon sillä on vaikutusta kuvataiteilijoiden työhön. Hän totesi, että tilastotieto voi auttaa siinä, että asioita voidaan perustella paremmin.

Koordinaattori toivoi, että tilastotieto toisi lisää ja parempaa ymmärrystä alasta. Hän myös toivoi, että korkeammalla taholla nähtäisiin ja ymmärrettäisiin paremmin, kuinka iso osuus kansainväliset hankkeet ovat gallerian budjetista. Hän pohti, voisiko koostettu data ja toimintaympäristön parempi tunteminen tukea rahoitusmallien kehittämistä ja parantaa mahdollisuuksia saada tukea esimerkiksi liiketoimintamallien kehittämiseen ja isompiin projekteihin.

Koko kentän kannalta KG:n koordinaattorin mukaan on tärkeää, että tilastotieto kirkastaa sitä, kuinka erilaisia toiminnan edellytykset, tavoitteet ja päämäärät ovat erilaisten toimijoiden välillä, vaikka kaikki toimivatkin samalla kentällä.

TG1:n toiminnanjohtaja uskoi tilastotiedon keräämisen vahvistavan taidegalleriakenttää suhteessa muuhun kuvataidekenttään tai suhteessa rahoittajiin ja päättäjiin. Hän uskoi tilastotiedon olevan yksi keino tuoda esiin taidegallerioiden toiminnan volyyymia. Tärkeänä hän piti aikasyklin muodostumista, joka mahdollistaisi näyttelymäärien, taiteilijamäärien ja kävijämäärien seuraamisen ja näkyväksi tekemisen. Hän nosti esiin museoiden kävijämäärät, jotka ovat lehdissä otsikoissa, mikä alleviivaa asian tärkeyttä. Hän totesi, että taidemarkkinoiden ovat Suomessa pienet, ja että on tärkeää miettiä, miten ihmisiä saadaan gallerioihin. Hänen mielestään on tärkeää, että tilastoinnissa puhutaan muustakin kuin myynnistä ja taloudesta, kuten esimerkiksi juuri kävijämääristä.

TG1:n toiminnanjohtaja piti kentältä kerättyä tilastotietoa eräänlaisena tietovarantokei-

nona esimerkiksi kulttuuripoliittisen päätöksenteon tueksi. Hän pohti, että tilastot pystyvät nostamaan esiin galleriakentän sisäisiä ryhmiä ja niiden eroavaisuuksia liittyen esimerkiksi galleriavuokriin, rahoitukseen ja talouteen. Hän kertoi, että asioista keskustellessa huomaa, että ihmisillä on käsitys asioiden tilata, mutta totesi, että numeerinen fakta olisi hyödyllistä keskustelun tueksi.

TG2:n edustajat uskoivat, että kerätty tilastotieto voi hyödyttää taidegalleriakenttää toimimalla päätöksenteon tukena, jos ollaan esimerkiksi uudistamassa taiteen rahoituskäytäntöjä. He kokivat kiinnostavaksi nähdä, millaisilla budjeteilla muut kentän toimijat pyörittävät toimintaansa ja millaisia eroja eri toimintamallien välillä tilastot tuovat näkyviin. He myös pohtivat, että kun tutkimus on valmis, niin voi miettiä, miten tietoa voisi omassa toiminnassa hyödyntää.

TT1:n toiminnanjohtaja ja tiedottava kokivat kentältä kerätyllä tilastotiedolla olevan merkitystä niin yksittäisten toimijoiden kuin koko kentänkin kannalta. Yksittäisten toimijoiden kannalta tilastotieto voi toimia esimerkiksi esikuva-analyysin työkaluna. He myös uskoivat tilastotiedon auttavan tavoitteiden asetannassa, kun näkee, mitkä ovat realistisia tavoitteita muihin samankaltaisiin toimijoihin verrattuna.

Heidän mielestään olisi hienoa, jos voitaisiin koota niin sanottu case-esimerkkipankki, eli eräänlainen tapausesimerkkien pankki, josta löytyisi esimerkkejä siitä, miten eri toimijat ovat käyttäneet mitattavaa dataa esimerkiksi päätöksen pohjana, millaisia uudenlaisia linjauksia ja ratkaisuja on tehty datan perusteella tai miten markkinointia on kehitetty tai ohjelmaa suunniteltu yleisön näkökulmasta paremmaksi. Heidän mielestään parhaiten koko kenttää hyödyttäisi se, että kaikki kentän toimijat jakaisivat tietoa parhaista käytännöistä.

TT1:n toiminnanjohtajan ja tiedottajan mielestä laadullisen mittaamisen ja arvioinnin pitäisi olla olennainen osa tilastointia, vaikka laatu ei tunnukaan istuvan tilasto-sanalle. He totesivat, että tilastoissa on helposti kyse vain numeroista, mutta taiteessa on kuitenkin kysymys muista kuin määrällisistä tavoitteista. Erityisesti heidän mielestään pitäisi pyrkiä mittaamaan vaikuttavuutta sekä taidekokemuksen vaikutuksia. He myös totesivat, että on tärkeää käydä keskustelua alan sisäisesti siitä, mitä kaikkea vaikuttavuus voi tarkoittaa, jotta saataisiin luotua mielekäs mittaristo.

TT2:n toiminnanjohtaja totesi, että kaikki toimijat toteuttavat tilastointia eri tavoilla, eivätkä tulokset näin ollen ole keskenään vertailukelpoisia, joten yhden tahon keräämä yhtenäinen tilastotieto olisi tärkeää. Hänen mukaansa tieto koko kentän yhteiskunnallisesta ja kulttuuripoliittisesta vaikuttavuudesta olisi eduksi yhteistyö- ja rahoitusneuvotteluissa. Hän uskoi, että valtakunnallinen tilastotieto esimerkiksi nykytaidetapahtumien kävijämäärästä auttaisi kentän toimijoita perustelemaan olemassaoloaan ja vaikuttavuuttaan.

TT2:n edustaja huomautti, että laskennallisten tilastotietojen lisäksi taidetapahtumilla on monenlaista muutakin vaikuttavuutta, kuten hyvinvointivaikutus osallistujille ja imago-vaikutus tapahtumakaupungille. Hän painotti, että tapahtumat luovat elämyksiä, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia, joita on vaikea tilastoida.

6.5 Palaute ja odotukset vuositilastokyselystä

YG2:n näyttelykoordinaattori toivoi tilastoinnille jatkuvuutta; kun tietoa kerätään useammalta vuodelta, saadaan myös enemmän vertailukohtaa. Toimintamallijaottelua näyttelykoordinaattori piti toimivana ja hän piti hyvänä asiana sitä, että jaottelu oli näinkin yksityiskohtainen. Hän toivoi myös, että jatkossa kyselyssä huomioitaisiin lisäksi vuosittaiset teosvälitystilaisuudet.

KG:n näyttelykoordinaattorin mielestä vuositilastokysely oli kattava, mutta hän huomautti, että 20. kysymyksessä, jossa piti arvioida eri rahoituslähteiden prosentuaalinen osuus, asteikko 0-19% voi vääristää tuloksia silloin, kun vastaus on 0, sillä 0-19% on täysin eri asia kuin 0. Lisäksi hänen mielestään olisi tärkeää huomioida tai tuoda esille jollain tapaa myös taiteelliseen sisältöön liittyvät kysymykset, sillä vaikka taloudelliset luvut ovatkin olennaisia, niitä tärkeämpää on mieltä ensisijaisesti laadukasta näyttelyohjelmaa.

TG1:n toiminnanjohtaja kertoi kaivanneensa kyselyssä erillisiä osiota liittyen kansainväliseen toimintaan, jäsenasioihin ja apuraha-asioihin. Hän koki kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön liittyvien asioiden jääneen kyselyssä vähäisiksi ja toivoi niille omaa, erillistä osiota. Hänen mielestään voisi olla hyödyllistä myös lisätä jäsenyyteen perustuvilla organisaatioille erillinen osio, jossa kysyttäisiin esimerkiksi jäsenmäärään, jäsenoimintaan, jäsenetuihin ja -palveluihin sekä jäsenten osallistumisen tapoihin liittyviä asioita. Hän totesi, että jäsenasioihin liittyvä osio voisi olla kyselyssä mukana myös harvemmin kuin joka vuosi. Lisäksi gallerian toiminnanjohtaja pohti, että olisi kiinnostavaa kysyä tarkemmin taiteilijavetoisilta ja apurahoja saavilta gallerioilta tarkemmin apurahoihin liittyviä asioita, kuten apurahan summaa, toiminta-avustusten ja projektiavustusten osuutta sekä julkisen ja säätiökentän rahoituksen osuutta.

Hän toivoi kyselyyn myös tarkennuksia joistain asioista. Lomakkeessa kysyttiin esimerkiksi kansainvälisten taiteilijoiden määrää, johon TG1:n toiminnanjohtaja olisi toivonut tarkennusta; jos on esimerkiksi ulkomailla syntynyt taiteilija, joka asuu ja työskentelee Suomessa, lasketaanko taiteilija ulkomaalaiseksi vai suomalaiseksi. Hän huomautti, että joitain asioita olisi tarpeen tarkentaa suoraan kysymysten alle. Esimerkiksi suoraan myyntilukuja koskevien kysymysten alle olisi hyvä tarkentaa, puhutaanko arvonlisäverollisista vai arvonlisäverottomista summista. Lisäksi hän huomautti, että kulujen jakautumisessa ei oltu huomioitu ripustusasioita.

KG:n koordinaattorin tapaan myös TG1:n toiminnanjohtaja koki, että rahoituslähteitä koskevassa kysymyksessä voisi olla helpompaa vain syöttää summa sen sijaan, että valitsisi osuuden asteikolta. Hän uskoi monen tekevän kyselyn kiireessä, jolloin voi olla, että ihan eksaktia tietoa ei tällä kysymyksenasettelulla saada.

Toimintamallijaottelun osalta TG1:n toiminnanjohtaja säilyttäisi kaupallisten gallerioiden ja kaupunkien ja kuntien gallerioiden kategoriat ennallaan, mutta tekisi taiteilijavetoisten gallerioiden jaon niin, että liittojen galleriat muodostaisivat yksin oman kategoriansa ja kaikki muut, kuten yhdistykset, osuuskunnat ja muut taiteilijavetoiset muodostaisivat yhdessä toisen kategorian. Tätä hän perusteli sillä, että liittojen ja muiden taiteilijavetoisten gallerioiden välillä on paljon eroja: liittojen asema ja toiminnan merkitys on jossain määrin erilainen liittyen esimerkiksi gallerioiden rahoitukseen, näyttelyvuokriin ja edunvalvontatyöhön.

TG2:n edustajat kokivat kyselyn toimintamallijaottelun toimivaksi ja kertoivat löytäneensä itsensä jaottelusta helposti

TT1:n edustajat toivoivat, että myös laadulliset kriteerit otettaisiin jollain tavalla käsittelyyn. Heidän mielestään tilastokysely tuntui suppealta ja kylmältä lähestymistavalta, sillä siinä keskityttiin vain määrälliseen arviointiin, kuten talouteen ja markkinointiin. He totesivat laadullisen arvioinnin mittareiden kehittämisen olevan haastavaa, sillä erilaisia toimijoita varten ei ole helppoa kehittää yhtenäisiä mittaustapoja eikä verbaalista kokemustietoa saada helposti muutettua luvuiksi. He kuitenkin kokivat laadullisen mittaamisen todella tärkeäksi ja olivat sitä mieltä, että määrällisen tilastoinnin rinnalle pitäisi kehittää joku tapa tehdä laadullista arviointia ja mittaamista.

TT2:n toiminnanjohtaja huomautti, että kysely oli selkeäsi suunnattu kuvataidetapahtumille, mikä teki vastaamisesta vaikeaa monitaiteelliselle tapahtumalle. Hän kysyi, olisiko jatkossa mahdollista huomioida erimuotoiset ja monitaiteelliset tapahtumat.

7. VUOSITILASTOKYSELYN TULOKSET

Pääsimme vuositilastokyselyn vastausten osalta asetettuihin minimitalvoitteisiin, mutta emme pääasiallisiin tavoitteisiin; taidegallerioiden kyselyn vastausprosentti oli 55 % ja taidetapahtumien tasan 50 %.

Vuositilastokyselyn suunniteltua vastausaikaa jouduttiin siirtämään, sillä iso osa toimijoista ei ollut vielä 7.4. mennessä ehtinyt vastaamaan. Pidensimme vastausaikaa ensin viikolla, 14.4. saakka ja sen jälkeen vielä viikolla niin, että viimeinen vastauspäivä oli perjantai 21. huhtikuuta 2016. Taidegallerioiden kyselyyn tuli kuitenkin vielä yksi vastaus sunnuntaina 23.4. ja taidetapahtumien kyselyyn yksi vastaus maanantaina 24.4., jotka otimme vielä tilastoihin mukaan.

Taidegallerioille ja -tapahtumille soittaminen oli selkeästi toimiva ja tehokas tapa saada vastausprosentit nousemaan. Pystyimme näin paremmin kertomaan kyselystä ja sen tarkoituksesta ja vastaamaan toimijoiden mahdollisiin kysymyksiin ja kommentteihin sekä ottamaan heiltä vastaan parannusehdotuksia. Teimme kahden suunnitellun soittokierroksen lisäksi vielä kolmannen kierroksen varsinaisen vastausajan päätyttyä kertoaksemme, että olemme pidentäneet vastausaikaa. Lähetimme silloin vielä yhden infokirjeen, jossa kerroimme vastausajan pidentämisestä. Vielä 21.4. tein yhden soittokierroksen taidetapahtumille. Kahden viimeisen soittokierroksen jälkeen vastausprosentit nousivat asetettuihin minimitalvoitteisiin.

Soittokierrokset olivat antoisia, sillä saimme toimijoilta arvokkaita kommentteja kyselyyn liittyen. Saamamme palautteen avulla voimme tehdä kyselylomakkeesta jatkossa selkeämmän ja toimivamman. Saimme puhelinkeskustelujen kautta tietoa myös gallerioiden ja tapahtumien toiminnasta ja tilanteesta. Suurin osa tavoittamistamme gallerioista ja taidetapahtumista suhtautui tutkimuksen tekemiseen positiivisesti ja koki sen tärkeänä asiana. Osa toimijoista kuitenkin suhtautui kyselyyn epäillen tai koki, ettei se sovellu heille. Jotkut olivat lomaketta selatessaan havainneet, että eivät voi tai halua vastata kaikkiin kohtiin ja päättäneet jättää kokonaan vastaamatta. Rohkaisimme kuitenkin kaikkia vastaamaan edes puutteellisilla tiedoilla, sillä koimme, että oli parempi saada edes joitain tietoja, kuin ei mitään.

116 gallerian otoksesta kolme ei ollut enää toiminnassa. Kolme toimijaa ilmoitti, että heidän tilinpäätöksensä valmistuu vasta kyselyn vastausajan päätyttyä huhtikuun lopulla tai toukokuun puolella. Heistä yksi vastasi puutteellisilla tiedoilla ja arvioilla, kun taas kaksi muuta jättivät kokonaan vastaamatta. Osan gallerioista oli vaikeaa vastata joihinkin kysymyksiin esimerkiksi siksi, että galleria toimi jonkun toisen paikan, kuten museon tai kulttuurikeskuksen, yhteydessä, eikä galleriatoiminnalle ollut erillistä budjettia, työntekijöitä tai kävijämäärälaskentaa. Kukaan toimijoista ei ilmoittanut jättäneensä vastaamatta kyselyn määrällisen luonteen vuoksi, mutta saimme kuitenkin niin tapahtumilta kuin gallerioiltakin jonkin verran palautetta liittyen siihen, että kysely keskittyy pelkästään numeeriseen tietoon.

Osa galleria- ja tapahtumatoimijoista ei halunnut vastata siksi, että kyselyssä kysytään paljon sellaisia asioita, joiden he kokivat kuuluvan liikesalaisuuden piiriin. Jotkut heistä

kuitenkin suostuivat vastaamaan muihin, kuin talousasioita koskeviin kysymyksiin; näin saimme muun muassa kävijä-, näyttely- ja taiteilijamääriin sekä kulujen jakautumiseen liittyvää tietoa sellaisiltakin toimijoilta, jotka eivät halunneet kertoa esimerkiksi palkkakuluista, liikevaihdosta, teosmyynnistä tai tuloksesta.

Gallerioista muutama kertoi, että he eivät täyty tutkimuksessa gallerialle asetettua määritelmää, joka oli kirjattu myös kyselyn saatetekstiin. Jotkut galleriatoimijat kokivat, että kysely ei sovi heidänlaiselleen toimijalle; esimerkiksi osa yhdistystaustaisista gallerioista koki, että kysymykset oli suunnattu pikemminkin kaupallisille toimijoille, kun taas jotkut kaupalliset toimijat kokivat kysymysten sopivan paremmin ei-kaupallisille gallerioille. Tällaisissa tilanteissa puhelukeskustelu oli erityisen hyödyllinen, kun saimme kerrottua, että kysely on tarkoitettu erilaisille toimijoille toimintamallista riippuen, vaikka jotkut kysymyksistä saattavat sopia jollekin toimintamallille paremmin kuin toiselle. Kerroin tällaisissa tilanteissa vastaajille, että tarvittaessa joihinkin kysymyksiin voi jättää vastaamatta. Kerroin myös, että kyselyä on tarkoitus tämän ensimmäisen tilastointikerran jälkeen selkeyttää, täsmentää ja kehittää paremmaksi. Keräsin puheluiden yhteydessä talteen kaikki saadut parannusehdotukset.

Kukaan ei ilmoittanut sähköistä lomaketta syynä olla vastaamatta, eikä kukaan myöskään kritisoinut sähköistä kyselyalustaa. Yksikään toimija ei pyytänyt paperista kyselylomaketta.

Yksi tapahtuma- ja yksi galleriatoimija kieltäytyi vastaamasta resurssien puutteen vuoksi. Resurssien puute nousi esiin useammassakin keskustelussa ja se oli varmasti syynä myös siihen, miksi lopulta niin moni jätti vastaamatta, vaikka vain kaksi toimijaa kertoi suoraan puhelimesta tai sähköpostitse joutuvansa jättää vastaamatta puutteellisten resurssien vuoksi. Yksi galleriatoimija ilmoitti, ettei halua osallistua tutkimukseen antamatta syytä päätökselleen.

Kyselylomakkeessa havaittiin projektiin edetessä paljon kehittämistarpeita. Ne kävivät ilmi niin haastattelujen, kyselylomakkeesta saadun palautteen, avovastausten sekä osittain epäselvien vastausten kautta. Lomakkeessa ei ollut riittävästi avattu kaikkia käsitteitä ja määritelmiä ja osa kysymyksistä ei ollut riittävän yksiselitteisiä. Selkeät kysymykset ja termien auki selittäminen takaavat varmemmin luotettavat vastaukset.

Epäselvät kysymyksenasettelut työllistävät turhaan myös tilastonlaatijaa, sillä mikäli kaikki eivät ole ymmärtäneet kysymystä samoin ja vastaukset ovat epäyhtenäisiä, joudutaan vastauksia selvittämään ja tarkastamaan jälkeinpäin. Vaikka lomaketta laatiessamme pyrimme mahdollisimman suureen selkeyteen ja yksiselitteisyyteen, huomasimme kuitenkin myöhemmin, että selvennyksiä olisi vaadittu useampaan kohtaan.

Käyn opinnäytetyöni puitteissa vastaukset osittain läpi ja laadin taidegallerioiden toimintaan liittyvät tilastot toimintamallien, kävijämäärien, näyttelyiden ja taiteilijoiden osalta sekä taidetapahtumien tilastot toimintamallien, kävijöiden ja taiteilijamäärän osalta. Olen näiden osa-alueiden osalta tarkistuttanut tarkistamista vaativat tiedot vastaajilta ja tietyt, tilastoja osin vääristävät seikat olen selittänyt auki alaviitteissä. Esittelen tässä siis vain osan tilastoista; tilastot kokonaisuudessaan julkaistaan Framen toimesta myöhemmin vuonna 2017.

Viitataan gallerioiden ja tapahtumien kokonaismääriin termillä perusjoukko, mutta kuten olen jo aiemmin huomauttanut, tulee määriin suhtautua kriittisesti, sillä niissä on todennäköisesti puutteita.

Taulukoiden ja kuvioiden laatimisessa minua on opastanut ja neuvonut Framen projektiasiantuntija Kaisa Herranen.

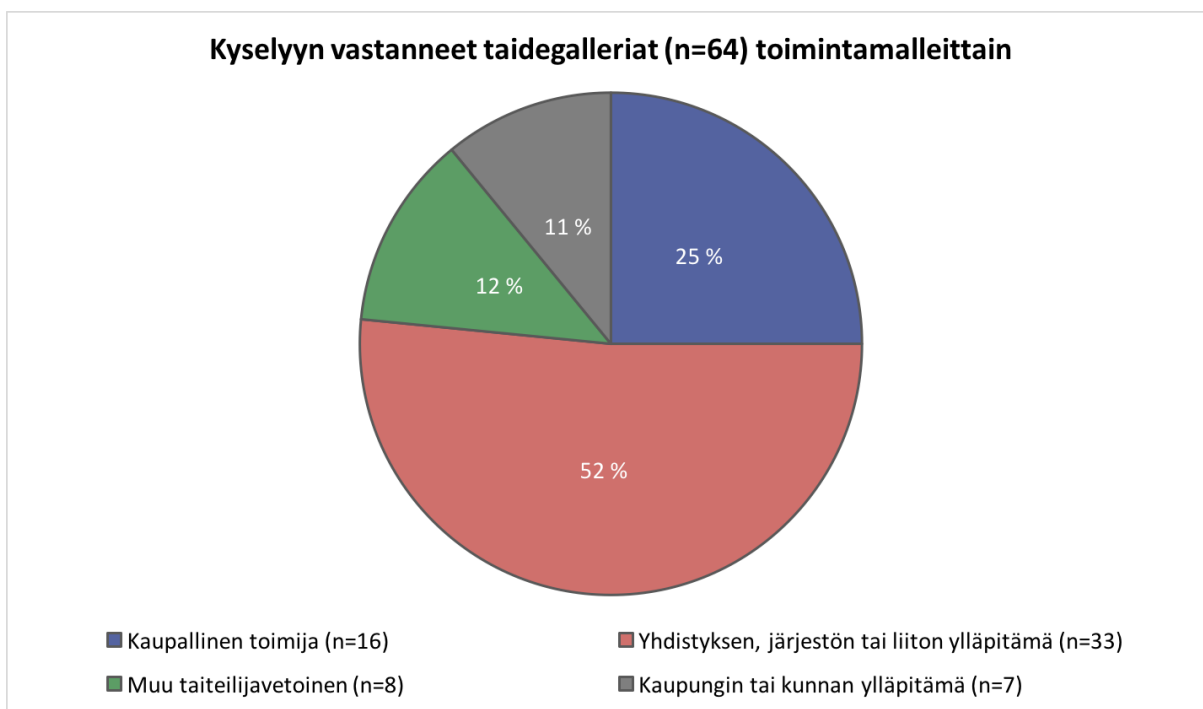
7.1 Vastausmäärät ja vastaajien toimintamallit

Taidegallerioiden vuositilastokyselyyn saimme 64 vastausta ja taidetapahtumien kyselyyn kahdeksan. Taulukko 1:ssä näkyvät perusjoukkojen koot, vastausten kappalemäärät sekä vastausprosentit.

Taulukko 1. Vuoden 2016 taidegallerioiden ja taidetapahtumien vuositilastokyselyn otos, kyselyvastausten lukumäärä ja vastausprosentti.

	PERUSJOUKKO	VASTAUKSIA (KPL)	VASTAUS-%
TAIDEGALLERIAMAT	116	64	55
TAIDETAPAHTUMAT	16	8	50

Kuten kuvio 3 osoittaa, selkeästi suurin osa kyselyyn vastanneista gallerioista oli yhdistyksen, järjestön tai liiton ylläpitämiä.

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneista taidegallerioista suurin osa (52 %) oli yhdistyksen, järjestön tai liiton ylläpitämiä. 25 % vastaajista edusti kaupallista galleriaa, 12 % muuta taiteilijavetoista galleriaa ja 11 % kaupungin tai kunnan galleriaa.

Vastanneista tapahtumista 100 % oli voittoa tavoittelemattoman yhdistyksen, säätiön tai osuuskunnan järjestämiä. Vaikka minitavoite vastausprosentin suhteen saavutettiin, on vastausprosentti silti todella pieni ottaen huomioon, että perusjoukkoon kuului vain 16 toimijaa. Taidetapahtumien osalta tuloksiin on siis syytä suhtautua erityisen kriittisesti.

Taidegallerioiden vastausprosentti 55 % on sekin toivottua pienempi, mutta vastauksia voidaan silti pitää taidetapahtumien tuloksia luotettavampina, sillä gallerioiden perusjoukko oli suurempi. Parempaan luotettavuuteen vaikuttaa myös se, että galleriakenttää tunnetaan taidetapahtumakenttää paremmin ja se, että kentän suurista sisäisistä eroavaisuuksista huolimatta taidegallerioiden kenttä vaikuttaa silti olevan taidetapahtumakenttää yhtenäisempi. Osaltaan gallerioiden kyselyvastausten luotettavuuteen vaikuttaa positiivisesti myös se, että vastauksia tuli kaikkien toimintamallien edustajilta.

7.2 Gallerioiden kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärät

Kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärien osalta kyselyyn tuli hyvin vastauksia, joskin kaikkien näiden kysymysten kohdalla oli vastaajia, jotka eivät ole voineet vastata kysymykseen tai joiden vastauksia ei olla voitu ottaa huomioon. Ilmaisen taulukoissa kunkin kysymyksen kokonaisvastaajamäärän sekä vastausmäärän toimintamalleittain. Lukuja tarkastellessa on otettava huomioon muutamia niihin vaikuttavia seikkoja sekä kokonaisluvuista pois jätettyjä vastauksia, joihin viitataan kävijä-, näyttely- ja taiteilijamääriä kuvastavan taulukon yhteydessä (Taulukko 2).

Tarkastelen tässä kyselyn tuloksia kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärien osalta kokonaismäärien, keskilukujen ja keskihajonnan valossa. Taulukot 2-6 sisältävät numero muodossa kaikki nämä tiedossa niin taidegallerioiden kokonaismäärässä kuin myös toimintamalleittain. Taulukossa 2, joka koskee kaikkien toimintamallien yhteenlaskettuja lukuja, esitän myös vaihteluvälit, eli kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärien pienimmät ja suurimmat arvot. Vastaajien anonymiteetin takaamiseksi en esittele pienimpiä ja suurimpia arvoja toimintamalleittain.

Kyselyn vastausten mukaisten kokonaismäärien sekä keski- ja hajontalukujen perusteella voidaan tehdä arvioita taidegallerioiden kävijä-, näyttely- ja taiteilijamäärien absoluuttisista luvuista. Lukuja ei kuitenkaan ei voida pitää täysin luotettavina tai oikeina seuraavista syistä: 1) emme tiedä taidegallerioiden kokonaismäärää, 2) arvoissa on paljon hajontaa, 3) osa luvuista perustuu arvioihin, erityisesti kävijämäärien osalta, kuten kuviosta 6 käy ilmi, 4) kyselyn vastausprosentti ei ole riittävän suuri, jotta sen perusteella voisi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä koko taidegallerioiden heterogeenisestä joukosta. Tulokset mahdollistavat johtopäätösten ja arvioiden tekemisen, mutta lukuihin on suhtauduttava kriittisesti edellä mainitut seikat huomioiden.

Taulukko 2. Taidegallerioiden kävijä, näyttely-, ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.³

	TAIDEGALLERIOIDEN KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016						
	N	Kokonais- määrä	Pienin määrä	Suurin määrä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT	60	708 954	500	81 089	7 454	11 816	13 664
NÄYTTELYT	63	1 120	7	58	15	18	11
TAITEILIJAT	63	2 791	11	150	35	44	33

Taulukko 3. Kaupallisten taidegallerioiden kävijä, näyttely-, ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.

	KAUPALLISTEN GALLERIOIDEN KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016				
	N	Kokonaismäärä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT	16	188 138	6 469	11 759	10 864
NÄYTTELYT	16	215	14	13	5
TAITEILIJAT	16	453	25	28	18

³ Tilastoita tarkastellessa on otettava huomioon seuraavat niihin vaikuttavat seikat: 1) Kaupallisten toimijoiden tilastoissa on mukana yksi galleria, joka oli ollut vuonna 2016 auki vain alle kaksi kuukautta. Gallerian vastaukset ovat mukana kaikissa tutkimuksen yhteydessä esitettyjen taulukoiden ja kuvioiden kaupallisia gallerioita ja gallerioiden kokonaismäärää koskevissa luvuissa, paitsi näyttelyiden vaihteluvälissä, jonka kohdalla sen vastaus olisi vääristänyt tilastoa. 2) Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioiden joukossa oli yksi galleria, jonka kävijämäärä ei ole tiedossa, eikä sitä näin ollen ole laskettu mukaan kävijämääriä koskevien taulukoiden ja kuvioiden luvuissa omassa toimintamallikategoriassaan eikä myöskään gallerioiden kokonaismäärässä. 3) Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioiden joukossa on yksi toimija, jolla on yhteensä neljä galleriaa, joiden luvut on tässä ilmoitettu yhtenä, kuten vastaaja ne ilmoitti. Kyseisen toimijan vastaukset ovat mukana kaikissa muissa omaa toimintamallikategoriassaan ja gallerioiden kokonaismäärää kuvaavien taulukoiden ja kuvioiden luvuissa, paitsi näyttelyiden vaihteluvälissä, jossa se olisi vääristänyt tilastoa. 4) Yksi yhdistysten, järjestöjen ja liittojen kategoriaan kuuluva toimija ilmoitti taiteilijamäärään sisältyvän 11 taideopiskelijaa, jotka ovat mukana kokonaismäärässä. 5) Muiden taiteilijavetoisten gallerioiden kategoriassa oli kaksi galleriaa, joiden kävijämääriä ei tiedetä, joten kyseisten gallerioiden vastauksia ei ole huomioitu muita taiteilijavetoisia eikä kaikkia gallerioita koskevissa kävijämääriä kuvaavissa taulukoissa eikä kuvioissa. 6) Muiden taiteilijavetoisten gallerioiden kategoriassa oli myös yksi toimija, jolla ei poikkeuksellisesti muusta toiminnasta johtuen ollut yhtään näyttelyä, eikä näin ollen myöskään yhtään näyttelyyn osallistunutta taiteilijaa tai näyttelykävijää vuonna 2016. Kyseinen galleria on näin ollen jätetty kaikista kävijä-, näyttely- ja taiteilijamääriä koskevistä määristä sekä keski- ja hajontaluvuista pois. 7) Yhksi kaupunkien ja kuntien gallerioiden kategoriaan kuuluvista toimijoista ilmoitti taiteilijalukuun sisältyvän myös harrastelijataiteilijoita, joiden osuutta kokonaismäärästä ei tiedetä. Kyseisen toimijan taiteilijamäärä on kuitenkin sisällytetty lukuihin vastaajan antaman arvion perusteella. 8) Kaikissa toimintamalleissa oli vastaajia, joiden antamat määrät perustuvat arvioihin.

Taulukko 4. Yhdistysten, järjestöjen ja liittojen taidegallerioiden kävijä-, näyttely-, ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.

	YHDISTYSTEN, JÄRJESTÖJEN JA LIITTOJEN GALLERIOIDEN KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016				
	N	Kokonaismäärä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT	32	292 376	7 204	9 137	8 532
NÄYTTELYT	33	692	17	21	14
TAITEILIJAT	33	1 794	40	54	39

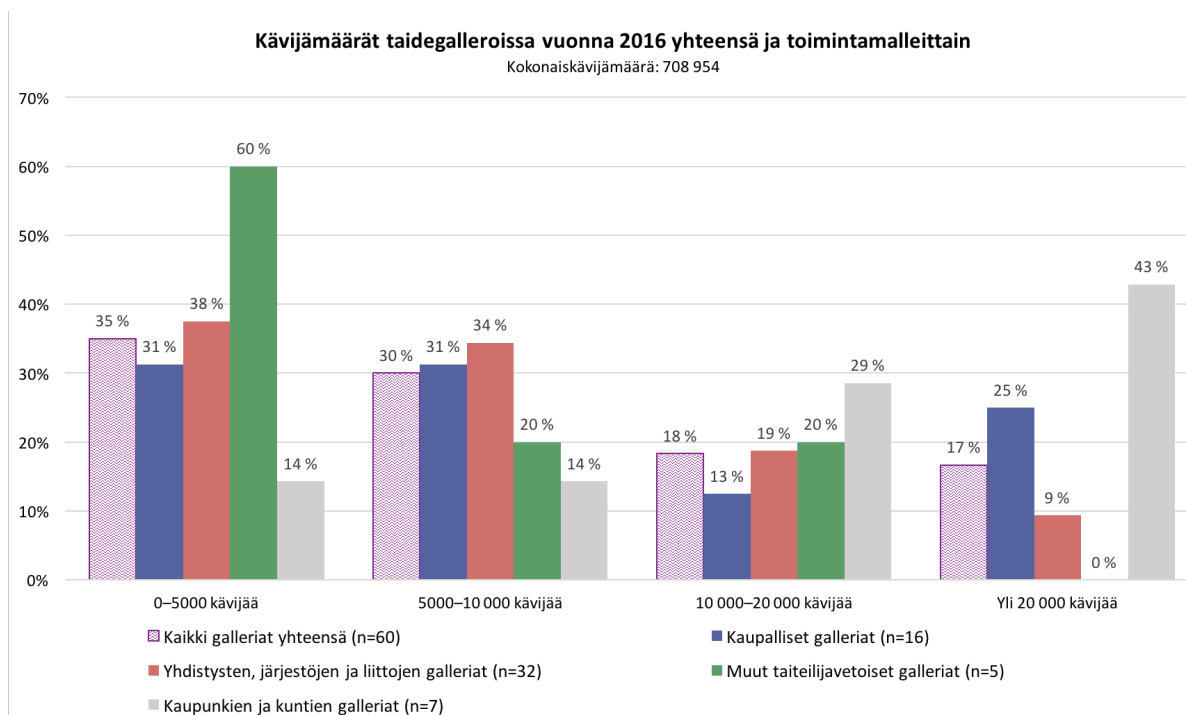
Taulukko 5. Muiden taiteilijavetoisten taidegallerioiden kävijä-, näyttely-, ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.

	MUIDEN TAITEILIJAVETOISTEN GALLERIOIDEN KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016				
	N	Kokonaismäärä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT	5	26 844	2 090	5 369	5 120
NÄYTTELYT	7	105	13	15	6
TAITEILIJAT	7	291	32	42	27

Taulukko 6. Kaupunkien ja kuntien taidegallerioiden kävijä-, näyttely-, ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.

	KAUPUNKIEN JA KUNTIEN GALLERIAMÄÄRIÄ KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016				
	N	Kokonaismäärä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT	7	201 596	18 475	28 799	27 166
NÄYTTELYT	7	108	15	15	6
TAITEILIJAT	7	253	37	36	17

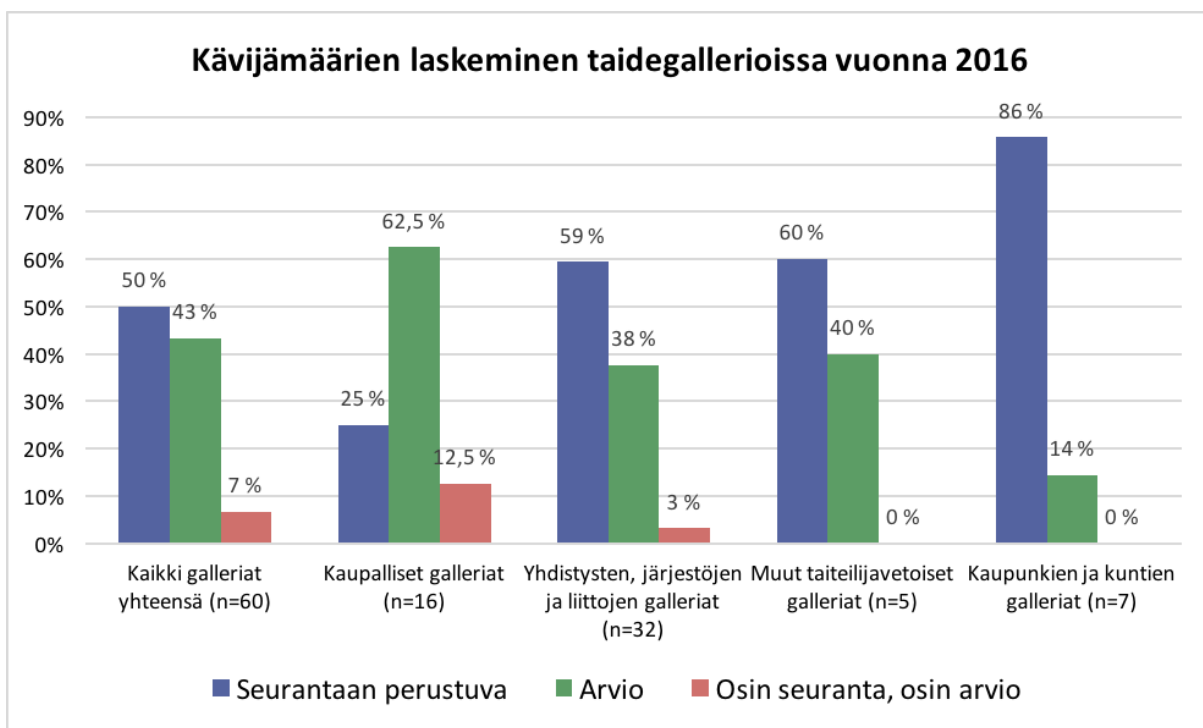
Kuten taulukko 2 osoittaa, gallerioiden kävijämäärien pienimpien ja suurimpien lukujen välillä oli todella iso ero. Kuvio 4 pyrkii havainnollistamaan kävijämäärien hajontaa gallerioiden kokonaismäärässä ja toimintamalleittain.

Kuvio 4. Kävijämäärät ja hajonta taidegallerioiden kokonaismäärässä ja toimintamalleittain vuonna 2016.

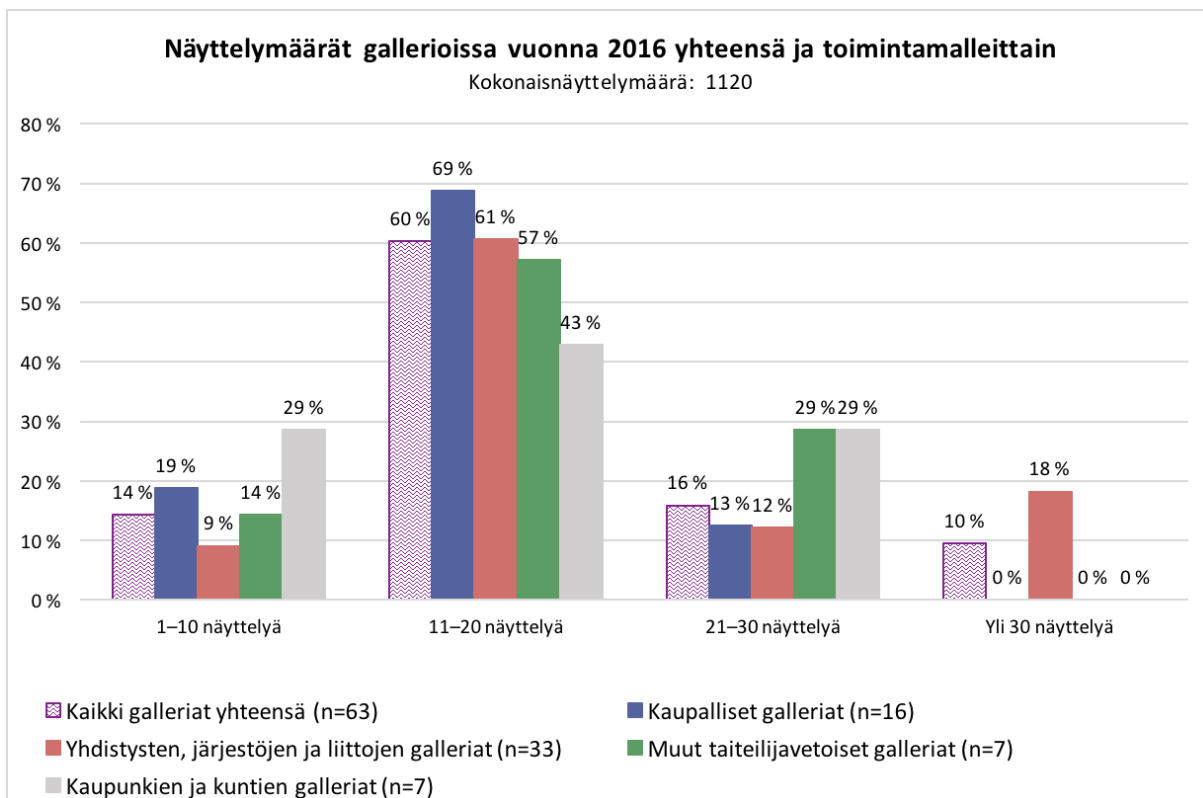
Taulukoista 2 ja 5 voi lukea, että kaupunkien ja kuntien gallerioiden toimintamallissa kävijöitä oli keskimääräisesti eniten, ja myös eniten gallerioita, jotka ilmoittivat kävijämääränsä olleen yli 20 000. Kuten kuvio 6 osoittaa, kaupunkien ja kuntien gallerioissa määrä perustuu myös useimmin seurantaan perustuvaan tietoon kuin muilla gallerioilla. Kaupunkien ja kuntien galleriat sijaitsevat usein esimerkiksi kaupunkien museoiden, kulttuurikeskusten tai muiden julkisten tilojen yhteydessä, joten on mahdollista, että yleisö löytää niihin helpommin ja galleriassa saattaa helpommin poiketa myös sellaisia kävijöitä, jotka eivät ole tulleet varta vasten galleriaa varten. Tarkistin yhdeltä tähän kategoriaan kuuluvalta gallerialta, jonka kävijämäärä vuodelta 2016 oli suuri, sisältykö kävijämäärälukuun myös muita, kuin galleriakävijöitä, mutta hän kertoi luvun perustuvan nimenomaan gallerian ovilaskurin lukuun. Seuraavaksi eniten kävijöitä oli keskiarvon perusteella kaupallisissa gallerioissa, mutta mediaanin perusteella yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioissa.

Kävijämäärän laskemisen tai arvioinnin tavat poikkesivat toisistaan eri toimintamallien välillä. Kuvio 5 havainnollistaa, kuinka iso osa kunkin toimintamallin kävijämäärästä perustuu arvioihin ja kuinka iso osa seurantaan perustuvaan tietoon.

Kuvio 5. Kävijämäärien seuranta ja arviointi toimintamalleittain taidegallerioissa vuonna 2016.

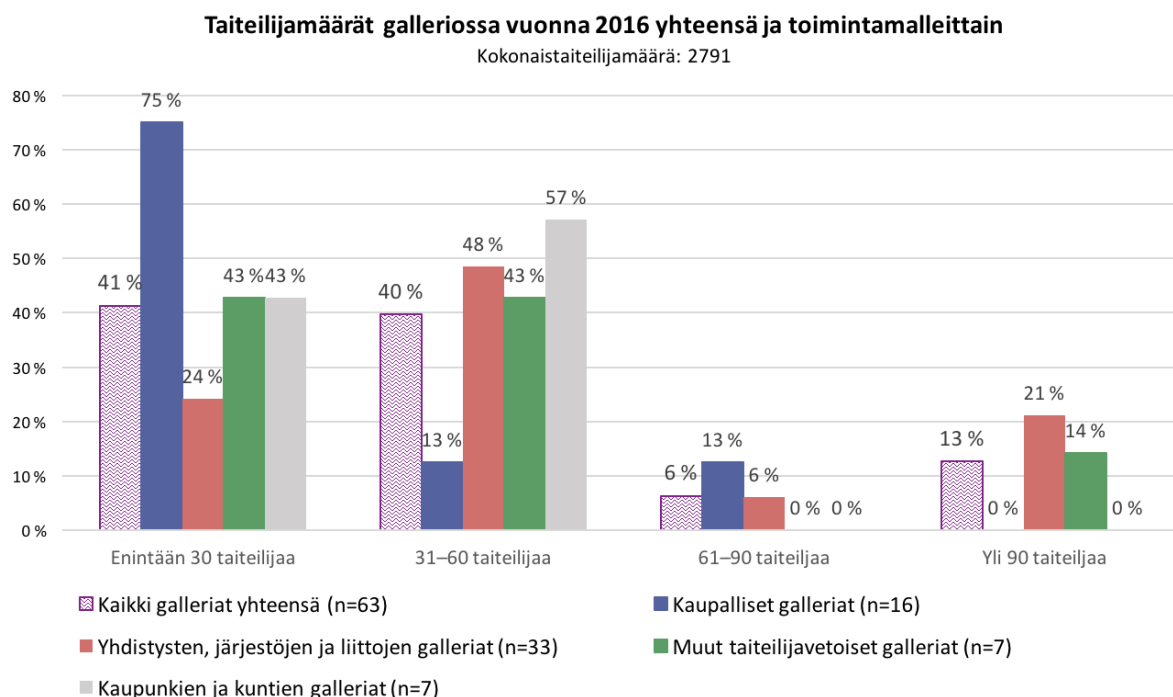
Näyttelyitä järjestettiin niin keskiarvon kuin mediaaninkin perusteella keskimäärin eniten yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioissa vuonna 2016. Kuvio 6 havainnollistaa näyttelymäärien hajontaa toimintamalleittain.

Kuvio 6. Näyttelymääriät ja hajonta taidegallerioiden kokonaismäärässä ja toimintamalleittain vuonna 2016.

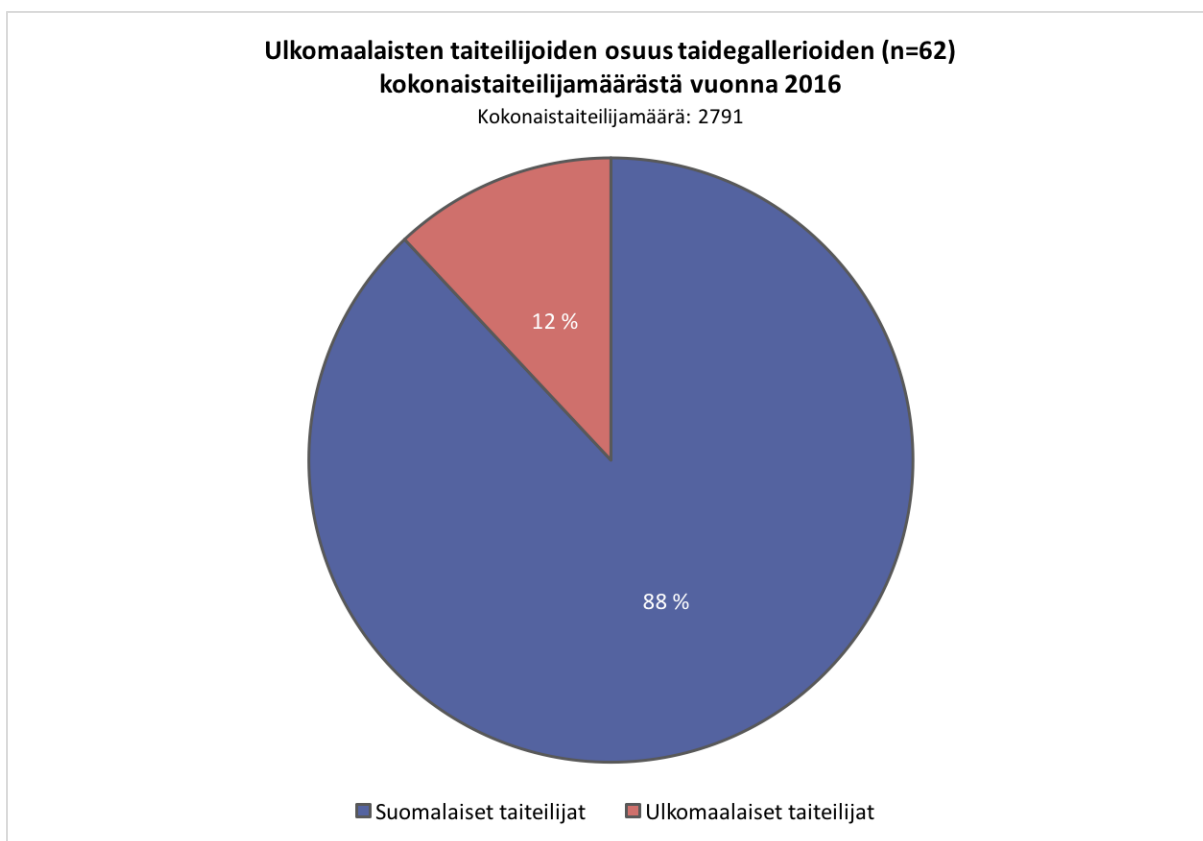
Gallerioilla on näyttelyiden suhteen erilaisia käytäntöjä; joillain näyttelyt vaihtuvat kuukauden välein, toisilla kolmen viikon välein, osalla harvemmin ja joillain useammin. Jotkut galleriat järjestivät näyttelyitä myös galleriatilan ulkopuolella, mikä voi vaikuttaa siihen, että gallerian tiloissa näyttelyitä on vähemmän. Kaikki toimintamallit huomioi- den näyttelyitä oli keskiarvon perusteella 18 galleriaa kohden vuonna 2016. Yhden näyttelyn kesto oli siis keskimäärin noin 20 päivää. Tilastolukuihin on laskettu mukaan vain gallerioissa järjestetyt näyttelyt.

Gallerioiden näyttelyihin osallistui keskimäärin 44 taiteilijaa vuoden aikana. Eniten taiteilijoita oli yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioissa ja vähiten kaupallisissa gallerioissa. Uskon tämän selittyvän ainakin osittain sillä, että ei-kaupallisissa gallerioissa on kaupallisia gallerioita useammin ryhmänäyttelyitä. Kuvio 7 havainnollistaa taiteilijamäärien hajontaa toimintamalleittain.

Kuvio 7. Taiteilijamäärät ja hajonta taidegallerioiden kokonaismäärässä ja toimintamalleittain vuonna 2016.

71 % taiteilijamäärään vastanneista taidegallerioista ilmoitti gallerian näyttelyissä olleen mukana myös ulkomaalaisia taiteilijoita. Yhteensä 18 gallerian näyttelyissä oli ollut mukana vain suomalaisia taiteilijoita. Kuvio 8 näyttää ulkomaalaisten taiteilijoiden osuuden taidegallerioiden kokonaistaiteilijämäärässä.

Kuvio 8. Suomalaisten taidegallerioiden näytteilleasettajista noin 12 % oli ulkomaalaisia taiteilijoita vuonna 2016.⁴

Tunnuslukujen ja arvioitujen absoluuttisen määrien valossa voidaan saada suuntaa antava kuva kentän todellisista kävijä-, näyttely- ja taiteilijämääristä. On kuitenkin otet-

⁴ 63:sta taiteilijamäärän ilmoittaneesta vastaajasta yksi ei tiennyt taiteilijoiden kansalaisuuksia, joten ulkomaalaisten taiteilijoiden määrä on laskettu 62 vastauksen perusteella. Vastausten tulkintaa hankaloittaa se, että lomakkeessa ei oltu määritelty, mitä ulkomaalaisella taiteilijalla tarkoitetaan. Luvuista on jätetty pois sellaiset ulkomaalaiset taiteilijat, joiden on lomakkeessa ilmoitettu asuvan pysyvästi Suomessa ja samoin pois laskuista on jätetty ulkomailta pysyvästi asuvat suomalaiset. Tarkennus kuitenkin puuttui kysymyksestä, joten vastaajat ovat voineet tulkita ulkomaalaisen käsitteen tässä yhteydessä eri tavoin.

tava huomioon jo mainitut haasteet ja tilastoa mahdollisesti vääristävät tekijät. Ensimmäisen vuoden tilastoihin tulisi suhtautua kriittisesti ja lukuja voidaan pitää vuoden 2016 läpileikkauksena. Vasta aikasarjan muodostuessa voidaan saada oikeampi käsitys kentän toiminnasta.

7.3 Taidetapahtumien kävijä- ja taiteilijamäärät

Taidetapahtumien kyselyyn vastanneista toimijoista yhdellä vuosi 2016 ei ollut varsinaisen tapahtumavuosi, eikä kyseisellä toimilla näin ollen ollut kävijöiden tai tapahtuman taiteilijan osalta ilmoitettavia lukuja. Tarkastelen lukuja siis seitsemän vastanneen osalta. Taulukko 7:ssä nähdään kävijöiden, maksaneiden ja ilmaiskävijöiden sekä taiteilijoiden kokonaismäärät sekä keski- ja hajontaluvut.

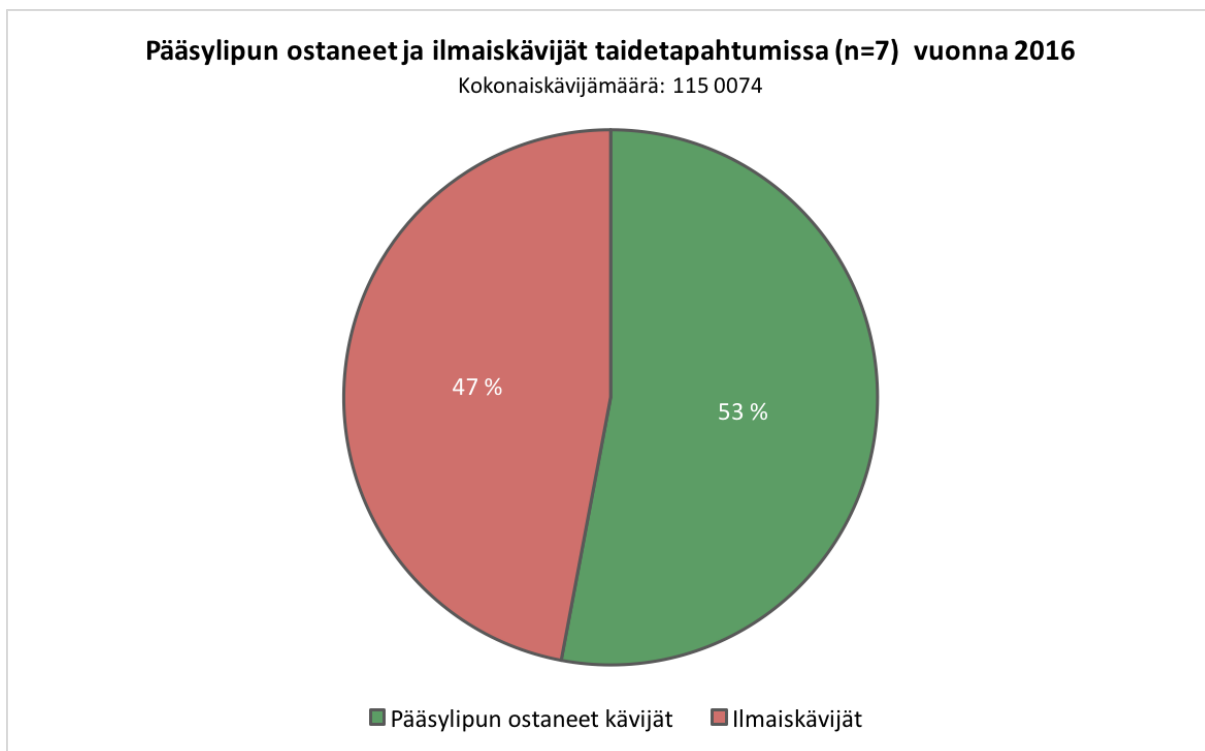
Taulukko 7. Taidetapahtumien kävijä- ja taiteilijamäärien kokonaismäärät, mediaanit, keskiarvot ja keskihajonnat vuonna 2016.⁵

	TAIDETAPAHTUMIEN KÄVIJÄT, NÄYTTELYT JA TAITEILIJAT VUONNA 2016				
	N	Kokonaismäärä	Mediaani	Keskiarvo	Keskihajonta
KÄVIJÄT YHTEENSÄ	7	115074	3613	8220	11008
MAKSANEET KÄVIJÄT	7	60952	4672	8707	13231
ILMAISKÄVIJÄT	7	54122	2554	7732	9323
TAITEILIJAT	7	195	23	28	18

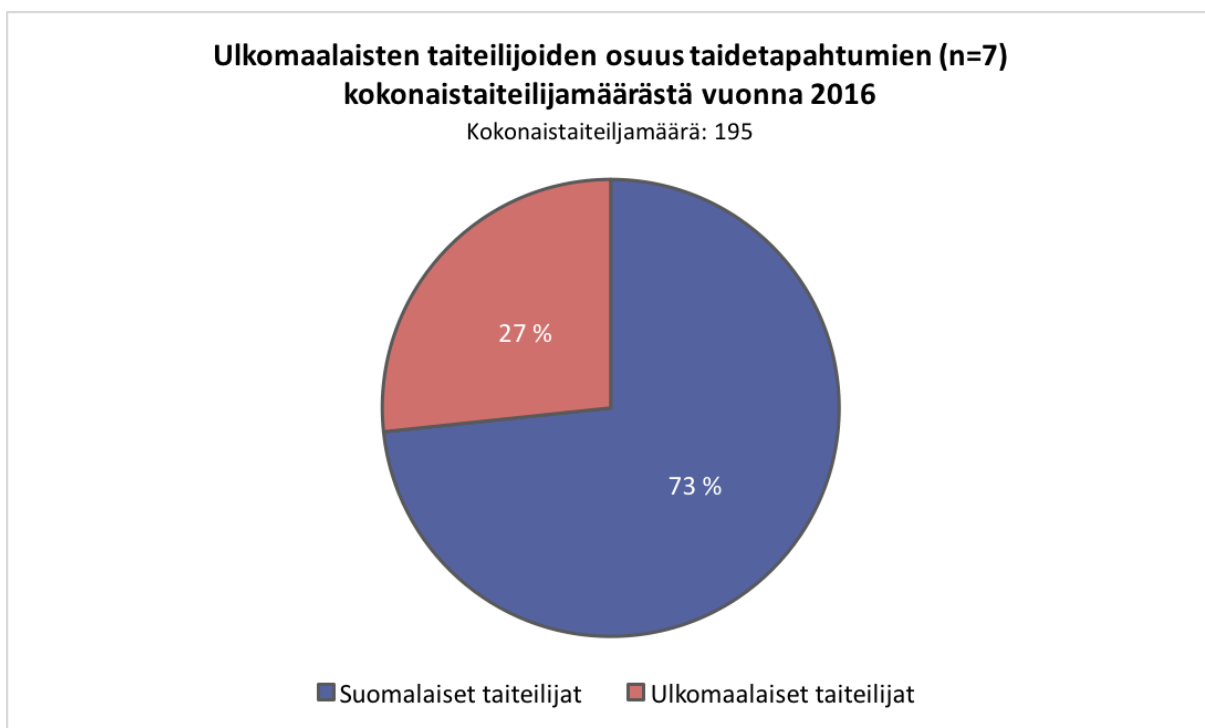
Osa taidetapahtumista on kävijöille täysin ilmaisia, kun taas osa myy pääsylippuja ja osalla on niin maksullista kuin ilmaistakin sisältöä. Kuten kuvio 9 osoittaa, kyselyyn vastanneissa tapahtumissa oli kaiken kaikkiaan enemmän pääsylipun ostaneita kävijöitä kuin ilmaiskävijöitä.

Suurimmassa osassa taidetapahtumia, jopa 86 %:ssa, oli mukana yksi tai useampi ulkomaalainen taiteilija. Parin tapahtuman kohdalla taiteilijamäärä oli lähes tai jopa yli puolet kokonaistaiteilijamäärästä. Kuvio 10 havainnollistaa ulkomaalaisten taiteilijoiden osuutta taiteilijoiden kokonaismäärässä.

⁵ Kyselyyn vastasi yhteensä 8 toimijaa, mutta yhdellä heistä ei ollut varsinaista tapahtumavuotta, eikä näin ollen myöskään vastauksia kävijä- ja taiteilijamäärien osalta.

Kuvio 9. Taidetapahtumien pääsylipun ostaneiden ja ilmaiskävijöiden osuudet kokonaiskävijämäärästä vuonna 2016.

Kuvio 10. Taidetapahtumien kokonaistaiteilijamäärästä reilu neljäsosa oli ulkomaalaisia taiteilijoita.

Taidetapahtumakenttä näyttäytyy tutkimuksen valossa hyvin moninaisena; toimijat ovat toisistaan hyvin erilaisia, minkä vuoksi myös vastauksissa on paljon hajontaa. Tapahtumien osalta kyselytutkimusten pohjalta on vaikeaa tehdä koko kenttää koskevia yleistyksiä seuraavista syistä: 1) taidetapahtumien kenttä on hyvin heterogeeninen, 2) kyselyyn ei saatu kovin kattavaa vastausprosenttia, 3) emme tiedä tarkkaa taidetapahtumien määrää, 4) vastauksissa on paljon hajontaa.

Tapahtumakentästä on vielä galleriakenttääkin vaikeampi tehdä kyselyn tulosten perusteella johtopäätöksiä ensinnäkin siksi, että kentällä on hyvin erilaisia toimijoita ja toiseksi siksi, että taidetapahtumien kenttää on tutkittu vähemmän kuin galleriakenttää. Gallerioiden kohdalla suuntaa antavat arviot ovat luotettavampia esimerkiksi siksi, että kaikki galleriat ovat normaalisti auki ympäri vuoden, kun taas taidetapahtumat poikkeavat toisistaan keston suhteen; osa on auki esimerkiksi vain kesäkuukausien ajan, kun jotkut kestävät muutamia viikkoja ja toiset päiviä. On myös huomattava, että osa tapahtumista ei myy pääsylippuja lainkaan, eli tapahtuma saattaa olla kokonaisuudessaan kävijöille ilmainen. Kuvataidetapahtumien näyttelyiden ja oheistapahtumien esittämispaikoissa on myös isoja eroja eri toimijoiden kesken; teoksia voi olla esillä niin suljetuissa kuin julkisissakin tiloissa. Taiteen esittämispaikka vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi kävijämäärän laskemisen tapoihin.

Vuoden 2016 poikkileikkauksen avulla ei mielestäni voi tehdä luotettavia arvioita kentästä kokonaisuutena, mutta kentän kartoittamista ja tilastointia on syytä jatkaa ja kehittää, jotta taidetapahtumien kenttä hahmottuisi paremmin ja jotta muodostuvan aikasarjan avulla voitaisiin jatkossa hahmottaa alan muutoksia ja kehitystä.

8. JATKOTOIMENPIDE- JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Työni yhtenä tavoitteena oli laatia kehittämissuhteita Framelle taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnin jatkoa varten. Esittelemäni jatkotoimenpide- ja kehittämissuhteet perustuvat kyselystä saatuun palautteeseen, kyselystä itsestään nouseviin

ongelmakohtiin, asiantuntijahaastatteluista saatuihin ehdotuksiin ja niissä korostuneisiin seikkoihin, kentän toimijoiden kokemuksiin ja näkemyksiin sekä muiden tiedotuskeskusten tilastointikäytännöistä ja -kokemuksista saatuihin ideoihin.

Haastatteluvastausten perusteella laatimieni tekstien tarkastuttaminen haastateltavilla osoittautui erityisen tärkeäksi ja antoisaksi, sillä sain paljon tarkennuksia ja täsmennyksiä vastauksiin, jotka olin saattanut osittain ymmärtää väärin tai käsitellä liian suppeasti. Omien vastauksien lukemisen myötä myös haastateltavilla itsellään tuli mieleen oleellisia lisäyksiä ja täsmennyksiä, joita he eivät välttämättä haastattelutilanteessa tulleet pohtineeksi. Vastausten tarkistuttamisen ja tarkentamisen myötä kentän tilastoinnin tarpeiden, haasteiden ja merkityksen selkeytyivät.

Olen laatinut listan konkreettisista tarkennus- ja korjausehdotuksista kyselylomaketta varten (Liite 6). Korjausehdotukset perustuvat soittokierrosten yhteydessä saatuun palautteeseen, haastatteluissa esiin nousseisiin parannusehdotuksiin, kyselylomakkeen avoimiin kenttiin tulleisiin kommentteihin sekä tuloksia läpi käydessä havaitsemiimme lomakkeen ongelma-kohtiin.

Lisäksi tarkastelen alan tilastoinnin kehittämistä kolmesta eri näkökulmasta: 1) tilastoinnin keskeiset periaatteet ja prioriteetit, 2) tilastoinnin kehittäminen ja 3) alan sisäinen keskustelu tilastoinnin kehittämisen tukena.

8.1 Taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnin keskeiset periaatteet ja prioriteetit

Tilastoinnissa keskeisiä periaatteita ovat: 1) luotettavan, riippumattoman ja relevantin tiedon tuottaminen, 2) lainsäädännön ja tilastoinnin eettisten periaatteiden puitteissa toimiminen, 3) tiedon ajantasaisuus, säännöllisyys ja seurattavuus, 4) tiedon ja sen rakentumisen julkisuus ja läpinäkyvyys sekä vastaajien anonymiteetti, 5) yhtenäisen ja vertailukelpoisen tiedon tuottaminen.

Luotettavan, riippumattoman ja relevantin tiedon tuottamisella viitataan siihen, että tiedon tuotannossa tulee pyrkiä mahdollisimman suureen tarkkuuteen ja luotettavuuteen.

Tilastoinnin käytäntöjen tulee olla luottamusta herättäviä. Tiedontuotannon on oltava puolueetonta ja alan todellisuutta kuvaavaa. Tiedon käyttötarkoitukset tulee määrittellä selkeästi ja tiedon on oltava relevanttia sen käyttäjille. Tilastointia koskeva lainsäädäntö ja eettiset periaatteet on otettava huomioon tilastointia tehtäessä.

Tiedon tulee olla ajantasaista ja seurattavaa. Sitä kerätään ja siitä raportoidaan säännöllisesti. Tilastotiedon jatkuvuus ja seurattavuus ovat keskeisen tärkeitä periaatteita, sillä muodostuva aikasarja mahdollistaa alan tilanteen analysoinnin, muutosten ja kehityskulkujen seuraamisen sekä trendien tunnistamisen. Tilastotieto voi myös toimia ennakkoinnin välineenä, kun aikasarjasta alkaa hahmottua suuntaa osoittavia indikaattoreita. On tärkeää analysoida tilastoinnin tarvetta alan kehityksen näkökulmasta ja seurata kulttuuripoliittista ja alaa koskevaa keskustelua, jotta voidaan tarvittaessa päivittää tilastoinnin tarpeita ja tuottaa ajankohtaista tietoa. Tiedon ajankohtaisuus liittyy läheisesti myös sen relevanssiin.

Tiedon oltava julkista ja läpinäkyvää, jotta lukija näkee, miten tieto on koostettu ja pystyy arvioimaan sitä kriittisesti. Avointa dataa on hyvä olla, mutta vastaajien anonymiteettiä ei saa vaarantaa. Vastaajien anonymiteetin säilyttäminen on erikseen huomioitava ja arvioitava tilastoinnin jokaisessa vaiheessa.

Tilastoinnissa on pyrittävä käytäntöjen, käsitteiden, määritelmien ja luokitusten yhtenäistämiseen, jotta tiedot olisivat mahdollisimman luotettavia ja vertailukelpoisia. Tilastointikäytännöissä tulee pyrkiä sellaisen tiedon tuottamiseen, joka on vertailukelpoista paitsi ajassa, myös suhteessa muihin taiteen ja kulttuurin aloihin, eri toimialoihin sekä kansainvälisiin toimijoihin.

Vertailukelpoisia tietoja suhteessa eri toimialoihin voivat olla esimerkiksi työllisyys, palkat, myynti ja muut taloudelliset luvut. Taiteen ja kulttuurin aloilla teatteri- ja musiikkialan tilastot ovat hyviä esikuva-analyysin kohteita, ja niiden pohjalta voidaan kehittää ainakin osin yhtenäisiä mittareita myös kuvataiteen alalta. Teatterialan tilastointi näyttää olevan lähempänä kuvataidealan todellisuutta kuin muusikin tilastointi, joten erityisesti TINFO:n hyväksi todetuista tilastointimenetelmistä ja -käytännöistä voidaan ottaa mallia.

Kansainvälinen vertailtavuus on haastavaa toisistaan poikkeavien määritelmien sekä kulttuurialojen toimintalogiikan vuoksi. Kentät ovat rakentuneet ja ne toimivat eri tavoin eri maissa, joten myös tilastoinnin tavat poikkeavat toisistaan ja samat kysymykset eri maissa voivat tarkoittaa eri asioita. Tilastotietojen harmonisointiin on kuitenkin hyvä pyrkiä siltä osin, kun se on mahdollista. Taiteenalan kehittämissasioissa ja myös lain-säädännöllisissä asioissa käydään usein läpi eri Pohjoismaat, joten pyrkimys harmonisointiin erityisesti Pohjoismaiden välillä voisi olla järkevää ja hyödyllistä.

Lisäksi on tärkeää huomioida tilastojen moniselitteisyys, tilastointiin liittyvät uhat ja käytettävissä olevat resurssit. Tilastotietoa tulee tulkita ja selittää auki alan kontekstista ja todellisuudesta käsin. Tilastotiedon sisältämät ongelmat ja puutteet on selitettävä auki. On pyrittävä ehkäisemään sitä, että tietoa käytettäisiin tai tulkittaisiin väärin ja sitä, että alasta alettaisiin puhua pelkän numeerisen tiedon valossa.

Tilastoinnissa on otettava huomioon käytettävissä olevat resurssit ja osittain hyväksyttävä se, että kaikkea ei voida perinpohjaisesti tilastoida. Ala on marginaalinen ja resurssit rajalliset, joten tilastoinnissa on syytä edetä asteittain. Osittain joudutaan hyväksymään tilastotiedon summittaisuus. Tiedossa esiintyvät ongelmat tulee ilmaista selkeästi lukijalle.

Rajallisten resurssien vuoksi tilastoinnissa on tehtävä priorisointia. Tässä vaiheessa tilastointia tulisi prioriteeteiksi nostaa perustietojen, kuten kävijä-, taiteilija- ja näyttelymäärien ja myyntilukujen kartoittaminen sekä alaa koskevassa keskustelussa pinnalla olevat asiat, kuten näyttelyvuokra- ja myyntiprovisiokäytännöt. Huomiota tulisi kiinnittää sellaisten tietojen tilastointiin, jotka ovat vertailukelpoisia suhteessa muihin toimialoihin ja toisiin taiteen ja kulttuurin aloihin. Tilastotiedon tulisi kertoa saatavuudesta, saavutettavuudesta ja vaikuttavuudesta. Tärkeää on myös kartoittaa digitalisaatiota ja sen vaikutuksia ja ilmenemismuotoja galleria- ja taidetapahtumakentillä.

Yhtenäisiä, laadukkaita, luotettavia ja toimivia tilastointitapoja voidaan parhaiten kehittää yhdessä keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Yhteistyön jatkaminen Tilastokeskuksen kanssa on tärkeää, jotta saadaan ylläpidettyä tilastojen laatua, yhtenäisiä määritelmiä ja vertailukelpoisuutta. Kuvataiteen tilastoinnissa tärkeä yhteistyökumppani on myös Museovirasto, joka on tehnyt tilastointia jo pidempään. Galleriakentän

tilastoinnissa on mielestäni tärkeää tehdä jatkossakin yhteistyötä Galleristit ry:n kanssa. Lisäksi koen, että avoin keskustelu sekä ideoiden ja parhaiden käytäntöjen jakaminen muiden taiteenalojen tiedotuskeskusten kanssa on tärkeää ja kaikkia osapuolia hyödyttävää.

Soveltaen TINFOn kuvaamia teatteritilaston tehtäviä taidegalleria- ja tapahtuma-alan kehityksessä voidaan alan tilastoinnin keskeisiksi tehtäviksi määrittää: 1) alan tilanteesta, volyymin ja kehityksestä kertovan tilastotiedon tuottaminen ja esittäminen, 2) alan toiminnan, volyymin, haasteiden ja merkitysten näkyväksi tekeminen, 3) työkalujen tarjoaminen alan toimijoiden itsearviointiin ja vertaisarviointiin, 4) aineiston tuottaminen alan kehittämistä varten ja 5) sellaisen tiedon tarjoaminen, jolla voidaan perustella alan vaikuttavuutta, merkitystä ja toimijoiden olemassaoloa.

8.2 Tilastoinnin kehittäminen

Haastatteluissa ja esikuva-analyysissä nousi esiin hyödyllisiä ideoita ja ehdotuksia, jotka kannattaa ottaa huomioon tilastoinnin tapoja kehitettäessä. Suorat korjausehdotukset ensimmäiseen lomakkeeseen olen käsitellyt erikseen (liite 6). Sen sijaan ehdotukset lisäyksistä sekä uusista ja erilaisista tilastoitavista asioista käsittelen tässä erikseen. Ehdotukseni koskevat seuraavia asioita: 1) gallerioiden ja tapahtumien kokonaismäärän ja sijainnin kartoittaminen, 2) toimintamallijako ja kyselylomakkeen osiot, 3) selkeyttäminen ja 4) lisäykset ja 5) laadullisen mittariston kehittäminen.

Gallerioiden ja tapahtumien kokonaismäärän ja sijainnin kartoittaminen

Gallerioiden ja taidetapahtumien kokonaismäärissä päästiin uskoakseni melko hyvään arvioon. Puutteita silti varmasti on, sillä kaikkia alan toimijoita, etenkin pienemmillä paikkakunnilla, ei tunneta. Kokonaismäärän kartoittamista tulee siis jatkaa. Myös gallerioiden sijaintia on syytä selvittää, jotta saataisiin tietoa nykytaiteen saatavuudesta ja sen ilmenemismuodoista eri puolilla Suomea. Sari Karttunen totesi, että Taiteen edis-

tämiskeskuksen läänintaiteilijoilta voisi saada hyvää tietoa eri alueilla sijaitsevista taidegallerioista ja -tapahtumista. Karttusen vinkkiä mukaillen ehdotan, että seuraavaa vuositilastokyselyä varten pyydettäisiin läänintaiteilijoilta apua gallerioiden ja tapahtumien määrän ja sijainnin selvittämisessä. Sijaintia voidaan selvittää myös yksinkertaisesti kysymällä gallerian tai tapahtuman sijaintia kyselylomakkeessa. Tulosten mukaiset paikkakunnat voidaan esittää esimerkiksi kartalla, mutta niitä ei pidä esittää niin, että sijainti olisi yhdistettävissä muihin vastauksiin, jotta vastaajan anonymiteetti ei vaarannu.

Toimintamallijako ja kyselylomakkeen osiot

Syytä on pohtia myös toimintamallijakoa sekä mahdollisia eri toimintamalleille suunnattuja erillisiä osioita kyselyssä. Gallerioiden osalta lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että toimintamallijako oli hyvä ja selkeä, eikä kellekään ollut epäselvää, mihin kategoriaan oma tapahtuma tai galleria kuuluu. Yksi haastateltavista kuitenkin mielestäni perustellusti ehdotti toisenlaista taiteilijavetoisten gallerioiden jakoa; sen sijaan, että yhden ryhmän muodostavat yhdistysten, järjestöjen ja liittojen galleriat ja toisen muut taiteilijavetoiset, voitaisiin hänen mielestään jako tehdä niin, että yhden ryhmän muodostaisivat liittojen galleriat ja toisen muut taiteilijavetoiset. Jako toisi paremmin esiin liittojen gallerioiden erityispiirteitä, mutta se saattaisi heikentää vastaajien anonymiteettiä liittojen osalta, sillä niiden määrä on pieni. Jako vaikuttaisi toimivalta jo nykyisellään, mutta liittojen erottamista omaksi kategoriakseen ja muiden taiteilijavetoisten yhdistämistä yhdeksi ryhmäksi kannattaa kuitenkin pohtia ottaen huomioon, mitkä sen vaikutukset olisivat vastaajien anonymiteetin kannalta.

Muutama haastateltava toivoi gallerioiden osalta tietyille toimintamalleille suunnattuja erillisiä osioita kyselyyn. Toivottuja osioita olivat jäsenasioita, apurahoja ja kansainvälistä toimintaa koskevat osiot. Ehdotukset olivat mielestäni perusteltuja, joten ehdotan, että jatkossa 1) pohditaan mahdollisuutta lisätä esimerkiksi parin vuoden välein yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioille sekä muille taiteilijavetoisille gallerioille osio, jossa kysyttäisiin organisaation jäsenmäärää, jäsenetuja ja -palveluita, jäsenoimintaa ja muita jäsenyyteen ja jäsenten osallistumiseen liittyviä asioita, 2) lisätään ainakin yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioille sekä muille taiteilijavetoisille gallerioille joko

erillinen osio, tai muutama lisäkysymys talousasioita kartoittavaan osioon, joissa kysytään saatujen apurahojen osalta tarkemmin ainakin saatua summaa, toiminta-avustusten ja projektiavustusten osuutta sekä säätiökentältä saatua rahoitusta ja 3) lisätään ainakin kaupallisten sekä yhdistysten, järjestöjen ja liittojen gallerioiden ja muiden taiteilijavetoisten toimintamalleille osio, jossa kysytään tarkemmin kansainvälisestä toiminnasta.

Tapahtumien osalta sen sijaan voidaan miettiä, onko toimintamallijako lainkaan mielekäs. Ensimmäiseen vuositilastokyselyyn vastanneista kaikki kuuluivat voittoa tavoittelemattomien yhdistysten, säätiöiden ja osuuskuntien toimintamalliin. Toisaalta vastanneita tapahtumia oli hyvin vähän, eikä pitkälle meneviä johtopäätöksiä siis voida vastausten perusteella tehdä. Yksi vaihtoehto olisi pitää tehty toimintamalli jako vielä seuraavassa vuositilastokyselyssä, mutta jos edelleen kaikki tai selkeästi suurin osa kuuluu tähän samaan toimintamallikategoriaan, voidaan pohtia toimintamallijaottelun jättämistä tapahtumien osalta kokonaan pois. Tieto tapahtumien taustaorganisaatioista on toki kiinnostava ja oleellinen tieto kentän rakenteen ja toimintalogiikan hahmottamiseksi, joten jos toimintamallijaottelu halutaan jatkossakin säilyttää, tulee tulosten esittämisen kanssa olla tarkkana. Mikäli kyselyyn tulee tulevana vuosina vastauksia myös muiden toimintamallien edustajilta, ei tuloksia kuitenkaan todennäköisesti voida esittää toimintamalleittain, jottei pienempiin kategorioihin kuuluvien anonymiteetti vaarantuisi.

Taidetapahtumien kohdalla voidaan myös miettiä, voitaisiin monitaidefestivaalit huomioida paremmin, vai halutaanko keskittyä nimenomaan kuvataiteeseen.

Selkeyttäminen

Selkeyttäminen on jatkossa tärkeä huomioitava asia niin vastaajan kuin tietojen käsitelijänkin näkökulmasta. Vastaajan kannalta on tärkeää, että kaikki käsitteet on määritelty selkeästi ja kysymyksenasettelut ovat yksiselitteisiä ja helposti ymmärrettäviä. Olen tehnyt lomakkeen korjausehdotuksiin merkinnät siltä osin, kun siinä on mielestäni tarvetta täsmentää asioita. Saatekirjeessä voitaisiin jatkossa myös tuoda selkeämmin esille, miksi tilastointia tehdään ja mihin tietoja tarvitaan, sillä soittokierroksilla kävi ilmi,

että kaikille vastaajille tämä ei ollut selvää. Jatkossa kaikki kysymyksiä koskevat selvennykset ja tarkennukset on suositeltavaa tehdä suoraan kysymyksen otsikon alle, sillä vastaajat eivät välttämättä huomaa tai muista niitä, jos ne on mainittu vain esimerkiksi saatekirjeessä tai osioiden pääotsikoiden alla.

Kyselyn selkeyttäminen koskee myös selkeyttämistä vastausten läpikäymisen ja tarkistamisen näkökulmasta. Toteutetun kyselyn tuloksissa oli paljon siistimistä, sillä osassa esimerkiksi talouslukuja koskevissa vastauksissa oli pelkkien lukujen lisäksi myös tekstiä ja luvut oli esitetty eri muodoissa. Osa vastaajista oli täsmällisen luvun sijasta antanut vastaukseen arvion luvuista, joiden välille oma vastaus sijoittuu, esimerkiksi 10–15. Jatkossa voitaisiin vastaustapaa rajoittaa niin, että lukuja koskeviin vastauskenttiin voisi syöttää pelkkiä numeroita ilman välimerkkejä, välilyöntejä ja numeroita. Myös valmiita vastausvaihtoehtoja kannattaa suosia silloin, kun se on kysymyksen kannalta mielekästä.

Vapaita kenttiä kannattaa kyselyyn sisällyttää jatkossakin, jotta vastaajat voivat tarvittaessa jättää vastauksia selventäviä ja tarkentavia tietoja. Jos vastaajien toiminnassa on ollut mitattavan vuoden osalta jotain poikkeavaa, on tilastontuottajan tärkeää olla tästä tietoinen, jotta asiat voidaan ottaa huomioon tilastoja tehtäessä ja jotta tilastotietoihin vaikuttavat asiat voidaan myös paremmin avata lukijalle. Vapaat kentät voivat siis parantaa tuotettavien tilastojen luotettavuutta.

Jatkossa voidaan pohtia, halutaanko tilastointi toteuttaa kyselylomakkeen vai esimerkiksi Excel-pohjan avulla. Excel-pohjaan rakennettu vastauslomake voisi olla toimiva ja selkeä ratkaisu. Se mahdollistaisi esimerkiksi sen, että vastausta voisi täydentää useammassa osassa; kaikkiin kohtiin ei tarvitsisi vastata heti, vaan vastaaja voisi tallentaa vastauksen välillä jatkaa täydentämistä myöhemmin. Näin myös vastauksen jäisivät kullekin vastaajalle itselleen talteen. Excel-pohjassa on myös mahdollista muokata vastausruutuja niin, että osaan voisi syöttää esimerkiksi vain numeroita, ja Excelissä on myös useita muita tilastoinnin kannalta hyödyllisiä ominaisuuksia. Ratkaisu voisi olla selkeämpi niin vastaajan kuin tietojenkäsittelijänkin näkökulmasta, joten sen mahdollisuuksiin, hyötyihin ja haasteisiin kyselylomakkeeseen verrattuna kannattaa perehtyä tarkemmin. Tarkemman perehtymisen ja molempien vaihtoehtojen hyvien ja huonojen puolten analysoinnin jälkeen voidaan tehdä päätös jatkossa käytettävästä

tiedonkeruun tavasta. Jos päätetään siirtyä Excel-pohjien käyttämiseen tilastotiedon keräämisessä, on syytä myös pohtia ennalta, miten ja missä vastauksia säilytetään, kuka niiden vastaanottamisesta ja säilyttämisestä vastaa ja miten voidaan varmistaa, että vastauksiin on pääsy vain niillä, joilla se pitää olla.

Yksi keskeinen tietojen käsittelyä selkeyttävä ja luotettavuutta parantava seikka on vastaajan tietojen kysyminen. Ensimmäisen vuositilastokyselyn kohdalla päätettiin, että yhteystietojen jättäminen on vapaaehtoista. On kuitenkin tärkeää saada vastaajien tiedot, jotta tarvittaessa tiedot voidaan tarvittaessa tarkistaa jälkeenpäin. Tietoja pyydetessä tulee painottaa, että tiedot jäävät vain Framen käyttöön ja että niitä käytetään vain tietojen tarkistamiseen. Tietojen julkaisemisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että vastaajia ei missään vaiheessa voida tunnistaa yksittäisistä vastauksista. Ehdotan jatkossa sovellettavan Music Finlandin hyväksi kokemaa käytäntöä: on parempi lähettää lomake ilman yhtään pakollista kenttää kuin olla kysymättä vastaajan tietoja. On parempi saada luotettavaa tietoa jostain asiasta, kuin saada epäluotettavaa tietoa, jota ei jälkeenpäin pystytä tarkistamaan.

Lisäykset

Haastatteluissa nousi esiin useita sellaisia asioita, joita tilastoinnissa olisi jatkossa kiinnostava ottaa huomioon. Kuten jo aiemminkin on mainittu, on kuitenkin edettävä asteittain ja tehtävä priorisointia, sillä resurssit eivät riitä kaikkien kiinnostavien asioiden tilastointiin. Nostan kuitenkin esiin muutamia seikkoja, joiden sisällyttäminen tilastoihin olisi tärkeää nyt tai tilastoinnin edetessä.

Digitalisaatio on ajankohtainen aihe ja merkittävä ilmiö, joka on ollut paljon esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Uskonkin, että aiheen ajankohtaisuuden ja merkittävyyden vuoksi se olisi tärkeää sisällyttää myös tilastointiin. Digitalisaatiota galleria- ja taidetapahtumakentillä voidaan kartoittaa monin tavoin; ehdottaisin, että tilastoinnissa selvitetäisiin jatkossa nettikaupan roolia taiteen myynnissä, digitalisaation vaikutusta taiteen myyntiin, sen roolia taidetapahtumien ja gallerioiden toiminnan kannalta sekä sen merkitystä yleisön saavuttamisen ja osallistumisen kannalta.

Nykytaiteen yleisö-, taiteilija- ja myyntimäärän selvittämisen kannalta on tärkeää huomioida myös teosvälitystapahtumat, joissa kävijöitä ja myyntiä on suhteellisen paljon. Kyselyyn sisällytettiin nyt teosvälitysten kautta tapahtunut myynti, mutta ei niiden kävijämääriä, sillä ne vääristäisivät gallerioiden kävijämäärätilastoja. Jatkossa ne voitaisiin kuitenkin kysyä samassa kyselyssä erillisenä kysymyksenä. Taidelainaamojen myynti ja kävijämäärät ovat myös tärkeitä tietoja, ja jatkossa olisi oleellista ottaa ne huomioon. Osa taidelainaamoista sijaitsee gallerioiden yhteydessä. Voitaisiin tutkia, kuinka paljon niistä lainataan taidetta ja paljonko sitä ostetaan. Jatkossa on syytä pohtia, sisällytetäänkö taidelainaamot gallerioiden kanssa samaan kyselyyn vai tehdäänkö niille oma, erillinen kysely ja erilliset tilastot.

Jatkossa voisi olla kiinnostavaa selvittää galleristien ja tapahtumatoimijoiden taustoja ja koulutusta, gallerioiden ja tapahtumien työllistävien kuraattorien määrää ja taustoja ja esimerkiksi kansainvälisten kuraattorien määrää. Tämä ei kuitenkaan ole mielestäni ensimmäinen prioriteetti tilastoinnin tässä vaiheessa, mutta mahdollisuuksia mainittujen asioiden selvittämiseen voi pohtia.

Taidetapahtumien osalta olisi mielestäni tärkeää lisätä jo seuraavaan vuositilastokyselyyn kysymys ensikertalaisten määrästä, sillä uusien kävijöiden tavoittaminen näyttää kyselyvastausten perusteella olevan tärkeää useille toimijoille. Voisi myös olla paikallaan miettiä, miten tapahtumien kävijäprofileita voitaisiin paremmin selvittää, jotta saataisiin kattavampaa tietoa taidetapahtumien saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Laadullisen mittariston kehittäminen

Useissa haastatteluissa ja myös soittokierrosten yhteydessä käydyissä keskusteluissa nousi esiin laadullisen mittaamisen tärkeys. Kuten jo aiemmin on tässä työssä osoitettu, asioiden tarkastelu vain määrällisten mittareiden näkökulmasta on taidealalla ongelmallista. Laadullinen mittaaminen ei ole helppoa eikä yksiselitteistä, mutta siihen tulisi kuitenkin pyrkiä. Tässä tutkimuksessa en perehdy tarkemmin laadullisen mittaamisen mahdollisuuksiin, mutta asian selvittämiseksi olisi tarvetta. Laadullisten mittareiden kohdalla käytäntöjen ja käsitteiden yhtenäistämisen merkitys korostuu, sillä laadullisille asioille ei ole olemassa yksiselitteisiä ja tarkkoja määritelmiä. Uskon, että alan

sisäinen, avoin keskustelu ja kokemusten ja ideoiden jakaminen on ensisijaisen tärkeää laadullista mittaristoa kehitettäessä.

Mielestäni myös barometri-tyyppisen selvityksen tekeminen olisi kiinnostavaa ja tärkeää, jotta saataisiin nostettua esiin kokemusperäistä tietoa ja hyödynnettyä alaan liittyvää hiljaista tietoa. Barometrin olisi varmasti järkevintä koskea koko nykyaide- tai kuvataidealaa, ei siis pelkästään galleria- ja taidetapahtumatoimijoita. Jos kuvataidealaa barometri päätetään jossain vaiheessa toteuttaa, on Music Finlandin toteuttama musiikkialan barometri hyödyllinen ja kattava esikuva-analyysin kohde.

8.3 Alan sisäinen keskustelu tilastoinnin kehittämisen tukena

Haastatteluissakin esiin nousut alan sisäinen keskustelu on tärkeää, kun tilastointia kehitetään. Kuten myös teatterialan tilastoinnissa, myös kuvataidealalla olisi tärkeää avoimesti keskustella tilastoinnin tarpeesta sekä tilastojen riittävydestä, kattavuudesta ja relevanttiudesta kentän toimijoiden kesken.

Uskon jatkuvalla alan sisäisellä keskustelulla olevan ensiarvoisen tärkeä asema alan tilastoinnin kehittämisessä. Sen toteuttamiseen on monia vaihtoehtoja; yksi mahdollisuus voisi olla vuosittainen, edellisen vuoden tilastotietojen julkaisemisen yhteydessä järjestetty tilaisuus alan toimijoille, jossa esiteltäisiin tilastot ja jossa yhdessä keskusteltaisiin tilastoinnin nykytilasta ja kehittämisestä. Kokemusten- ja ajatustenvaihto voisi tapahtua avoimen keskustelutilaisuuden tai vaikka työpajojen muodossa. Toinen vaihtoehto voisi olla tilastointia pohtivan työryhmän muodostaminen; työryhmä selvittäisi ja pohtisi tilastoinnin tarpeita, riittävyttä ja relevanssia ja ylläpitäisi keskustelua alan sisällä. Työryhmän jäsenet voisivat myös säännöllisesti vaihtua, jotta mukaan saataisiin erilaisia näkökulmia.

Vaihtoehtoja on monia, mutta tärkeintä on alan sisäisen keskustelun ylläpitäminen. Uskon, että avoin keskustelu sekä kokemusten ja ajatusten jakaminen edesauttaisivat käytäntöjen ja käsitteiden yhtenäistämistä. Esimerkiksi laadullista mittaristoa kehitettäessä on tärkeää, että sen mahdollisuuksista ja rajoista keskustellaan yhteisesti alan

toimijoiden kesken. Uskon myös, että toimijoiden osallistuminen tilastoinnin kehittämiseen lisää toimijoiden motivaatiota osallistua tilastotietojen koostamiseen ja kasvat-
taisi ymmärrystä siitä, mihin ja miksi tilastoja tarvitaan.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa galleria- ja taidetapahtumakenttien tilastoinnin tarvetta, kuvataidealan tilastoinnin nykytilaa ja haasteita sekä tilastoinnin merkitystä eri toimijoiden kannalta. Tarkoitus oli selvittää tilastoinnin parhaita käytäntöjä, prioriteetteja ja asioita, jotka on huomioitava taidegalleria- ja tapahtuma-alan tilastoinnissa. Lisäksi konkreettinen tavoite oli tuottaa ensimmäistä kertaa tilastotietoa taidegallerioiden ja -tapahtumien toiminnasta ja luoda edellytykset tilastoinnin jatkumiselle.

Sain kartoitettua melko kattavasti nykyaidealan ja erityisesti taidegalleria- ja tapahtumakentän tilastoinnin nykytilaa, keskeisiä haasteita, tilastoinnin tarvetta ja sen merkitystä. Aiempien selvitysten, esikuva-analyysien, haastattelujen ja opinnäytetyön yhteydessä toteutetun vuositilastointikyselyn kautta sain tärkeää tietoa ja monipuolista näkemystä siitä, millä tavalla tilastointia pitäisi kehittää ja miten kehittämistoimenpiteissä tuli edetä.

Tutkimuksen myötä tilastoinnin hyödyt, tarpeet ja prioriteetit ovat selkeytyneet, mutta samalla myös sen haasteet ja uhat, ovat hahmottuneet ja konkretisoituneet. Kuvataidealan tilastoinnin haasteet ovat moninaisia ja ne liittyvät alan marginaalisuuteen, määritelmien epäyhtenäisyyteen, kentän heterogeenisyyteen ja resurssien puutteeseen. Taidealan tilastointia mutkistaa myös se, että taiteessa on hyvin paljon sellaista, mitä numeerinen tieto ei tavoita; osa kentän toimijoista suhtautuukin varauksella tutkimukseen, jonka keskiössä ovat määrälliset mittarit. On totta, että tilastointiin liittyy vaaroja; sitä voidaan tulkita väärin tai jopa tahallisesti käyttää väärin, tai se voi johtaa siihen, että taidealaa tarkastellaan pelkkien numeroiden valossa. Framen on tärkeää pyrkiä tuottamaan luotettavaa ja läpinäkyvää tilastotietoa ja selittää myös lukuja auki alan todellisuudesta käsin. Luotettavuuden kannalta on myös tärkeää, että tilastotietojen

keräämisen tarkoitus sekä niiden käyttö ja käsittelytavat on ilmaistu selkeästi vastaajille.

Haasteista huolimatta kvantitatiivisen datan ja alan keskeisten tunnuslukujen kokoaminen on kuitenkin hyvin tärkeää, jotta mielikuvien sijaan asioita voitaisiin perustella tiedolla. Tilastotieto nostaa kuvataidealan keskusteluun ja parantaa alan tunnettuutta. Se auttaa määrittämään ja suunnittelemaan kehittämistoimenpiteitä, ohjaa korjaamaan toimenpiteitä ja auttaa kehittämään toimintaa. Hyvin tuotettu tilastotieto vahvistaa kentän analyysiä, auttaa hahmottamaan trendejä ja legitimoii kulttuuripolitiikkaa. Sitä tarvitaan kertomaan alan vaikuttavuudesta sekä taiteen saatavuudesta ja saavutettavuudesta.

Tutkimuksessa tekemieni havaintojen perusteella väitän, että suurin osa alan toimijoista suhtautuu tilastollisen tutkimuksen tekemiseen hyvin positiivisesti ja pitää alaa koskevan tilastotiedon kokoamista tärkeänä. Uskon, että suurin syy siihen, että vastausmäärät jäivät lopulta aika pieniksi, oli resurssien puute. Vain pieni osa toimijoista ilmoitti suoraan resurssien puutteen vastaamatta jättämisen syyksi, mutta päättelen sen olleen syy myös muilla vastaajilla, sillä monet hyvin myönteisesti tutkimukseen suhtautuneista jättivät kuitenkin lopulta vastaamatta.

Nyt ensimmäistä kertaa tuotetut galleriatilastot antavat kävijöihin, näyttelyihin ja taiteilijoihin liittyvää kvantitatiivista tietoa, jonka pohjalta voidaan tehdä näiden asioiden osalta alaa koskevia arvioita ja johtopäätöksiä. On kuitenkin huomattava, että lukuihin tulee suhtautua kriittisesti, sillä vastausprosentti jäi vain vähän yli puoleen ja kentän toimijoiden välillä on paljon eroavaisuuksia. Kyselyvastauksissa on myös havaittavissa paljon hajontaa. Osaltaan luotettavuutta kuitenkin parantaa se, että vastauksia saatiin hyvin erilaisilta toimijoilta; vastauksia tuli kaikkiin toimintamalleihin kuuluvilta gallerioilta. Uskon siis, että kyselytulostenkin osoittama hajonta viestii jossain määrin kentän todellisuudesta. Mielestäni gallerioiden osalta kävijä-, näyttely- ja taiteilijamääriä koskevia tilastoja voidaan pitää jokseenkin luotettavina, mutta tilastoja tarkastellessa tulee vastausprosentti, kentän hajanaisuus sekä jo tilastojen esittämisen yhteydessä mainitut lukuihin vaikuttavat asiat ottaa huomioon.

Taidetapahtumien osalta tiedon luotettavuus on vielä monimutkaisempi asia, sillä niiden perusjoukko oli todella pieni ja vastauksia tuli vain 50 %. Taidetapahtumien kenttä on myös hyvin moninainen ja hajanainen, eikä kenttää tunneta kovin hyvin. Lisäksi vastauksia tuli vain yhdistysten, säätiöiden ja osuuskuntien toimintamalliin kuuluvilta toimijoilta. Näin ollen taidetapahtumatilastoihin tulee suhtautua erityisen kriittisesti ja niitä voi pitää enintään jossain määrin suuntaa antavina.

Vuositilastokyselyssä selvitettiin kävijä-, näyttely- ja taiteilijamääriin liittyvien asioiden lisäksi myös paljon muita asioita gallerioiden ja tapahtumien toiminnasta. Tilastot kokonaisuudessaan julkaistaan Framen toimesta myöhemmin vuonna 2017.

Vaikkei nyt koostettuja tilastotietoja voida pitää kaikilta osin täysin luotettavina, on mielestäni ensimmäisen vuositilastokyselyn ja alan tilastointia koskevan selvityksen avulla saatu hyvä alku taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnille. Kentän tilastointi ei ole mahdoton tehtävä, mutta yhtenäisen, luotettavan ja relevantin tiedon tuottaminen vaatii jatkuvaa kehittämistä ja alan sisäistä keskustelua.

Laatimieni kehittämissuositusten tarkoituksena on auttaa opinnäytetyöni tilaajaa Frame Contemporary Art Finlandia jatkamaan ja kehittämään galleria- ja taidetapahtumakenttien tilastointia. Framella yhteistyökumppaneineen on käsissään iso ja tärkeä työ nykytaiteen tilastoinnin haasteiden ratkomisessa. Tilastointityö on vasta alullaan ja opinnäytetyöni on siitä vain yksi osa. Uskon kuitenkin, että opinnäytetyöni muodostaa hyvän lähtökohdan taidegallerioiden ja -tapahtumien tilastoinnin kehittämiseksi ja tukee Framea tilastoinnin eteenpäin viemisessä.

LÄHTEET

Askelo, Sini 2004. Taidegalleriat ja näyttelytilat. Verkkojulkaisussa Helsingin kaupungin tietokeskus (toim.) Kulttuuri ja Taide Helsingissä 2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2004:26.

http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/04_10_26_askelo_vj26.pdf

Finland Festivals 2017. Tilastot. Viitattu 16.4.2017. <http://www.festivals.fi/tilastot>

Finland Festivals 2017. Yhdistys. Viitattu 16.4.2017. <http://www.festivals.fi/yhdistys>

Frame Contemporary Art Finland 2017. Viitattu 27.1.2017.

<https://frame-finland.fi/frame/>

Frame Contemporary Art Finland 2017. Tilastot. Viitattu 27.1.2017.

<https://frame-finland.fi/tietoa-alasta/tilastot/>

Galleristit ry 2017. Viitattu 26.2.2017. <http://www.galleriat.info/>

Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. 9. Painos. Helsinki: Edita Publishing.

Hiltunen, Riikka & Ilmavirta, Tuomas 2016. Tunnuslukuja ja tutkimuksia 12. Musiikkialan barometri 2016. Helsinki: Music Finland.

Holopainen, Martti & Pulkkinen Pekka 2012. Tilastolliset menetelmät. 5.–7. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Hyrkäs, Antti 2007. Taiteen kentän kaksoisagentit. Galleriat talouden ja taiteen yhdistäjinä. Sosiologian laitos, Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta. Pro gradu –tutkielma.

Ilona 2017. Viitattu 29.4.2017. <http://ilona.tinfo.fi/>

Maanmittauslaitos 2017. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. Yleiskarttarasteri 1:8 milj. Viitattu 30.4.2017. <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Muikku, Jari & Ilmavirta, Tuomas 2016. Tunnuslukuja ja tutkimuksia 13. Suomalaisen musiikkiviennin markkina-arvo 2015. Helsinki: Music Finland.

Museoliitto 2017. Museotilastoja. Viitattu 16.4.2017.
<http://www.museoliitto.fi/museotilastot>

Music Finland 2017. Info. Viitattu 29.4.2017. <http://musicfinland.fi/fi/info/>

Museovirasto 2017. Museotilasto. Viitattu 16.4.2017. <https://www.museotilasto.fi/>

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

OKM 2016. Taide- ja kulttuurifestivaalit – vahvistuva kulttuurinen voimavara. Esitys toimintaohjelmaksi vuosille 2017–2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:42.

OKM 2016. Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:4.

Pohjoismaiden ministerineuvosto 2014. Nordic Statistical Yearbook 2014. Kööpenhamina: Pohjoismaiden ministerineuvosto.

Raatikainen, Outi 2013. Tunnuslukuja ja tutkimuksia 3. Taiteen välittävän portaan toimialaselvitys. Musiikin, kirjallisuuden, tanssin ja kuvataiteen välittäjäporras 2012. Helsinki: Music Finland.

Statbank Greenland 2017. Statistical Yearbook. Research. Viitattu 22.4.2017.
http://bank.stat.gl/pxweb/en/Greenland/Greenland__SA

Statistics Denmark. Statistical Yearbook of Denmark 2016. Kööpenhamina: Statistics Denmark.

Statistics Faroe Islands 2016. Faroe Islands in figures 2016. Argir: Statistics Faroe Islands.

Statistics Iceland 2015. Statistical Yearbook of Iceland 2015. Reykjavik: Statistics Iceland.

Statistics Norway 2013. Statistical Yearbook of Norway 2013. Oslo: Statistics Norway.

Statistics Sweden 2014. Statistical Yearbook of Sweden 2014. Tukholma: Statistics Sweden.

Tilastokeskus 2014. Kulttuuritilasto 2013. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus 2015. Yritykset toimialoittain, 2013-2015. Viitattu 20.3.2017.

<http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/Stat->

[Fin__yri__yrti/020_yrti_tau_102.px/?rxid=65bbcb04-94e7-476a-84c5-4778b6886ed4](http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/Stat-)

Tilastokeskus 2015. Pääluokat – Toimialaluokitus 2008. 47781 Taideliikkeet. Viitattu 20.3.2017. <http://www.tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/47781.html>

Tilastokeskus 2015. Suomen tilastollinen vuosikirja 2015. Helsinki: Tilastokeskus.

Tilastokeskus 2017. Kulttuuri. Kuvaus. Viitattu: 22.4.2017.

<http://www.tilastokeskus.fi/til/klf/meta.html>

TINFO 2017. TINFO Teatterin tiedotuskeskus. Viitattu 29.4.2017. <https://www.tinfo.fi/>

TINFO 2017. Teatteritilastot. Viitattu 29.4.2017. <https://www.tinfo.fi/fi/teatteritilastot>

Tuukkanen, Johanna 2016. Dialogeja, paikkoja, tiloja ja tilanteita: ANTI – Contemporary Art Festival kohtaamisten mahdollistajana. Teoksessa Satu Silvanto (toim.) Festivaalien Suomi. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäatiö.

Violainen, Jutta & Karttunen, Sari 2016. Viennistä vuoropuheluun, vaikutteista verkostoihin. Selvitys suomalaisen nykytaiteen kansainvälistymisestä. 1. painos. Helsinki: Visuaalisen taiteen keskus Frame.

LIITE 1

Taidegallerioiden vuositilastokysely 2016

Lomakkeen kysymykset

Toimintamalli

1. Gallerian toimintamalli
 - Kaupallinen toimija
 - Yhdistyksen, järjestön tai liiton ylläpitämä
 - Muu taiteilijavetoinen (esim. osuuskunta, kokeileva projekti tms.)
 - Kaupungin tai kunnan ylläpitämä

Galleria ja kävijät

2. Gallerian perustamisvuosi
3. a) Kuinka paljon galleriassa oli kävijöitä vuonna 2016?
- b) Onko kävijämäärä laskettu fakta vai arvio?

Gallerian työntekijät

4. a) Kuinka monta palkattua kokopäiväistä työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?
4. b) Kuinka monta palkattua osa-aikaista työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?
4. c) Kuinka monta tuntityöntekijää, harjoittelijaa ja/tai palkkatuetta työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?

Palkkamenot

Mikäli järjestävällä organisaatiolla on myös muuta toimintaa, kirjaa tähän vain gallerian palkkamenot. Laske mukaan kaikki lakisääteiset sivukulut.

5. Mitkä olivat gallerian palkkamenot vuonna 2016?
6. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian työntekijöistä ja palkkamenoista?

Näyttelyt

Laske mukaan galleriassa ja muissa tiloissa järjestetyt näyttelyt (Huom! Ei teosvälityksiä eikä messuja.)

7. Kuinka monta näyttelyä järjestitte vuonna 2016?
8. Millaista taidetta galleria esittää?
9. a) Kuinka monta taiteilijaa yhteensä oli mukana näyttelyissänne vuonna 2016?
9. b) Kuinka moni näyttelyihin osallistuneista taiteilijoista oli ulkomaalainen?
10. Kuinka monen taiteilijan kanssa gallerialla on edustussopimus?
11. a) Mitä muuta toimintaa (esim. koulutuksia, työpajoja, taiteilijatapaamisia jne.) gallerialla on?

11. b) Kuinka monta muuta tapahtumaa/tilaisuutta järjestitte näyttelyiden ohella vuonna 2016?

12. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian näyttelyistä?

Taidemessut

13. a) Kuinka moneen taidemessutapahtumaan galleria osallistui vuonna 2016 Suomessa?

13. b) Kuinka moneen taidemessutapahtumaan galleria osallistui vuonna 2016 ulkomailla?

14. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian osallistumisesta messuille?

Rahoitus ja talous

Huom! Liikevaihdolla tarkoitetaan teosmyynnistä saatavaa provisiota ja muuta myyntiä sekä saatuja avustuksia. Teosmyynnillä taas tarkoitetaan koko laskutettua teosmyyntiä.

15. Kuinka suuri gallerian liikevaihto/toimintabudjetti oli vuonna 2016?

16. Kuinka suuri osa toimintabudjetista osoitettiin kansainväliseen toimintaan vuonna 2016?

17. Kuinka paljon gallerian teosmyynti oli vuonna 2016?

18. Mikä oli gallerian tulos vuonna 2016?

19. a) Saako galleria myyntituloja ulkomailta?

19. b) Jos kyllä, kuinka paljon myyntitulo ulkomailta oli vuonna 2016?

20. Arvioi eri rahoituslähteiden prosentuaalinen osuus alla oleviin kohtiin.

- Oma pääoma
- Myyntiprovisiot
- Apurahat ja avustukset
- Lahjoitukset
- Sponsorit
- Näyttelyvuokrat
- Pääsylipputulot
- Muu

21. a) Perittekö teosmyynnistä myyntiprovisiota?

21. b) Jos kyllä, mikä on provision suuruus?

22. a) Perittekö taiteilijalta näyttelyvuokraa?

22. b) Jos kyllä, mikä on vuokran suuruus?

23. Mitä muuta haluaisit kertoa rahoitukseen ja talouteen liittyvistä asioista?

Kustannukset, korvaukset ja palkkiot

24. Maksetaanko taiteilijalle näyttelykorvausta?

25. Maksetaanko taiteilijalle palkkiota tai päivärahaa?

26. Maksetaanko taiteilijalle tapahtumaa varten tehtyjen teosten tuotantoon liittyviä kuluja?

27. Mitkä kulut maksaa taiteilija ja mitkä galleria?

- Kuljetukset
- Vakuutukset
- Matkakulut
- Tekninen laitteisto
- Teosten tuotantomateriaalit

- Markkinointi
- Tilan vuokra
- Muut näyttelytilan kulut, kuten sähkö, netti, puhelin jne.
- Valvonta
- Henkilökunnan palkkakulut
- Oheistapahtumat
- Kutsut ja muut avajaiskulut

28. Mitä muuta haluaisit kertoa kulujen jakautumisesta?

Markkinointi ja viestintä

29. Kuinka suuri oli markkinointi- ja viestintäbudjettinne vuonna 2016?

30. Mitä kanavia käytitte gallerian ja näyttelyiden markkinoinnissa vuonna 2016? Laske mukaan sekä maksettu markkinointi että ilmaiskanavat.

Alan toimintaympäristö ja tulevaisuudennäkymät

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka vaikuttavat taidegalleriaan sen ulkopuolelta ja jotka sen on otettava huomioon toiminnassaan.

31. Asteikolla 1-5, kuinka myönteisenä koitte taidegallerioiden toimintaympäristön vuonna 2016? (1=Ei yhtään myönteisenä; 5=Hyvin myönteisenä)

32. Asteikolla 1-5, miten uskotte alan toimintaympäristön kehittyvän tulevan viiden vuoden aikana? (1=Negatiiviseen suuntaan; 5= Positiiviseen suuntaan)

33. Mitä haluaisit kertoa toimintaympäristöstä ja tulevaisuudennäkymistä?

Muut asiat

34. Mitä muuta haluaisit kertoa kyselyyn liittyvistä asioista tai galleriasi toiminnasta?

LIITE 2

Taidetapahtumien vuositilastokysely 2016

Lomakkeen kysymykset

Toimintamalli

1. Taidetapahtuman toimintamalli
 - Kaupallinen yritys
 - Voittoa tavoittelematon yhdistys, säätiö tai osuuskunta
 - Kaupungin tai kunnan ylläpitämä

Taiteilijat ja kävijät

2. Taidetapahtuman perustamisvuosi
3. a) Kuinka monta taiteilijaa yhteensä oli mukana näyttelyissänne vuonna 2016?
3. b) Kuinka moni näyttelyihin osallistuneista taiteilijoista oli ulkomaalainen?
4. a) Kuinka paljon taidetapahtumassa oli pääsylipun maksaneita kävijöitä vuonna 2016? b) Kuinka paljon taidetapahtumassa oli ilmaiskävijöitä vuonna 2016?
5. Mitä muuta haluaisit kertoa taiteilijoihin ja kävijöihin liittyen?

Tapahtuman työntekijät

Jos järjestävällä organisaatiolla on muuta toimintaa, laske vain taidetapahtuman toteuttamiseen käytetty työntekijämäärä.

6. a) Kuinka monta palkattua kokopäiväistä työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. b) Kuinka monta palkattua osa-aikaista työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. c) Kuinka monta tuntityöntekijää, harjoittelijaa ja/tai palkkatuetta työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. d) Kuinka monta vapaaehtoista taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. e) Arvioi taidetapahtuman vapaaehtoisten yhteensä tekemä tuntityömäärä

Palkkamenot

Mikäli järjestävällä organisaatiolla on myös muuta toimintaa, kirjaa tähän vain tapahtuman palkkamenot. Laske mukaan myös kaikki lakisääteiset sivukulut.

7. Mitkä olivat taidetapahtuman palkkamenot vuonna 2016?
8. Mitä muuta haluaisit kertoa taidetapahtuman työntekijöistä ja palkkamenoista?

Rahoitus ja talous

Huom! Liikevaihdolla tarkoitetaan teosmyynnistä saatavaa provisiota ja muuta myyntiä sekä saatuja avustuksia.

Kysymykset 9-12: ilmoita summat numeroina ja euroina.

9. Mikä oli liikevaihtonne/toimintabudjettinne vuonna 2016?

10. Kuinka paljon tapahtuman teosmyynti oli vuonna 2016?
 11. Kuinka paljon tapahtuman pääsylipputulot olivat vuonna 2016?
 12. Mikä oli tuloksenne vuonna 2016?
 13. Miten taidetapahtuman toimintaa rahoitetaan? Arvioi eri rahoituslähteiden prosentuaalinen osuus:
- Oma pääoma
 - Myyntiprovisiot
 - Apurahat ja avustukset
 - Lahjoitukset
 - Sponsorit
 - Näyttelyvuokrat
 - Pääsylipputulot
 - Muu
14. a) Perittekö teosmyynnistä myyntiprovisiota?
 14. b) Jos kyllä, mikä on provision suuruus?
 15. a) Perittekö taiteilijalta näyttelyvuokraa?
 15. b) Jos kyllä, mikä on vuokran suuruus?
 16. Mitä muuta haluaisit kertoa rahoitukseen ja talouteen liittyvistä asioista?

Kustannukset, korvaukset ja palkkiot

17. Maksetaanko taiteilijalle näyttelykorvausta?
 18. Maksetaanko taiteilijalle palkkiota tai päivärahaa?
 19. Maksetaanko taiteilijalle tapahtumaa varten tehtyjen teosten tuotantoon liittyviä kuluja?
 20. Mitkä kulut maksaa taiteilija ja mitkä tapahtumajärjestäjä?
- Kuljetukset
 - Vakuutukset
 - Matkakulut
 - Tekninen laitteisto
 - Teosten tuotantomateriaalit
 - Markkinointi
 - Tilan vuokra
 - Muut näyttelytilan kulut, kuten sähkö, netti, puhelin jne.
 - Valvonta
 - Henkilökunnan palkkakulut
 - Oheistapahtumat
 - Kutsut ja muut avajaiskulut
21. Mitä muuta haluaisit kertoa kulujen jakautumisesta?

Markkinointi ja viestintä

22. Kuinka suuri taidetapahtuman markkinointi- ja viestintäbudjetti oli vuonna 2016?
 23. Mitä kanavia käytitte taidetapahtuman markkinoinnissa vuonna 2016? Laske mukaan niin maksettu markkinointi kuin ilmaiskanavatkin.
 24. Mitä muuta markkinointiin ja viestintään liittyvää haluaisit kertoa?

Alan toimintaympäristö ja tulevaisuudennäkymät

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka vaikuttavat taidetapahtumaan sen ulkopuolelta ja jotka sen on otettava huomioon toiminnassaan.

25. Asteikolla 1-5, kuinka myönteisenä koitte alan toimintaympäristön vuonna 2016?
(1=Ei yhtään myönteisenä; 5=Hyvin myönteisenä)
26. Asteikolla 1-5, miten uskotte alan toimintaympäristön kehittyvän tulevan viiden vuoden aikana?
(1=Negatiiviseen suuntaan; 5= Positiiviseen suuntaan)
27. Mitä muuta haluaisit kertoa toimintaympäristöstä ja tulevaisuudennäkymistä?

Muut asiat

28. Mitä muuta haluaisit kertoa kyselyyn liittyvistä asioista tai tapahtumasi toiminnasta?

LIITE 3

Taidegallerioiden kyselyn saatekirje

Tervetuloa vastaamaan taidegallerioiden näyttelytoimintaa, kävijämääriä ja taloutta kartoittavaan vuositilastokyselyyn. Kyselyssä kartoitetaan Suomessa toimivien ammattimaista kuvataidetta esittävien taidegallerioiden toimintaa vuoden 2016 aikana.

Tilastokyselyn vastausaika on 6.2.–7.4.2017.

Kyselyn toteuttaa ja tilaston tuottaa Frame Contemporary Art Finland, joka toimii nykyaikaisen taiteen tiedotuskeskuksena Suomessa. Kysely on myös osa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelevan Jenni Pekkarisen opinnäytetyötä.

Kaikki vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti eikä tilastoinnissa identifioida yksittäisiä vastaajia.

Antamalla tietoja galleriasi toiminnasta autat meitä tuottamaan arvokasta tietoa toimialasta. Nyt ensimmäistä kertaa tuotettavaa tilastotietoa voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä toimialan kehittämiseksi ja sen rahoituksen puolesta argumentoimiseksi.

Vastaamiseen kuluu aikaa noin 30-40 minuuttia. Vastauksen nopeuttamiseksi vuoden 2016 tuloslaskelma on hyvä pitää esillä. Käytähän lukuja koskevissa vastauksissa arvonlisäverottomia summia.

Lomakkeen täyttämisen jälkeen siirryt seuraavaan osioon, johon voit jättää sähköpostiosoitteesi. Sähköpostiosoitteet jäävät vain Framen tietoon ja ne käsitellään erillisinä kyselyvastauksista. Yhteystiedot on tarvittaessa mahdollista yhdistää yksittäisiin vastauksiin, jos haluat esimerkiksi muuttaa, täydentää tai korjata vastaustasi. Kaikkien sähköpostiosoitteensa jättäneiden kesken arvotaan Finnkinon elokuvalippuja. Halutessasi voit jättää sähköpostikentän tyhjäksi.

Jos kaipaat kyselyyn tarkennuksia, otathan meihin yhteyttä.
Suuri kiitos ajastasi ja kyselyyn osallistumisesta!

Heljä Franssila
viestintäpäällikkö, tilastohankkeen vetäjä
puh. 044 728 9908, helja.franssila@frame-finland.fi

Jenni Pekkarinen
tilastokyselyn toteuttaja, opinnäytetyöntekijä
puh. 044 974 7449, pekkarinenjenni@gmail.com

LIITE 4

Taidetapahtumien kyselyn saatekirje

Tervetuloa vastaamaan taidetapahtumien toimintaa, kävijämääriä ja taloutta kartoittavaan vuositilastokyselyyn. Kyselyssä kartoitetaan Suomessa toimivien ammattimaista kuvataidetta esittävien taidetapahtumien toimintaa vuoden 2016 aikana.

Tilastokyselyn vastausaika on 6.2.–7.4.2017.

Kyselyn toteuttaa ja tilaston tuottaa Frame Contemporary Art Finland, joka toimii nykyaikaisen tiedotuskeskuksena Suomessa. Kysely on myös osa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opiskelevan Jenni Pekkarisen opinnäytetyötä.

Kaikki vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti eikä tilastoinnissa identifioida yksittäisiä vastaajia.

Antamalla tietoja taidetapahtumasi oiminnasta autat meitä tuottamaan arvokasta tietoa toimialasta. Nyt ensimmäistä kertaa tuotettavaa tilastotietoa voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä toimialan kehittämiseksi ja sen rahoituksen puolesta argumentoimiseksi.

Vastaamiseen kuluu aikaa noin 30-40 minuuttia. Vastauksen nopeuttamiseksi vuoden 2016 tuloslaskelma on hyvä pitää esillä. Käytähän lukuja koskevissa vastauksissa arvonlisäverottomia summia.

Lomakkeen täyttämisen jälkeen siirryt seuraavaan osioon, johon voit jättää sähköpostiosoitteesi. Sähköpostiosoitteet jäävät vain Framen tietoon ja ne käsitellään erillisinä kyselyvastauksista. Yhteystiedot on tarvittaessa mahdollista yhdistää yksittäisiin vastauksiin, jos haluat esimerkiksi muuttaa, täydentää tai korjata vastaustasi. Kaikkien sähköpostiosoitteensa jättäneiden kesken arvotaan Finnkinon elokuvalippuja. Halutessasi voit jättää sähköpostikentän tyhjäksi.

Suuri kiitos vastauksestasi!

Heljä Franssila
viestintäpäällikkö, tilastohankkeen vetäjä
puh. 044 728 9908, helja.franssila@frame-finland.fi

Jenni Pekkarinen
tilastokyselyn toteuttaja, opinnäytetyöntekijä
puh. 044 974 7449, pekkarinenjenni@gmail.com

LIITE 5

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Kysymykset organisaatioille:

1. Miksi tilastotieto on tärkeää?
2. Mitä kriteerejä on mielestäsi hyvällä tilastolla?
3. Mitä asioita tilastolla ei voida ottaa haltuun?
4. Millaisia vaikuttamisen välineitä tilastotieto antaa?
5. Miten tilastotieto voi edesauttaa kuvataidealan kehittämistä?
6. Mitä odotuksia sinulla on nyt tuotettavasta galleria- ja taidetapahtumatilastosta?
7. Millaisia tilastoja kuvataiteen alalta on jo olemassa?
8. Millaista tilastotietoa kuvataiteen alalta tarvittaisiin lisää?
9. Mitkä asiat tulisi mielestäsi nostaa prioriteeteiksi kuvataiteen tilastointia kehitettäessä?

Kysymykset muille tiedotuskeskuksille:

1. Millaista tilastotietoa edustamaltasi taiteen alalta kerätään?
2. Kerätäänkö alalta tilastotietoa säännöllisesti? Kuinka usein?
3. Miten olemassa oleva tilastotieto kerätään?
4. Onko olemassa oleva tilastotieto mielestäsi riittävää? Onko jotain tilastotietoa, jota pitäisi mielestäsi ryhtyä tuottamaan alaltasi?
5. Millaisia mittareita tai indikaattoreita käytätte tilastoinnissa?
6. Millaisista mittareista on/olisi alalla hyötyä?
7. Auttaako tilastointi muutosten/kehityskulkujen ennakoinnissa? Jos kyllä, miten?
8. Miten tilastoitte kansainvälistä toimintaa?
9. Ketkä / mitkä tahot tarvitsevat ja hyödyntävät alan tilastotietoa?
10. Miten tilastotietoa edustamalla taiteen alalla hyödynnetään tai miten sitä voitaisiin hyödyntää entistä paremmin?
11. Miten tilastointia voitaisiin edustamalla taiteen alalla kehittää?
12. Millaiset resurssit teillä on käytettävissä tilastointiin? (henkilömäärä + budjetti)
13. Miten tilastot esitetään? Ovatko ne saatavissa avoimena datana?

Kysymykset gallerioille:

1. Millaisia tietoja toiminnastanne edustamasi galleria mittaa ja tilastoi ja miten?
2. Millaisten tietojen tilastointi teistä tuntuu oman toimintanne kannalta tärkeältä ja miksi? Esim. kävijämäärät, kävijäprofiilit, teosmyynti, taiteilijamäärä, muiden tapahtumien määrä, muiden tapahtumien osallistujamäärä, osallistuminen kansainvälisille messuille jne.
3. Osaatko mainita esimerkkejä tilanteista, joissa mittaamisesta ja tietojen tilastoinnista on selkeästi ollut galleriallenne hyötyä?
4. Onko gallerianne käyttänyt tilastoitua tietoa toiminnan suuntaamisen tai päätöksenteon tukena? Jos on, millä tavalla?
5. Tuleeko mieleesi tilanteita, joissa olisit kaivanneet tilastotietoa toimintanne tueksi?
6. Miten koet kerätyn tilastotiedon voivan hyödyttää yksittäisiä galleriatoimijoita?
7. Miten koet kerätyn tilastotiedon voivan hyödyttää taidegalleriakenttää?

8. Miten mittaamista ja tilastointia alalla pitäisi mielestäsi kehittää?
9. Pitäisikö vuositilastokyselyssä mielestäsi muuttaa tai pitäisikö siihen lisätä jotain? Jos kyllä, mitä?

Kysymykset taidetapahtumille:

1. Millaisia tietoja toiminnastanne edustamasi tapahtuma mittaa ja tilastoi?
2. Millaisen tietojen tilastointi teistä tuntuu oman toimintanne kannalta tärkeältä ja miksi? Esim. kävijämäärät, pääsylipputulot, kävijäprofiilit, teosmyynti, taiteilijamäärä, oheistapahtumien määrä, oheistapahtumien osallistujamäärä, mediaseuranta jne.
3. Osaatko mainita esimerkkejä tilanteista, joissa mittaamisesta ja tietojen tilastoinnista on selkeästi ollut tapahtumallenne hyötyä?
4. Onko tapahtumanne käyttänyt tilastoitua tietoa toiminnan suuntaamisen tai päätöksenteon tukena? Jos on, millä tavalla?
5. Tuleeko mieleesi tilanteita, joissa olisitte kaivanneet tilastotietoa toimintanne tueksi?
6. Miten koet kerätyn tilastotiedon voivan hyödyttää yksittäisiä tapahtumatoimijoita?
7. Miten koet kerätyn tilastotiedon voivan hyödyttää taidetapahtumakenttää?
8. Miten mittaamista ja tilastointia alalla pitäisi mielestäsi kehittää?
9. Pitäisikö vuositilastokyselyssä mielestäsi muuttaa tai pitäisikö siihen lisätä jotain? Jos kyllä, mitä?

LIITE 6

Taidegallerioiden vuositilastokysely 2016 LOMAKKEEN KORJAUKSET

Toimintamalli

1. Gallerian toimintamalli
 - Kaupallinen toimija
 - Yhdistyksen, järjestön tai liiton ylläpitämä
 - Muu taiteilijavetoinen (esim. osuuskunta, kokeileva projekti tms.)
 - Kaupungin tai kunnan ylläpitämä

Galleria ja kävijät

2. Gallerian perustamisvuosi
3. a) Kuinka paljon galleriassa oli kävijöitä vuonna 2016?
b) Onko kävijämäärä laskettu fakta vai arvio?

Gallerian työntekijät

4. a) Kuinka monta palkattua kokopäiväistä työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?
4. b) Kuinka monta palkattua osa-aikaista työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?
4. c) Kuinka monta tuntityöntekijää, harjoittelijaa ja/tai palkkatuettua työntekijää galleriassa oli vuonna 2016?

Palkkamenot

Mikäli järjestävällä organisaatiolla on myös muuta toimintaa, kirjaa tähän vain gallerian palkkamenot. Laske mukaan kaikki lakisääteiset sivukulut.

5. Mitkä olivat gallerian palkkamenot vuonna 2016?
Kysymys 5: tarkennetaan kysymyksen yhteydessä, että mukaan lasketaan vain tapahtuman palkkamenot ja että mukaan lasketaan myös kaikki lakisääteiset sivukulut.
6. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian työntekijöistä ja palkkamenoista?

Näyttelyt

Laske mukaan galleriassa ja muissa tiloissa järjestetyt näyttelyt (Huom! Ei teosväilyksiä eikä messuja.)

7. Kuinka monta näyttelyä järjestitte vuonna 2016?
8. Millaista taidetta galleria esittää?
9. a) Kuinka monta taiteilijaa yhteensä oli mukana näyttelyissänne vuonna 2016?
9. b) Kuinka moni näyttelyihin osallistuneista taiteilijoista oli ulkomaalainen?

Kysymys 9 b): tarkennetaan, mitä ulkomaalaisella taiteilijalla tarkoitetaan: esim. "Laske mukaan kaikki muut kansainväliset taiteilijat, paitsi pysyvästi Suomessa asuvat. Älä laske mukaan ulkomailla pysyvästi asuvia suomalaisia taiteilijoita."

10. Kuinka monen taiteilijan kanssa gallerialla on edustussopimus?

Kysymys 10: määritellään "edustussopimus"

11. a) Mitä muuta toimintaa (esim. koulutuksia, työpajoja, taiteilijatapaamisia jne.) gallerialla on?

Kysymys 11. a): Avoimen vastauskentän sijaan annetaan valmiita vastausvaihtoehtoja, ainakin:

Taiteilijatapaamisia

Työpajoja

Keskustelutilaisuuksia

Musiikkitapahtumia

Esittävää taidetta

Muuta, mitä?

11. b) Kuinka monta muuta tapahtumaa/tilaisuutta järjestitte näyttelyiden ohella vuonna 2016?

12. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian näyttelyistä?

Taidemessut

13. a) Kuinka moneen taidemessutapahtumaan galleria osallistui vuonna 2016 Suomessa?

13. b) Kuinka moneen taidemessutapahtumaan galleria osallistui vuonna 2016 ulkomailla?

14. Mitä muuta haluaisit kertoa gallerian osallistumisesta messuille?

Rahoitus ja talous

Huom! Liikevaihdoilla tarkoitetaan teosmyynnistä saatavaa provisiota ja muuta myyntiä sekä saatuja avustuksia. Teosmyynnillä taas tarkoitetaan koko laskutettua teosmyyntiä.

15. Kuinka suuri gallerian liikevaihto/toimintabudjetti oli vuonna 2016?

16. Kuinka suuri osa toimintabudjetista osoitettiin kansainväliseen toimintaan vuonna 2016?

17. Kuinka paljon gallerian teosmyynti oli vuonna 2016?

18. Mikä oli gallerian tulos vuonna 2016?

19. a) Saako galleria myyntituloja ulkomailta?

19. b) Jos kyllä, kuinka paljon myyntitulo ulkomailta oli vuonna 2016?

Kysymykset 15.–19.: tarkennetaan kysymysten perään, puhutaanko arvonlisäverollisista vai arvonlisäverottomista summista.

20. Arvioi eri rahoituslähteiden prosentuaalinen osuus alla oleviin kohtiin.

- Oma pääoma
- Myyntiprovisiot
- Apurahat ja avustukset
- Lahjoitukset
- Sponsorit
- Näyttelyvuokrat
- Pääsylipputulot
- Muu

Kysymys 20: Prosentuaalisten osuuksien valitsemisen sijaan pyydetään vastaajaa vapaasti itse syöttämään prosenttiosuus, kuitenkin niin, että vastaus hyväksytään vain numeromuodossa.

21. a) Perittekö teosmyynnistä myyntiprovisiota?

21. b) Jos kyllä, mikä on provision suuruus?

22. a) Perittekö taiteilijalta näyttelyvuokraa?

22. b) Jos kyllä, mikä on vuokran suuruus?

Kysymykset 21. a) ja 22. a): Lisätään vaihtoehto "vaihtelee".

23. Mitä muuta haluaisit kertoa rahoitukseen ja talouteen liittyvistä asioista?

Kustannukset, korvaukset ja palkkiot

24. Maksetaanko taiteilijalle näyttelykorvausta?

Kysymys 24: Määritellään näyttelykorvaus: "Näyttelykorvaus on tekijänoikeuslain 2 §:n yksinoikeuden piirissä oleva korvaus teoksen julkisesta näyttämisestä. Näyttelyjärjestäjä maksaa näyttelykorvauksen taiteilijalle tai Kuvastolle teoksista, jotka ovat taiteilijan omistuksessa näyttelyn avautuessa. Näyttelykorvausta on kutsuttu eräissä yhteyksissä kuvastokorvaukseksi, koska Kuvasto perii jyhua määrittelee sen edustamiensa taiteilijoiden puolesta." (OKM 2016, 10–11.)

25. Maksetaanko taiteilijalle palkkiota tai päivärahaa?

Kysymys 25: Määritellään näyttelypalkkio: "Näyttelypalkkiolla tarkoitetaan taiteilijalle näyttelyn yhteydessä maksettavaa korvausta. Näyttelypalkkiolle perusteena on lähinnä taiteilijalle näyttelyssä esillä olevien teosten valmistamiseen, näyttelyyn osallistumiseen ja sen yhteydessä tehtävään työhön liittyvän työpanoksen korvaaminen. Suomessa ei ole olemassa puitesopimusta näyttelyistä maksettavista korvauksista ja kuluista. Useimmilla museoilla on omat sopimus- ja palkkiokäytäntönsä. Englanniksi näyttelypalkkioista käytetään mm. termejä exhibition compensation tai fee." (OKM 2016, 10–11.)

26. Maksetaanko taiteilijalle tapahtumaa varten tehtyjen teosten tuotantoon liittyviä kuluja?

27. Mitkä kulut maksaa taiteilija ja mitkä galleria?

- Kuljetukset
- Vakuutukset
- Matkakulut
- Tekninen laitteisto
- Teosten tuotantomateriaalit
- Markkinointi
- Tilan vuokra
- Muut näyttelytilan kulut, kuten sähkö, netti, puhelin jne.
- Valvonta
- Henkilökunnan palkkakulut
- Oheistapahtumat
- Kutsut ja muut avajaiskulut

Kysymys 27: Lisätään ripustuskulut

28. Mitä muuta haluaisit kertoa kulujen jakautumisesta?

Markkinointi ja viestintä

29. Kuinka suuri oli markkinointi- ja viestintäbudjetinne vuonna 2016?

Kysymys 29: Tarkennetaan, tarkoitetaanko arvonlisäverollista vai -verotonta summaa.

30. Mitä kanavia käytitte gallerian ja näyttelyiden markkinoinnissa vuonna 2016? Laske mukaan sekä maksettu markkinointi että ilmaiskanavat.

Alan toimintaympäristö ja tulevaisuudennäkymät

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka vaikuttavat taidegalleriaan sen ulkopuolelta ja jotka sen on otettava huomioon toiminnassaan.

31. Asteikolla 1-5, kuinka myönteisenä koitte taidegallerioiden toimintaympäristön vuonna 2016? (1=Ei yhtään myönteisenä; 5=Hyvin myönteisenä)

32. Asteikolla 1-5, miten uskotte alan toimintaympäristön kehittyvän tulevan viiden vuoden aikana? (1=Negatiiviseen suuntaan; 5= Positiiviseen suuntaan)

Kysymys 31: Lisätään määritelmät myös asteikon luvuille 2, 3, ja 4 seuraavasti: 2=ei juuri yhtään myönteisenä, 3=neutraalina, 4=jonkin verran myönteisenä.

Kysymys 32: Lisätään määritelmät myös asteikon luvuille 2, 3 ja 4 seuraavasti: 2=jonkin verran negatiiviseen suuntaan, 3=neutraali, 4=jonkin verran positiiviseen suuntaan.

33. Mitä haluaisit kertoa toimintaympäristöstä ja tulevaisuudennäkymistä?

Muut asiat

34. Mitä muuta haluaisit kertoa kyselyyn liittyvistä asioista tai galleriasi toiminnasta?

Kysymys 34: Tarkennetaan; Oliko viime vuoden toiminnassanne jotain poikkeuksellista tai jotain tilastoinnissa huomioon otettavaa?

LIITE 7

Taidetapahtumien vuositilastokysely 2016 LOMAKKEEN KORJAUKSET

Toimintamalli

1. Taidetapahtuman toimintamalli
 - Kaupallinen yritys
 - Voittoa tavoittelematon yhdistys, säätiö tai osuuskunta
 - Kaupungin tai kunnan ylläpitämä

Taiteilijat ja kävijät

2. Taidetapahtuman perustamisvuosi
3. a) Kuinka monta taiteilijaa yhteensä oli mukana näyttelyissänne vuonna 2016?
3. b) Kuinka moni näyttelyihin osallistuneista taiteilijoista oli ulkomaalainen?
Kysymys 3 b): tarkennetaan, mitä ulkomaalaisella taiteilijalla tarkoitetaan: esim. "Laske mukaan kaikki muut kansainväliset taiteilijat, paitsi pysyvästi Suomessa asuvat. Älä laske mukaan ulkomailla pysyvästi asuvia suomalaisia taiteilijoita."
4. a) Kuinka paljon taidetapahtumassa oli pääsylipun maksaneita kävijöitä vuonna 2016?
4. b) Kuinka paljon taidetapahtumassa oli ilmaiskävijöitä vuonna 2016?
5. Mitä muuta haluaisit kertoa taiteilijoihin ja kävijöihin liittyen?

Tapahtuman työntekijät

Jos järjestävällä organisaatiolla on muuta toimintaa, laske vain taidetapahtuman toteuttamiseen käytetty työntekijämäärä.

6. a) Kuinka monta palkattua kokopäiväistä työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. b) Kuinka monta palkattua osa-aikaista työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. c) Kuinka monta tuntityöntekijää, harjoittelijaa ja/tai palkkatuettua työntekijää taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. d) Kuinka monta vapaaehtoista taidetapahtumassa työskenteli vuonna 2016?
6. e) Arvioi taidetapahtuman vapaaehtoisten yhteensä tekemä tuntityömäärä

Palkkamenot

Mikäli järjestävällä organisaatiolla on myös muuta toimintaa, kirjaa tähän vain tapahtuman palkkamenot. Laske mukaan myös kaikki lakisääteiset sivukulut.

7. Mitkä olivat taidetapahtuman palkkamenot vuonna 2016?
Kysymys 7: tarkennetaan kysymyksen yhteydessä, että mukaan lasketaan vain tapahtuman palkkamenot ja että mukaan lasketaan myös kaikki lakisääteiset sivukulut.
8. Mitä muuta haluaisit kertoa taidetapahtuman työntekijöistä ja palkkamenosta?

Rahoitus ja talous

Huom! Liikevaihdolla tarkoitetaan teosmyynnistä saatavaa provisiota ja muuta myyntiä sekä saatuja avustuksia.

Kysymykset 9-12: ilmoita summat numeroina ja euroina.

9. Mikä oli liikevaihtonne/toimintabudjettinne vuonna 2016?
10. Kuinka paljon tapahtuman teosmyynti oli vuonna 2016?
11. Kuinka paljon tapahtuman pääsylipputulot olivat vuonna 2016?
12. Mikä oli tuloksenne vuonna 2016?

Kysymykset 9.–12.: tarkennetaan kysymysten perään, puhutaanko arvonlisäverollisista vai arvonlisäverottomista summista.

13. Miten taidetapahtuman toimintaa rahoitetaan? Arvioi eri rahoituslähteiden prosentuaalinen osuus:

- Oma pääoma
- Myyntiprovisiot
- Apurahat ja avustukset
- Lahjoitukset
- Sponsorit
- Näyttelyvuokrat
- Pääsylipputulot
- Muu

Kysymys 13: Prosentuaalisten osuuksien valitsemisen sijaan pyydetään vastaajaa vapaasti itse syöttämään prosenttiosuus, kuitenkin niin, että vastaus hyväksytään vain numeromuodossa.

14. a) Perittekö teosmyynnistä myyntiprovisiota?
14. b) Jos kyllä, mikä on provision suuruus?
15. a) Perittekö taiteilijalta näyttelyvuokraa?
15. b) Jos kyllä, mikä on vuokran suuruus?

Kysymykset 14. a) ja 15. a): Lisätään vaihtoehto "vaihtelee".

16. Mitä muuta haluaisit kertoa rahoitukseen ja talouteen liittyvistä asioista?

Kustannukset, korvaukset ja palkkiot

17. Maksetaanko taiteilijalle näyttelykorvausta?

Kysymys 17: Määritellään näyttelykorvaus: "Näyttelykorvaus on tekijänoikeuslain 2 §:n yksinoikeuden piirissä oleva korvaus teoksen julkisesta näyttämisestä. Näyttelyjärjestäjä maksaa näyttelykorvauksen taiteilijalle tai Kuvastolle teoksista, jotka ovat taiteilijan omistuksessa näyttelyn avautuessa. Näyttelykorvausta on kutsuttu eräissä yhteyksissä kuvastokorvaukseksi, koska Kuvasto perii jyhua määrittelee sen edustamiensa taiteilijoiden puolesta." (OKM 2016, 10–11.)

18. Maksetaanko taiteilijalle palkkiota tai päivärahaa?

Kysymys 18: Määritellään näyttelypalkkio: "Näyttelypalkkiolla tarkoitetaan taiteilijalle näyttelyn yhteydessä maksettavaa korvausta. Näyttelypalkkiolle perusteena on lähinnä taiteilijalle näyttelyssä esillä olevien teosten valmistamiseen, näyttelyyn osallistumiseen ja sen yhteydessä tehtävään työhön liittyvän työpanoksen korvaaminen. Suomessa ei ole olemassa puitesopimusta näyttelyistä maksettavista korvauksista ja kuluista. Useimmilla museoilla on omat sopimus- ja palkkiokäytäntönsä. Englanniksi näyttelypalkkioista käytetään mm. termejä exhibition compensation tai fee." (OKM 2016, 10–11.)

19. Maksetaanko taiteilijalle tapahtumaa varten tehtyjen teosten tuotantoon liittyviä kuluja?

20. Mitkä kulut maksaa taiteilija ja mitkä tapahtumajärjestäjä?

- Kuljetukset
- Vakuutukset
- Matkakulut
- Tekninen laitteisto
- Teosten tuotantomateriaalit
- Markkinointi
- Tilan vuokra
- Muut näyttelytilan kulut, kuten sähkö, netti, puhelin jne.
- Valvonta
- Henkilökunnan palkkakulut
- Oheistapahtumat
- Kutsut ja muut avajaiskulut

Kysymys 20: Lisätään ripustuskulut

21. Mitä muuta haluaisit kertoa kulujen jakautumisesta?

Markkinointi ja viestintä

22. Kuinka suuri taidetapahtuman markkinointi- ja viestintäbudjetti oli vuonna 2016?

Kysymys 22: Tarkennetaan, tarkoitetaanko arvonlisäverollista vai -verotonta summaa.

23. Mitä kanavia käytitte taidetapahtuman markkinoinnissa vuonna 2016? Laske mukaan niin maksettu markkinointi kuin ilmaiskanavatkin.

24. Mitä muuta markkinointiin ja viestintään liittyvää haluaisit kertoa?

Alan toimintaympäristö ja tulevaisuudennäkymät

Toimintaympäristöllä tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, jotka vaikuttavat taidetapahtumaan sen ulkopuolelta ja jotka sen on otettava huomioon toiminnassaan.

25. Asteikolla 1-5, kuinka myönteisenä koitte alan toimintaympäristön vuonna 2016?

(1=Ei yhtään myönteisenä; 5=Hyvin myönteisenä)

26. Asteikolla 1-5, miten uskotte alan toimintaympäristön kehittyvän tulevan viiden vuoden aikana?

(1=Negatiiviseen suuntaan; 5= Positiiviseen suuntaan)

27. Mitä muuta haluaisit kertoa toimintaympäristöstä ja tulevaisuudennäkymistä?

Kysymys 25: Lisätään määritelmät myös asteikon luvuille 2, 3, ja 4 seuraavasti: 2=ei juuri yhtään myönteisenä, 3=neutraalina, 4=jonkin verran myönteisenä.

Kysymys 26: Lisätään määritelmät myös asteikon luvuille 2, 3 ja 4 seuraavasti: 2=jonkin verran negatiiviseen suuntaan, 3=neutraali, 4=jonkin verran positiiviseen suuntaan.

Muut asiat

28. Mitä muuta haluaisit kertoa kyselyyn liittyvistä asioista tai tapahtumasi toiminnasta?

Kysymys 28: Tarkennetaan; Oliko viime vuoden toiminnassanne jotain poikkeuksellista tai jotain tilastoinnissa huomioon otettavaa?